

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalárska práca

**Vybrané prístupy dejín výkladu
textu aplikované na Jn 20:21-23**

Mgr. Ján Hreha

Vedúca práce Ing. Mgr. Darina Bártová Ph.D.
Študijný program B6141 Teologie
Študijný odbor Teologie kresťanských tradíc

Praha 2021

Prehlásenie

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu s názvom Vybrané prístupy dejín výkladu textu aplikované na Jn 20:21-23 napísal samostatne a výhradne s použitím uvedených prameňov.

Súhlasím s tým, aby práca bola zverejnená pre účely výskumu a súkromného štúdia.

V Prahe dne 1.7.2021

Ján Hreha

Bibliografická citácia

Vybrané prístupy dejín výkladu textu aplikované na Jn 20:21-23

[rukopis] : bakalárska práca / Ján Hreha; vedúca práce: Mgr. Ing. Darina Bártová, Ph.D. -- Praha, 2021. -- s. 110

Anotácia

Práca sa zaoberá Ježišovou rečou pri zjavení učeníkom večer po vzkriesení v Jn 20:21-23. Tu Ježiš vysiela učeníkov, vdychuje im a vyzýva ich prijať Svätého Ducha a napokon hovorí zvláštny výrok o odpúšťaní a zadržiavaní hriechov.

Prvá časť práce sa venuje prekladu, textovej kritike, forme a žánru, vnútornej analýze, kontextu a intertextualite. Na ne nadväzuje vlastný výklad po častiach.

Druhá časť práce sa zaoberá dejinami výkladu týchto veršov od raných kresťanských autorov, cez patristiku, stredovek, dobu reformácie, 19. a 20. storočie až po dnes. Obsahuje katolícky, luteránsky, reformovaný, anglikánsky aj pravoslávny pohľad.

V záveroch sa práca venuje syntéze skúmaných pohľadov cez otázky: Kto sú adresáti výziev vo veršoch 21-23? Aký je liturgický význam veršov 21-23? Kto odpúšťa vo verši 23? Kedy sa odpúšťa? Na koho sa uplatňuje verš 23? Je zvestovanie odpúšťania len antitéza reformácie? Aký je význam zadržiavania vo verši 23b?

Kľúčové slová

Jn 20:21-23, odpustenie hriechov, zadržanie hriechov, dejiny výkladu

Summary

This thesis considers Jesus' speech at the revelation to the disciples the evening after the resurrection described in John 20: 21-23. Here Jesus commands the disciples, breathes on them, and offers the Holy Spirit. Then He pronounces a peculiar statement about the forgiveness and retention of sins.

The first part of the thesis presents translation, textual criticism, literary form and genre criticism, structural analysis, context, and intertextual links, followed by my interpretation of the text.

The second part surveys the history of the interpretation of these verses from the early Christian authors, through patristics, the Middle Ages, the Reformation period, the 19th and 20th centuries up to the present day. It considers Catholic, Lutheran, Reformed, Anglican, and Orthodox views.

Conclusion synthesizes the diverse views through the following questions: Who is challenged in verses 21-23? What is the liturgical significance of verses 21-23? Who forgives in verse 23? What are the conditions of forgiveness? Who is to be forgiven in the verse 23? Is the proclamation of forgiveness just an antithesis of the Reformation? What is the meaning of retention of the sins in verse 23b?

Keywords

John 20:21-23, forgiveness of sins, retention of sins, history of interpretation

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rád pod'akoval všetkým, ktorí mi boli oporou a pomocou pri písaní tejto práce. Najmä mojej manželke Kike za jej podporu, povzbudenie, trpezlivosť i plodné diskusie a vedúcej práce Darine Bártovej, za všetko utrpenie, ktoré kvôli nej podstúpila a za množstvo spätnej väzby i burcovania.

Obsah

Úvod	14
1 Exegéza.....	16
1.1 Text.....	16
1.1.1 Pracovný preklad.....	16
1.1.2 Varianty a rôznočítania gréckeho textu.....	17
1.1.3 Zaujímavé gramatické tvary verša 23	19
1.1.4 Porovnanie vybraných prekladov.....	19
1.1.5 Pojmy.....	23
1.1.6 Pôvod textu	24
1.2 Forma a žáner.....	25
1.3 Vnútoraná skladba.....	26
1.3.1 Sémantická analýza	26
1.3.2 Vzťahy	27
1.4 Kontext.....	28
1.3.1 Perikopa	28
1.3.2 Dvadsať kapitola.....	29
1.3.3 Jánovo evanjelium.....	32
1.3.3 Sociálny kontext.....	33
1.5 Intertextualita	35
1.6 Výklad po častiach	36
1.5.1 Zvesť	52
2. Dejiny výkladu.....	53
2.1 Rané kresťanské texty	53
Tacián (cca 120–180)	53
Origenes (184–253/4)	53
Apoštolská tradícia (3.-5. stor.).....	53

2.2 Patristika.....	54
Cyprian z Kartága (zač. 3. stor. -258).....	54
Gregor Naziánsky (329-390).....	54
Ambróz z Milána (340-397).....	55
Ján Zlatoústý (Chryzostom (347-407).....	55
Augustín (354-430).....	59
2.3 Stredovek.....	60
Tomáš Akvinský (1225-1274).....	60
2.4 Reformácia.....	61
Martin Luther (1483-1546) a nemecká reformácia.....	61
Ján Kalvín (1509-1564) a švajčiarska reformácia.....	67
Tridentský koncil (1545-1563).....	72
2.5 Obdobie 17. a 18. storočia.....	76
Matthew Henry (1662-1714).....	76
John Wesley (1703-1791).....	79
2.6 Obdobie od 19. storočia.....	80
Alfred Plummer (1841-1926).....	80
Prvý vatikánsky koncil (1869-1870).....	82
Jamiesonov-Fasssetov-Brownov komentár (1871).....	83
Alexander Maclaren (1826-1910).....	83
Bernardov a McNeileov kriticko-exegetický komentár (1928).....	86
Rudolf Karl Bultmann (1884-1976).....	90
2. vatikánsky koncil (1962-1965).....	93
Mark W. G. Stibbe (1960).....	95
Čätálin Varga.....	97
Súčasnosť v mojom okolí.....	100
3. Závěry.....	103
Kto sú adresáti výziev vo veršoch 21-23?.....	103

Aký je liturgický význam Jn 20:21-23?	104
Kto odpúšťa vo verši 23?.....	105
Kedy sa odpúšťa?.....	105
Na koho sa uplatňuje verš 23?.....	106
Je zvestovanie odpúšťania relevantný výklad verša 23?	106
Aký je význam zadržovania hriechov vo verši 23b?	107
Zoznam literatúry	109
Bible	114
Skratky	116
S1 Biblické preklady.....	116
Prílohy	118
P1 Prehľad prekladov	118

Úvod

V tejto práci sa venujem kontroverznému veršu Jn 20:23 „*Tým, ktorým odpustíte hriechy, budú im odpustené, tým, ktorým zadržíte, budú zadržané.*“¹ To je veľmi silné tvrdenie pre uši veriacich i neveriacich. Ktosi tu dostáva moc nad hriechmi iných, a tak aj nad inými ľuďmi. Zadržanie hriechov je oproti kresťanstvom významne hlásanému odpúšťaniu pojem používaný podľa prostredia málo až vôbec. Tento Ježišov výrok je silný a pritom nejasne špecifikovaný. Aby sme mu mohli lepšie porozumieť, musíme sa pozrieť na kontext. Preto bola ako téma tejto práce zvolená celá príslušná Ježišova reč a príslušné jednanie vo veršoch 21-23. Iné odborné práce a exegetické diela často volia ako tému celú perikopu Jn 20:19-23, k čomu bude preto v práci prihliadané.

Cieľom práce je pochopenie zmyslu predmetnej reči a pochopenie kontroverzie, ktorú vyvolávala a vyvoláva skrze predstavenie rôznych exegetických prístupov a výkladov z rôznych dôb a konfesíí.

Prvá časť práce prináša výklad veršov členený podľa štruktúry exegetického článku,² ako nás to učili na Biblickom seminári a homiletike.

Druhá časť práce obsahuje stručné nahliadnutie do dejín výkladu textu od raných kresťanských spisov, cez patristiku a rozdelenie pohľadov v dobe reformácie, a neskôr anglickej druhej reformácie v 18. a 19. storočí až po ukážku vedeckých prístupov 19., 20. a 21. storočia s ich rozmanitou hermeneutikou, ako aj pohľad vatikánskych koncilov, nakoľko sú vplyvné pre mnoho kresťanov.

Napokon v záveroch práca syntetizuje z exegézy a dejín výkladu odpovede na vybrané otázky. Prvou výskumnou otázkou sa venujem adresátom výziev poslania, prijatia Ducha a odpúšťania, či zadržovania hriechov. Kto to boli pôvodne, kto to bol v dejinách a kto je to dnes? Aký je liturgický význam veršov 21-23? Kto odpúšťa vo verši 23? Kedy sa

¹ v Slovenskom ekumenickom preklade (SEB)

² Exegetic paper

odpúšťa? Na koho sa uplatňuje odpúšťanie vo verši 23? Je zvestovanie odpúšťania relevantný výklad verša 23, alebo len antitéza reformácie? Posledná otázka sa zameria na význam zadržiavania hriechov, pojmu ktorý pôsobí znepokojivo a v kresťanstve nebýva veľmi zdôrazňovaný.

1 Exegéza

1.1 Text

1.1.1 Pracovný preklad

Pre účely tejto práce je použitá ako grécka „originálna“ verzia textu Nestle-Aland 28³ (ďalej NA28), nakoľko sa jedná o uznávaný, pre modernú biblickú vedu priam kánonický zdroj vysokej kvality.

21 εἶπεν οὖν αὐτοῖς [ὁ Ἰησοῦς] πάλιν·εἰρήνη ὑμῖν·καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. 22 καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἅγιον·23 ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφέωνται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε κεκράτηνται

Ako obvyklý preklad v jazyku tejto práce bol zvolený Slovenský ekumenický preklad (SEB)⁴, ktorý bude použitý ako štandardný preklad aj pre ostatné citované biblické texty v tejto práci, ktoré nebudú označené inak. SEB patrí medzi moderné⁵ a, ako už názov napovedá, ekumenické preklady, a zároveň sa na Slovensku teší popularite i odbornému uznaniu.

21 Ježiš im znova povedal: „Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, tak ja posielam vás.“

22 A keď to povedal, dýchol na nich a povedal im: „Prijmite Ducha Svätého· 23 Tým, ktorým odpustíte hriechy, budú im odpustené, tým, ktorým zadržíte, budú zadržané.“

Môj pracovný preklad z originálnych jazykov si bude všímať iba grécku predlohu. Členy ponechám, hoci viem, že sa niekedy považujú za prejav koiné nehodný prekladu.

21 Povedal im teda [ten Ježiš] znova: „Pokoj vám.“ „Ako vyslal mňa ten Otec, i ja posielam vás.“ 22 A toto povediac dúchol a hovorí im: „Prijmite Ducha Svätého!“ 23 „Keby ste tie hriechy niektorých odpustili – im boli (už) odpustené, kebyže niektorých ešte zadržiate – boli (a ešte sú) zadržané.“

³ NESTLE, Eberhard et al.

⁴ KOLEKTÍV. Slovenská ekumenická Biblia

⁵ Prvý-krát vydaný v roku 2007.

1.1.2 Varianty a rôznočítania gréckeho textu

Verš 21

V 21a explicitné spomenutie **Ježiša ó Ήσοϋς** vynechávajú zdroje ako κ D L W Ψ 050 a niektoré sýrske a koptské zdroje. Na konci v21 slovo **posielam πέμπω** nahrádza v Sinaiskom kódexe κ^1 a Petrohradskom 041 synonymum αποστέλλω, ktorého koreň je použitý v prvej časti výroku

Verš 22

NA28 neuvádza žiadne varianty. Našiel som akurát rôzne čítanie slovesa **dúchol ενεφυσησεν** v κ na ενεφυσησε v B.

Verš 23

Tento verš ponúka najpodstatnejšie varianty a ako jediný také, ktoré môžu reálne meniť teologický zmysel. Už na začiatku vo vymedzení **niektorých τινων** – genitív plurálu maskulína existuje aj singulárny variant *niektorého* τινός v B, f, či v sýrskych textoch. Tam sa tento variant potom nachádza v oboch častiach verša. Zmysel textu to mení napríklad v tom, že sa buď jedná o jednotlivé prípady, alebo o skupiny ľudí, či vín, ktorých sa odpustenie týka.

Podstatnejšia je rôznorodosť pri výraze **boli odpustené, άφέωνται** – trpný perfekt indikatívu je tvar zdôrazňujúci trvanie následkov už dokončeného deja viac, než tento dej, V mojom pracovnom preklade zdôrazňujem dokonavosť vložením častice **už** boli odpustené. Tento tvar má NA28 ako základ sa nachádza v κ^2 , A, D. Variant *sú odpustené* άφίενται – v trpnom prezente vyjadruje priebeh, alebo opakovanie deja. Tento variant sa nachádza v B², E, G, K, W, Δ, Θ, Π. Variant άφίονται – pokladá Kelley⁶ za neobvyklú formu vyššie spomenutého prezenta sa nachádza v B* a Ψ. Napokon variant *budú odpustené* αφεθησεται – pasívne futurum vyjadruje predikciu, alebo príkaz, sa nachádza κ^* , q. sa a ac².

Obdobne existujú rôznočítania v druhej časti verša ku slovu **(by ste) držali κρατῆτε**, čo je činný konjunktív prezenta, nachádzajúci sa

⁶ KELLEY, Noah, s. 37

napríklad v B. Alternatívami sú rôznočítania κρατηται v κ¹ a κρατηνται v κ*.

Tabuľka 1 Grécke slovesá vo verši 23

ἀφῆτε	tvar: aorist aktív konjunktív 2. osoba plurál od ἀφίημι
	zmysel: konjunktív aoristu vyjadruje možnosť, nešpecifikuje časový rámec
	preklad: kebyže ste odpustili
ἀφέωνται	tvar: perfekt pasív indikatív 3. osoba plurál od ἀφίημι
	zmysel: božský pasív vyjadrujúci konanie Boha; perfekt zdôrazňujúci trvanie následkov už dokončeného deja, teda výsledný stav
	preklad: boli (už) odpustené , alternatívne zostávajú odpustené , alebo sú (už) odpustené , čo je síce prítomný čas, ale má vyjadruje výsledkok dokončeného odpustenia, po prípadne božský pasív možno vyjadriť zvtarným slovesom odpustili sa
/ ἀφίενται	tvar: prezent pasív indikatív 3. osoba plurál od ἀφίημι
	zmysel: božský pasív vyjadrujúci konanie Boha; prezent zdôrazňujúci súčasnosť s hlavnou vetou
	preklad: sú (zaraz) odpustené
κρατῆτε	tvar: present aktív konjunktív 2. osoba plurál od κρατέω
	zmysel: konjunktív prezentu vyjadruje možnosť, nešpecifikuje časový rámec, prezent poukazuje na priebehovosť
	preklad: kebyže (ešte) zadržiate
κεκράτηνται	tvar: perfekt pasív indikatív 3. osoba plurál od κρατέω
	zmysel: božský pasív vyjadrujúci konanie Boha; perfekt zdôrazňujúci trvanie následkov už dokončeného deja, teda výsledný stav
	preklad: boli (a sú) zadržané , alternatívne zadržali sa , alebo ostávajú zadržané

1.1.3 Zaujímavé gramatické tvary verša 23

Veršu 23 dominujú dva páry sloviess s kontrastným významom pustenía a zadržania a každý pár tvorený činných a trpných význam. Pre lepšiu prehľadnosť ich priblížim aj s textovým variantom najčastejším variantom a vlastným pracovným prekladom.

1.1.4 Porovnanie vybraných prekladov

Tu uvádzam pre porovnanie ďalšie Slovenské. České a anglické preklady podľa vlastného výberu so snahou zahrnúť rôzne plejády prekladov, tradičné a liturgické, moderné, biblickou vedou poznamenané, ako aj voľnejšie, zamerané na zrozumiteľnosť. Skratky, ktorými budem pre prehľadnosť v texte preklady označovať, sú uvedené v zozname skratiek *S1 Biblické preklady*.

Slovenské preklady som čerpal z asi najznámejšieho slovenského biblického portálu [biblia.sk.](https://biblia.sk/)⁷ české (a NPK) z portálu *Studijní on-line bible*⁸ som bral podľa vyššie uvedených kritérií a podľa širokej ponuky menej verejne známych prekladov (Žilka, Pavlík). K tomu ešte ČEP⁹. Pri anglických som si vybral NIV, KJV, ESV a NASB ako štyri z piatich prvých automaticky ponúkaných (zrejme najpoužívanejších) prekladov na porovnávanie známym portálom *Bible gateway*,¹⁰ plus NLT kvôli osobnému vzťahu k tomuto voľnejšiemu prekladu.

Prehľad textov prekladov uvádzam v prílohe *P1* Prehľad prekladov tejto práce. Pri ďalšom porovnávaní týchto prekladov nazeranie do tejto prílohy môže pomôcť pri sledovaní textu práce. Väčšie celky v porovnaní prekladov neuvádzam, nakoľko by neúmerne predlžovali text práce.

⁷ <https://biblia.sk/>

⁸ <http://www.obohu.cz/bible/>

⁹ <http://biblenet.cz/>

¹⁰ <https://www.biblegateway.com/>

Porovnanie Slovenských prekladov po veršoch

Vo verši 21 jedine katolícky preklad Skat vynecháva po vzore Vul a Nvul na začiatku meno *Ježiš*, ktoré je u NA28 v kritickom aparáte. Väčšina prekladá zbytok 21a *znovu im povedal*, Evanjelický SEP a NPK majú *im opäť riekol* respektíve *povedal*, konzistentne s tým, ako majú vo verši 19, jedine Roháček používa *vtedy im zase povedal*, čo okrem opakovania môže znamenať aj poukázanie na rôznosť slov a situácie, keď k nim hovorí druhý krát. Časť b je prakticky rovnaká.

Vo verši 22 sú len drobné rozdiely, Roháček zdôrazňuje, že sa jedná o zvolanie výkričníkom na konci verša, ostatní majú oznamovaciu vetu. Evanjelický vynecháva, zámeno, že hovoril *im*. Ekumenický preklad a NPK ako jediní používajú dokonavé *povedal im*.

Vo verši 23 je hlavný rozdiel v použitých časoch. *Komu odpustíte/zadržíte* je u všetkých, ale následok konzistentne v časti a aj b majú Evanjelický, Roháčekov, Pravoslávny v prítomnom čase: *sú im odpustené*, kdežto Katolícky, Botekov, Ekumenický a NPK v budúcom čase: *budú im odpustené*. Je pozoruhodné, že tu nie je delenie po konfesnej línii. Katolícky, Botekov a NPK hovoria o *(ne)odpustení* jednotlivcovi, ostatní v množnom čísle. Všetky preklady používajú výraz *zadržovať*, len NPK zrejme pre snahu o zrozumiteľnosť a jednoduchosť používa zápor, *komu ich neodpustíte, tomu odpustené nebudú*. Roháček kladie podmienku viac hypoteticky, alebo želajúco *keby ste odpustili/zadržali* a ako jediný špecifikuje, alebo zužuje subjekt odpustenia/zadržania na *niektorých ľudí*. Ostatné preklady majú všeobecné formulácie, pripúšťajúce ako subjekt odpustenia/zadržania aj všetkých, či samého seba. Evanjelický preklad zas špecificky dáva dôsledky do zvratného tvaru *odpúšťajú/zadržujú sa im*, ostatní používajú pasív *sú (budú) odpustené/zadržané*.

Porovnanie Českých prekladov po veršoch

Vo verši 21a, rovnako ako pri slovenských prekladoch jediný Katolícke KLP a JB vynechávajú v súlade s Vul na začiatku *Ježiš*, väčšina prekladov používa prísudok *řekl jim*, B21 a ZP *opakoval* bez zámena. B21 ako jediný

rozdeľuje Ježišovu reč na pozdrav a zbytok (verš 21b) práve vsuvkou, že pozdrav opakoval. 21b je prakticky zhodná, jedine MP zdôrazňuje rozdielnosť použitých synonymných slovies v gréckej predlohe. V druhej časti 21b ČEP vynecháva spojku *i* a B21 MP a CSP slovko *tak*.

Verš 22 má vo väčšine českých prekladov doslovne zhodnú podobu. ZP a KLP akurát zdôraznia Ježišovo zvolanie výkričníkom na konci verša. Z vybočujúcich prvú časť verša 22 MP začína po vzore ČBK *A povědév toto*, a ako jediný (z tu rozoberaných prekladov) použil predložku *do nich* namiesto *na ně*. Kralický preklad tu nemá žiadnu predložku.

Vo verši 23 podobne ako pri slovenských prekladoch nájdeme rôznosť použitých slovies. Väčšina: CSP, ZP, ČBK, B21 a JB používa *odpustíte – zadržíte*, MP doslovnejšie *odpustíte – podržíte*, ČEP a KLP používajú zápor *odpustíte – neodpustíte*. U katolíckeho KLP ma to prekvapuje, nakoľko RKC používa disciplinárne „*zadržanie*“ prístupu ku sviatostiam, čo síce rozhodne nie je to isté ako neodpustenie hriechov, ale istá paralela sa tu črtá. Okrem toho ZP tu zrejme preberá ČBK podmienený spôsob *byste odpustili*, ale upravuje ho do súčasného jazyka súčasným slovosledom. ČBK a MP používajú rozširujúce zámeno *kterýmžkoli* resp. *kterýchkoli*, ostatné preklady majú jednoducho *komu*. MP tu ako jediný používa genitív a nie datív, zrejme držiac sa gréckej predlohy *τινων*. Väčšina českých prekladov používa pre dôsledky prítomný čas a pasív *těm jsou odpuštěny/zadrženy*. JB má budúci čas *budou odpuštěny/ zadrženy*. MP a ZP zrejme v nadväznosti na ČBK pri dôsledkoch používajú zámeno v množnom čísle, ostatné preklady používajú zámená *komu-tomu*.

Porovnanie Anglických prekladov po veršoch

Vo verši 21 NLT ako jediný z vybraných anglických prekladov nespomína Ježiša menom, ale zámenom *he*, ba aj vynecháva, že im niečo hovorí opakovane. V poslednej vete KJV a NASB používajú jednoduchý prítomný *I send you*, oproti ostatným využívajúcim priebehovú formu *I am sending you*. Všetky anglické preklady využili, že angličtina má perfektný preklad perfekta *ἀπέσταλκέν*. Komparatív *κάγω* v 21b NIV vynecháva, NLT používa *so*, NASB *also* a KJV a ESV *even so*.

Vo verši 22 nie sú skoro žiadne významné rozdiely. V 22a pri druhom slovese *said* NIV a NLT ponechávajú zamlčané zámeno *them*, ktoré je síce v gréckom texte, ale v anglickom je vyjadrené bezprostredne pretým pri dýchnutí. Zrejme sa chcú vyhnúť opakovaniu slov, ktoré by narúšalo spád deja a ktoré nie je v gréckom texte. KJV používa konzistentne pre Ducha *Holy Ghost*, kým ostatní modernejší výraz *Holy Spirit*.

Vo verši 23 novšie NIV a NLT vyjadrujú zápor ako *forgive/ do not forgive*, ESV *forgive/ withhold forgiveness*, KJV *remit/ retain* a NASB *forgive /retain*. Zámeno ktorým(koľvek) na začiatku veršu má rôznosť podôb podobnú pestrosti slovenských a českých prekladov. ESV a NASB majú *of any*, NLT a NIV *anyone's* a KJV *whose soever*, čo českým čitateľom zarezonuje s Kralickým prekladom *kterýmžkoli*, ktorý je od nás podobne historicky vzdialený.

Vulgáta stará a nová

Vo verši 21a používa Vul i Nvul zamlčaný podmet, čo prebrali aj z nich zrejme vychádzajúce katolícke preklady SKat, JB a KLP. Vo verši 23a používajú Vul i Nvul pre odpustenie *remiseritis*, čo je možná podmienka ako konjunktív perfekta. Vul ho páruje s pasívom prezenta *remittuntur*, čo napríklad Plumer¹¹ považuje za neadekvátne, Nvul požíva perfekt *remissa sunt*. V 23b majú oba latinské preklady *retinueritis* zadržat' v rovnakom gramatickom tvare ako v 23a, a oba ho párujú s rovnakou perfektnou formou synonym *zadržat' detenta* resp. *retenda*, Vul viac korešponduje s konotáciou gréckeho *κεκρατηνται* ktoré má aj zmysel zadržania-zatknutia zločinca.

¹¹ PLUMMER, A: Epistles of St. John, s. 48

1.1.5 Pojmy

Poslanie ἀποστέλλω, πέμπω – Od tohto koreňa je odvodené slovo apoštol, ako poslaný, alebo vyslanec. Novotný¹² si všíma, že ἀποστέλλω Ján používa, keď chce zdôrazniť, že za Ježišovu autoritu, slová a činy ručí a zodpovedá Božia autorita, tu je zodpovedajúco použitý tento výraz v časti „ako mňa poslal Otec“, kým πέμπω sa používa tam, kde sa ukazuje bezprostredná Božia účasť na diele Ježiša, respektíve účasť Ježiša na diele učeníkov skrze Ducha, konzistentne s inými výskytmi pri zoslaní Ducha (Jn 14:26, 15:26, 16:7).

Dýchnutie ἐμφυσάω – toto sloveso inak znamenajúce dýchnuť na niekoho/niečo sa nachádza iba na tomto mieste a v LXX v Gn 2:7 pri vdýchnutí života Adamovi. Novotný¹³ to komentuje, že Ježiš tu vdýchnutie používa ako symbolický čin.

Duch Svätý πνεῦμα ἅγιον – slovo πνεῦμα pôvodne značilo prúd vzduchu, fúkanie, vietor, alebo dych, ale prenesene sa používa ako duch, životný princíp, alebo sila. Duch Svätý je pre keľanou osobu Svätej Trojice. Novotný¹⁴ si všíma, že v Novej zmluve sa najprv Duch Svätý spomína výhradne s Ježišom, a ostatným ľuďom (cirkvi) je daný až po vzkriesení. Duch Svätý je tiež spájaný s obviňovaním z hriechov ako aj s uistením o odpustení hriechov nie len v tejto pasáži.

Odpustenie ἀφίημι – Novotný¹⁵ prekladá ako *odoslať, prepustiť, dovoliť, opustiť, upustiť od* napríklad zámeru, *nechať na pokoji* a napokon *odpustiť*. Teda vyzerá to na zámerné a cielené udržanie odstupu. Je to intenzívna forma od εἶμι – *ísť, poslať*

Zadržanie κρατέω – Tichý¹⁶ prekladá ako *uchopiť, chytiť, zmocniť sa, podniknúť, dosiahnuť*, a tiež *zadržať, držať, podržať, neodpustiť, uchovať*,

¹² NOVOTNÝ, Adolf, heslo: poslati

¹³ Ibid., heslo: duch

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid., heslo: odpouštěti

¹⁶ TICHÝ, Ladislav

zachovať. Novotný¹⁷ to chápe ako protiklad odpustenia, v zmysle *ponechania v hriechu*.

Hriech ἁμαρτία – Tichý¹⁸ prekladá ako hriech, previnenie. Novotný rozoberá, že v Starej zmluve máme viacero výrazov, ktoré tomuto gréckemu pojmu zodpovedajú: profánne a náboženské prestúpenia predpisov, zídenie z cesty, či minutie cieľa. V Jánovom evanjeliu Novotný¹⁹ chápe hriech ako rozhodnutie sa proti Ježišovi a pripomína, že Ježiš smrťou a vzkriesením hriech premohol a stal sa, tým, čo ho prijali, zdrojom plodného života a zabezpečením proti hriechu.

1.1.6 Pôvod textu

Walter Smithals v úvode Bultmannovho komentára k pôvodu Jánovho evanjelia²⁰ v zhode s hlavným prúdom bádania píše, že nepoznáme autora ani redaktora spisu, ktorý neskôr v dejinách dostal meno podľa učeníka Jána, syna Zebedeovho. Redaktor identifikuje autora ako očitého svedka Ježišovho života a *Milovaného učeníka*. Smithals doslov Jn 21:20-23 vykladá tak, že redaktor ho uvádza ako už zosnulého a tradícia od Ireneja hovorí o jeho smrti v pokročilom veku v Efeze. Spis samotný však v súlade s dnešným poznaním netvrdí, že by bol spísaný očitým svedkom. Smithals predpokladá, že tradícia počnúc Irenejom si mylne spojila Jána syna Zebedeovho s pravdepodobnejším autorom presbyterom Jánom z Efezu zo svedectva Eusebia. Pre jednoduchosť a v súlade s dávnou tradíciou i modernými konvenciami bude v tejto práci autor spisu známeho ako Jánovo evanjelium označovaný ako Ján.

Spis datuje Smithals podľa vedeckého konsenzu do rokov 80-120 po Kristu, podľa papyru p52 bol známy v Egypte v prvej polovici druhého

¹⁷ NOVOTNÝ, Adolf, heslo: hriech

¹⁸ TICHÝ, Ladislav

¹⁹ NOVOTNÝ, Adolf, heslo: hriech

²⁰ BULTMANN, Rudolf, R. W. N. HOARE a J. K. RICHES.s. 11-12

storočia. Spis je písaný v gréčtine so semitským vplyvom a Smithals predpokladá sýrsky pôvod autora. Textová a literárna kritika poukazuje na neskoršiu redakciu inou rukou, ktorá presúvala a dopĺňala časti textu.

W. A. Smart²¹ si všíma, že spis používa grécke helenistické pojmy, deje popisuje voči helenistickému pozadiu a vzťahovanie sa ku gnosticizmu, takže predpokladá helenistické publikum doby svojho vzniku – roky 80 až 120, ako je uvedené vyššie. Z toho, že sa Jánovo evanjelium ostro vymedzuje voči židom, možno ľahko usudzovať, že podobný prístup mala súdobá ranokresťanská komunita, ktorá sa teda už neidentifikovala so židovstvom, z ktorého však stále mnohé preberá.

Účel spisu je priamo explicitne spísaný v závere v Jn 20:31 „aby ste verili, že Ježiš je Mesiáš, Boží Syn, a aby ste vierou mali život v jeho mene.“ (SEB) a bol zrejme určený na čítanie a vyučovanie v komunite (cirkvi).

1.2 Forma a žáner

Stibbe vo svojej žánrovej analýze Jánovho evanjelia²² začína vymedzením, že evanjeliá sú špecifickým žánrom samým o sebe. V rámci súdobých žánrov sa evanjeliá prirovnávajú, počnúc od Borrída, k helenistickej biografii *bios* obsahujúcej popis Ježišových slov a činov. Na druhej strane sú podobné židovskej naratívnej teodícii²³ a príbehom o Mojžišovi.

Vo vedeckom bádání sa v druhej polovici 20. storočia udomácnil pre evanjeliá pojem *naratívnej kristológie*²⁴, teda, že je to pojednanie o Kristovi pre ktoré je podstatné, že má formu rozprávania.

Aj predmetná perikopa Jn 20:19-23 má formu *rozprávania*. Presnejšie, je to v tejto kapitole opakovaná štruktúra *zjavenia*. Jedná sa teda o rozprávanie o stretnutí vzkrieseného Krista so skupinou učeníkov.

²¹ SMART W. A., s. 11–15

²² STIBBE, Mark W. G. John's gospel, s. 52–72.

²³ Ibid., s. 60.

²⁴ STIBBE, Mark W. G. John as storyteller s. 17.

Typicky sa jedná o uvedenie, kto, kedy a kde sa stretá, okamih zjavenia a (ne)rozoznania a reakcie postáv.

Nami skúmané verše majú dominantne formu dvoch priamych rečí jedinej postavy – Ježiša, ktorá je na začiatku takto dvakrát explicitne uvedená rozprávačom a prerušená je popisom Ježišovho gesta dýchnutia.

Dej by na kamerovom zázname vyzeral pomerne stroho, Ježiš na popredí, skupinka učeníkov na pozadí okolo, odznejú pozdrav a tri krátke vety a medzitým akýsi povzdych, alebo hlasný výdych. Text nám naznačuje, že sa to dialo v jednom slede, niekoľko sekúnd a hotovo.

Pri forme tiež hodno zmieniť snáď zámerne náhly utátny záver, ktorý necháva priestor predstavivosti čitateľa ohľadom toho, čo nasledovalo a ako sa cítili a reagovali prítomní.

Samotné slová, ako vidíme z mnohých referencií na zvyšok textu, majú symbolický význam naplnenia zaslúbení.

Môžeme tu vidieť aj istú formu popisu iniciačného rituálu – vyslania a zoslania Ducha, teda je to ustanovujúci text.

1.3 Vnútoraná skladba

1.3.1 Sémantická analýza

Pri štruktúrnej analýze deja použijem univerzálny Greimasov model rolí – *aktantov*²⁵, ktorý je tu zvlášť vhodný, nakoľko priamo pracuje s konceptom vyslania.. Stručne priblížim Greimasovu schému: dej má 3 osi.

- Os komunikácie (*communication axis*) – Vysielateľ (*sender*) poveruje prijímateľa (*receiver*) úlohou (*task*).
- Os vôle (*volition axis*) znamená, že hrdina (*subject*) podstupuje námahu, aby dosiahol cieľ (*quest, object*).
- Osou moci (*axis of power*) sa označuje konflikt hrdinu, ktorému v celi pomáha pomocník (*helper*), voči oponentovi (*oponent*).

²⁵ Tak ako ho popisuje STIBBE, Mark W. G. *John's gospel*, s. 38–41.

Pri aplikácii aktantového modelu na Jn 20:23 zhrniem Stibbeho rozbor²⁶. Stibbe uvažuje, že Ježiš po vzkriesení očakáva, že príbeh jeho nasledovníkov sa bude štruktúrne podobat' na Jeho vlastný, ako aj na údel Jána Krstiteľa.

- **Os komunikácie** je poverenie učeníkov Ježišom, ktoré podľa v. 21b je obdobné povereniu Ježiša Otcom. Toto poverenie učeníkov zároveň zdôrazňuje vzťahy medzi postavami.
 - **Vysielateľ** je teda Ježiš.
 - **Prijímajúci** sú učenici respektíve nasledovníci Ježiša.
- **Os vôle** preto obdobne zrkadlí cieľ, aký mal vo svojej misii Ježiš, teda prinášať život do sveta tým, ktorí tú zvesť prijmu.
- **Os konfliktu moci** v životnom príbehu učeníkov bude narážať, ako ukazuje Jn 16:2, na obdobných oponentov, teda prenasledovateľov Ježišovej zvesti.
 - **Oponentmi** v príbehu učeníkov teda budú Židia a svet usilujúci usmrtiť učeníkov.
 - **Pomocníkom** však bude Duch daný vo v. 22, ktorý je v tomto zmysle označovaný práve ako pomocník Parakletos.

1.3.2 Vzťahy

Vyslanie z verša 21 ustanovuje *zastupiteľský* vzťah vyslancov, čo zrkadlí pojem apoštoli odvodený od vyslania (grécky tvar ἀποστέλλω – apostelló), ktorý bol v dávnej dobe kvôli menej pokročilej možnosti cestovania a komunikácie na diaľku rozšírenejší. Keďže Ježišova priama fyzická prítomnosť vo svete Jeho smrťou skončila, je tam jasná analógia vyslaných apoštolov s veľvyslancami.

Dar Ducha vo verši 22 ustanovuje akýsi vzťah *duchovnej jednoty* medzi Bohom a učeníkmi, a keďže je to jeden duch, tak aj medzi učeníkmi

²⁶ Ibid., s. 38–53.

navzájom. To je pneumatológia a ekleziológia, akú vnímam z celej Novej zmluvy.

Poverenie k zadržiavaniu a odpúšťaniu vín naznačuje vzťah *zodpovednosti* a *milosti* voči ktorýmkoľvek ľuďom.

1.4 Kontext

1.3.1 Perikopa

Verše Jn 20:21-23 zaraďujú skúmané preklady zväčša do perikopy Jn 20:19-23, ktorú nazývajú: „*zjavenie Ježiša učeníkom*“ (SEB), alebo variáciou na takýto názov. SEP ako jediný zo skúmaných slovenských prekladov namiesto *zjavenia* používa sloveso *ukázal sa*. SKat jediný dopĺňa k názvu perikopy dôvetok: „*a dáva im moc odpúšťať hriechy*“, čo má zrejme zdôrazniť, že katolíci vnímajú tento text práve ako ustanovenie moci odpúšťania hriechov formou sviatosti zmierenia. Botekov (katolícky) preklad zas spája do jednej perikopy verše 19-31, teda až po koniec kapitoly²⁷. NPK zas spája oba zjavenia učeníkom do jednej perikopy 19-29.

Obvyklá perikopa 19-23 tvorí samostatnú epizódu vymedzenú hneď v úvode časom, miestom aj prítomnými osobami. Je to „večer, v ten istý prvý deň po sobote“, teda zavŕšenie dňa vzkriesenia podľa židovského počítania času. Osobami sú učeníci, a Ježiš, verš 24 dodatočne konštatuje neprítomnosť Tomáša. Miesto je určené ako zhromaždenie za zavretými dverami. Z úvodu kapitoly nepriamo vyplýva, že je to niekde v Jeruzaleme, alebo okolí.

Nečakané zjavenie Ježiša mení náladu učeníkov, od strachu (v. 19), cez Ježišov pokoj k radosti (v. 20). Ježišova vysielacia reč v. 21-23 nadväzuje na opísanú atmosféru radosti a je oddelená zopakovaným pozdravom pokoja. Nemáme však opísanú reakciu učeníkov na túto Jeho reč.

²⁷ Botek perikopu nazýva: „Zjavenie sa učeníkom“.

Na predstavenú perikopu (19-23) nadväzuje perikopa o Tomášovi (24-29), ktorá s ňou tvorí dublet. Je to opäť zjavenie, rovnaké postavy plus Tomáš, rovnaké miesto za zavretými dverami, rovnaký deň v týždni. Ježiš sa rovnako záhadne zjavuje uprostred zhromaždenia so zhodným pozdravom pokoja. Nasleduje obdobné rozpoznanie Ježiša podľa rán, a končí sa vyslaním respektíve výzvou k životu viery a požehnaním (blahoslavením).

Spojenie dubletu oboch zjavení učeníkom do jednej perikopy v NPK podľa mňa zvyšuje dôraz na kontext prepojenia oboch týchto príbehov a dopĺňa do príbehu prvého zjavenia chýbajúcu reakciu učeníkov v svedčnícokoliu (Tomášovi) a vyznaní Ježiša ako Pána a Boha. Toto vyznanie dobre dokresľuje aj Ježišovu autoritu pri vyslaní, udelení Ducha a slovách o riešení hriechov. Ježiš to nehovorí len ako niekto poslaný Otcom, ale ako Boh osobne.

Spojenie veršov 19-23 s (prvým) záverom evanjelia v Botekovom preklade rozumiem ako zvýraznenie kontextu finality týchto dejov, teda, že platia veriacej komunite až do konca a že toto je to finále zvesti. Zároveň vidím, že to veršom 19-23 explicitne pridáva význam svedectva čitateľom: „aby ste verili, že Ježiš je Mesiáš, Boží Syn, a aby ste vierou mali život v jeho mene“ (v. 31b).

1.3.2 Dvadsať kapitola

Dvadsať kapitola, ako si všimol Stibbe²⁸, začína prázdny hrobom tam, kde 19. končí hrobom, kam uložili Ježiša. Od hrobu zúfalstva sa posúvame k hrobu veľkého objavu vzkriesenia. V celej kapitole 20 sa rozoberajú reakcie rôznych postáv na toto vzkriesenie a stretnutie s Pánom, vid' tabuľku (Tab 2).

²⁸ STIBBE, Mark W. G. John, s. 198.

Newbiggin dokresľuje, že vykreslenie vzkriesenia v Jn 20 nie je okázalé s efektami ako zemetrasenie u synoptikov, ale tiché s dôrazom na obnovu vzťahu a viery.²⁹

²⁹ NEWBIGGIN, Leslie, s. 262.

Tabuľka 2 Reakcia postáv v Jn 20

verše	postavy
1-2	Mária Magdaléna
3-10	Peter a milovaný učeník
11-18	Mária Magdaléna
19-23	učenici
23-29	učenici a Tomáš

Kapitola končí uzavretím, kde rozprávač explicitne uvádza zámer a účel spisu Jn 20:31 „... zapísané preto, aby ste verili, že Ježiš je Mesiáš, Boží Syn, a aby ste vierou mali život v jeho mene.“

Podľa častej vedeckej mienky³⁰ je posledná 21. kapitola redakčným dodatkom a predmetná 20. kapitola je teda pôvodným záverom a vyvrcholením Jánovho evanjelia. Stibbe vo svojej monografii John ukazuje, že 20. kapitolu možno všímaním si vracajúcich sa tém a výrazov vidieť ako zámernú paralelu k úvodu spisu a uzavretie kruhu kompozície evanjelia ako celku³¹. Napríklad v prvej kapitole krstiteľovo svedectvo Jn 1:19-28 predstavuje Ježiša slovami „ale medzi vami stojí ten, ktorého vy nepoznáte“, v Jn 20:19 a 20:26 je popísané, že Ježiš stojí (ἵστημι) medzi (μεσσοῦ) učeníkmi pomocou rovnakých slov.³² Ďalším orámovaním evanjelia je zostúpenie Ducha svätého v Jn 1:34 na Ježiša, v Jn 20:22 dýchnutím Ježiša na učeníkov. Stibbe si navyše všimol rovnaké sloveso στρέφω, v Jn 1:38 a Jn 20:16, ktoré v oboch prípadoch označuje fyzické obrátenie sa pri prvom rozhovore Ježiša s učeníkmi, respektíve prvom

³⁰ Napr. NEWBIGIN, Lesslie, s. xii.; STIBBE, Mark W. G. *John*, s. 198.

³¹ STIBBE, Mark W. G. *John*, s. 11.

³² *Ibid.*, s. 199.

rozhovore vzkrieseného s Máriou Magdalénou.³³ Všetky tieto figúry *uzavretia – inclusio* sú pritom na podstatných miestach i pointách evanjelia, ak ho vnímame ako celok. Pointou 20. kapitoly totiž podľa Stibbeho³⁴ je, to že Ježiš je (ne)spoznaný Máriou Magdalénou a učeníkmi, zvlášť Tomášom, a ja dodávam, že napokon v závere snád' aj čitateľom.

1.3.3 Jánovo evanjelium

Po spomínanej 20. kapitole nasleduje záverečná 21. kapitola, v ktorej s obmenami pokračuje téma stretnutia vzkrieseného Ježiša s učeníkmi. Ježiš sa aj tu zjavuje v Galilei obdobne nečakane na hranici dňa a noci, je rozpoznávaný a hovorí posväcujúcu ustanovujúcu reč, tentoraz k Petrovi.

Kontext ďalej priblížim viac z literárneho a štruktúrného pohľadu a napríklad naplnenia zaslúbení rozoberiem v časti 1.6 *Výklad po častiach*. V kontexte bežného delenia Jánovho evanjelia na dve „knihy“ – zjavení a slávy – si Stibbe všíma³⁵ zámerné paralely koncových kapitol oboch častí. Je to téma vzkriesenia Lazara v Jn 11 a vzkriesenia Ježiša v Jn 20. Stibbe si všíma detaily ako postupné blíženie sa k hrobu, či špeciálne spomínanie šatky, ktorú mal mať zosnulý na hlave.

Z pohľadu celku evanjeliového spisu sa kruhová kompozícia prejavuje aj na úrovni žánru. Dej po prológu, teda kapitoly 2-4 popisuje Stibbe³⁶ ako archetypálnu komédiu napr. s nedorozumeniami na svadbe v Káne Galilejskej, kde šťastný koniec tohto príbehu zo začiatku evanjelia vníma Stibbe práve v kontexte radostného konca – vzkriesenia v časti záverečnej časti spisu v kapitolách 20-21, kde sa nachádza nami študovaný text. V oboch si Stibbe všíma ironické a komické formy nepochopenia učeníkov

³³ Ibid.

³⁴ Ibid., s. 203.

³⁵ Ibid., s. 200.

³⁶ Ibid., s. 13-14.

i Márie Magdalény pri strete so vzkrieseným Ježišom. Medzi tým sa deje striedanie nálad: viaceré satiry, hádky so židmi i tragédia umučenia.

Stibbe tiež upozorňuje³⁷, že Ján v celom evanjeliu s obľubou využíva *iróniu*. Najčastejšou *iróniou* podľa Stibbeho je, že ľudia *nerozpoznávajú* Ježiša v jeho podstate a závažnosti. Funguje to tak, že postavy dej samy prežívajú na jednej úrovni, ale čitateľ, ktorý je sám mimo deja, mu rozumie aj na inej, postavám nedostupnej, úrovni. Smart túto druhú vrstvu popisuje iným jazykom tak, že Jánovo evanjelium je duchovné až alegorické popísanie udalostí Ježišovho života³⁸. V skúmanej reči Jn 20:21-23 nebadám iróniu voči aktérom, ale duchový a alegorický zmysel určite. Napríklad pri spomenutom dýchnutí Ducha. Ak si však vzťahujeme tieto verše na seba, tak sa do pomykova a ťažkostí s pochopením a plným docenením Ježišových slov a činov určite dostávame. Ako máme žiť poslanie, ako žiť s Duchom a ako žiť verš 23³⁹ ostávajú pred nami ako otvorené otázky, na ktoré odpoveď hľadáme celý život a celým životom.

1.3.3 Sociálny kontext

Vykreslená situácia hovorí o radikálnej zmene, ktorú pre komunitu Ježišových nasledovníkov predstavovala Jeho smrť. Už nemôžu fungovať prostým fyzickým nasledovaním (Jn 1:43) vodcu skupiny. Komunita napriek tomu drží pohromade, ale uzatvára sa od okolia a spoločnosti pre pocit strachu (Jn 20:19). Ježišovo dýchnutie Ducha ako nového života má význam nie len v individuálnych životoch učeníkov, ale znamená nový život komunity – cirkvi. Verše 21-23 sú teda konštitúciou, základom

³⁷ Ibid., s. 17–18.

³⁸ SMART W. A. *The Spiritual Gospel - the Quillian lectures Emory University 1945*, s. 37.

³⁹ Podľa konzultácie s mojou manželkou-katolíčkou, katolíci s výkladom v. 23 ťažkosti nemajú, lebo cirkevná tradícia to dostatočne definitívne vyriešila vzťahnutím tohto verša na cirkev, ktorá určila formu pre jeho uplatňovanie ustanovením kňazov ako spovedníkov.

pochopenia vlastnej identity nie len pre učeníkov – apoštolov, ale aj spoločenstvo okolo autora Jánovho evanjelia, pre ktoré sa zaužívalo označenie *Jánovská (Johannine) komunita*.

Ďalej priblížim Dokkovo zhrnutie výskumov o Jánovskej komunite⁴⁰. *Poslanie (missio)* je dominantnou ideou v seba chápaní v Jánovskej ekleziológii a Jn 20:21-23 je jeho paradigmatickým vyjadrením. *Poslanie* v Jn 20:21-23 takto dáva zrod cirkvi do vzťahu s Ježišom, Otcom i Duchom Svätým, a zároveň svetom. Kľúčový je pri tom pojem *vyslania do sveta* implicitne prítomný vo verši 21, ktorého obsah však reflektuje celú škálu postojov Jána ku svetu.

Oproti tomu výskumy sociálneho pozadia Jánovskej komunity ju prezentujú ako malú skupinu čeliacu útlaku väčšinovej spoločnosti uzatvárajúcu sa a používajúcu vlastný jazyk inotajov naznačujúci problémy so slobodou vyjadrovania. Nevieme pri tom rozlíšiť sociálny fakt, že by sa komunita v takejto situácii naozaj ocitala nie z vlastnej vôle od ideologickej snahy seba vnímania ako tých nepochopených a utláčaných svetom ústiacu v dualizmus. Výskum to priamo pomenúva ako črty *sektárstva* Jánovskej komunity.

Dokka upozorňuje, že nevieme, ako presne napĺňala Jánovská komunita svoje poslanie, vieme však že jazyk metafor Jánovho evanjelia vie podchytiť aj ľudí zvonka, a skupiny vnútri prebytkom zmyslu destabilizuje z bezpečnej pozície, že už vedía, ako to je pod tým. Sektarstvo a poslanie harmonizuje Jánovským obrazom zostupovania na svet a vystupovania zo sveta, ktoré ako na Krista platili aj na komunitu.⁴¹ To znamená úplné vzdialenie sa od sveta a úplný príklon ku svetu.

⁴⁰ DOKKA, Trond Skard, s. 86-107.

⁴¹ Takto sa vraciam k textu Jn 20:21

1.5 Intertextualita

Perikopa zjavenia vzkrieseného Krista uprostred učeníkov Jn 20:19-23 má paralelu v dlhšom popise v obdobne nazývanej perikope Lk 24:36-49. Debatu o tom, kto čerpal z koho, alebo či mali spoločný skorší prameň rieši napríklad Bultmann⁴².

Vyslanie učeníkov vzkrieseným Kristom vo verši 21 môžeme vidieť ako paralelu záverečného vyslania u synoptikov v Mk 16:15 a Mt 28:19. Synoptici explicitne spomínajú ako adresátov jedenástich a konkretizujú vyslanie. Marek ku hlásaniu evanjelia a Matúš k čineniu učeníkov, u oboch sa zdôrazňuje, že poľom pôsobnosti tejto misie je celý svet a spája sa v oboch prípadoch s krstom.

Dýchnutie Ducha vo verši 22 ako nové stvorenie odkazuje ku stvoreniu človeka v Gn 2:7b: „...a vdýchol mu do nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou.“ (SEB). Oživenie dychom Ducha tiež spomína Ez 37:9b a Mud 15:11.

Dar Ducha (v. 22) vzkrieseným Ježišom na rozlúčku je tiež podobnými slovami zachytený v Sk 1:8a „prijmite moc Ducha Svätého, ktorý zostúpi na vás, a budete mi svedkami“ (SEP), kde sa spomína aj vyslanie (v.21) formou svedectva.

Prijatie Ducha Ježišovými nasledovníkmi (v. 22) sa stalo akýmsi rozlišovacím znamením kresťanov Sk 2:38 a 10:47, Gal 3:2 a 3:14, Ef 1:13.

Odpustenie hriechov (v. 23) chápané ako zvesť, ktorou majú učeníci svedčiť o Kristu (v. 21), ako im po vzkriesení On sám káže sa nachádza aj v Lk 24:47:

„...že sa musí kázať v Jeho mene pokánie na odpustenie hriechov všetkým národom, počnúc od Jeruzalema.“

Tento kontext ovplyvnil protestantský výklad verša, keď sa odpúšťanie transformuje na hlásanie odpustenia.

⁴² BULTMANN, Rudolf, R. W. N. HOARE a J. K. RICHES. *The Gospel of John : a commentary*, s. 689.

Ako paralela odpúšťania a zadržovania vo verši 23 sa tiež obvykle uvádza právomoc *zväzovať a rozväzovať* tak, sa to deje v nebi ako na zemi z Mt 16:19 a 18:18. Tento kontext je typický pre katolícky výklad ustanovujúci odpúšťanie ako právomoc vybraným cirkevným predstaviteľom.

1.6 Výklad po častiach

V tejto časti prejdem znovu skúmaným textom po menších celkoch v mojom pracovnom preklade a napíšem ďalšie postrehy z úvah nad textom.

Povedal im teda [ten Ježiš] **znova** „Pokoj vám.“

Vo verši 21a ma upútalo slovo *znova* pri uvedení výroku, ktoré odlišuje tento prípad od dvoch rovnakých výrokov v tej istej a nasledujúcej perikope vo veršoch 21 a 26. Aby som ukázal, či je dôležité, ukážem, ako by okolité vety vyzerali, keby sme ho vynechali.

...prišiel Ježiš, stal si doprostred a povedal im: „Pokoj vám!“ Keď to povedal, ukázal im ruky a bok. Učeníci sa zaradovali, keď videli Pána. Ježiš im povedal: „Pokoj vám! Ako mňa poslal ...“

Takýto text pôsobí podivne a nesúrodo. Opakovanie rovnakej vety krátko po sebe otvára v čitateľovi otázku, aký majú tieto dva deje vzájomný vzťah.

Jedna možnosť je, že pri slove *znova* sa jedná o redakčnú vsuvku pri pokuse napojiť za seba pasáže z rôznych zdrojov, alebo dve varianty popisu rovnakej udalosti. Porovnaním s paralelným popisom zjavenia vzkrieseného Ježiša uprostred učeníkov v Lk 24:36-49 vidíme, že môžeme stotožniť pozdravy Lk 24:36b a Jn 20:19, opakovaný pozdrav však u Lukáša nenájdeme, a výroky zo skúmanej reči Jn 20:21-23 majú s Lukášovým podaním len voľnú paralelu, takže napojenie iného zdroja nemožno vylúčiť.

Druhá možnosť je, že ide o zámerný predel a zvýraznenie oddelenia výrokov. To je kompatibilné aj s prvou popísanou možnosťou, kedy by

predel bol prejavom redakčnej obozretnosti, aby nedošlo k premieseniu častí.

Tretia možnosť je, že je to vyjadrenie kontinuity Ježišovej reči, rétorická forma, kde sa Ježiš vracia k tomu, čo povedal naposledy, aby mohol nadviazať a získať si pozornosť radosťou rozptýleného publika. Takto možno vysvetliť verš 20 ako prerušenie Ježišovej reči, ktorá má pokračovať. Slová: „*Pokoj vám*“ v tomto prípade môžeme interpretovať práve vo funkcií upokojenia publika.

Zaujímavé je, že grécky text dovoľuje aj pričlenenie slova „*znovu*“ k Ježišovým slovám.

Povedal im teda [ten Ježiš]: „Znova pokoj vám.“

Takáto verzia môže dobre poslúžiť v homiletike zvestou, že pokoj od Pána potrebujeme stále znovu hľadať a prijímať, alebo že Ježiš sa na nás zas a znova obracia, aby nám zvestoval, alebo daroval svoj pokoj.

„*Pokoj vám.*“

Slová „*Pokoj vám*“ sú gréckym prepisom bežného vtedajšieho hebrejského pozdravu⁴³ שָׁלוֹם אֵלֵיכֶם (šalom alechem), čo vedel už Ján Zlatoústý,⁴⁴ ale pripisoval im hlbší zmysel, a tak predložím aj ja viaceré možné výklady.

Prvý význam *pozdravu* môžeme bez problémov použiť vo verši 19, na úvod stretnutia Ježiša s učeníkmi, ale zopakovať pozdrav po tom, čo ho s radosťou rozpoznali, nedáva na prvý pohľad zmysel. Ak však viac prihliadneme na paralelnú správu Lk 24:36-43, že učeníci na jeho (prvý) pozdrav reagovali preľaknutím a prekvapením, tak ak chcel, aby si zapamätali Ježišove slová, radšej im ich zopakoval, keď boli už spôsobilejší k počúvaniu.

Podobne druhý význam slov: „*pokoj vám*“ môže byť funkcia spojky v Ježišovej reči, teda že Ježiš nadväzuje a pokračuje vo svojich výrokoch.

⁴³ NOVOTNÝ, Adolf, par. pokoj.

⁴⁴ SCHAFF, P. NPNF1-14, s. 629.

Keď by sme tieto slová z úvodu reči vynechali, nezmení to podľa mňa význam zvyšku reči, teda nemajú zásadný vplyv a môže sa jednať aj o prostú literárnu figúru zdvojenia, respektíve strojenia (ak zahrnieme Tomášovu perikopu) slov, ako gradácie a dôrazu na text okolo.

Konkordancia ukazuje, že Jánovo evanjelium spomína pokoj 5-krát a vždy s druhou osobou plurálu. Z toho tri sú tu spomínané v perikopách zjavení vzkrieseného v kruhu učeníkov. Dokonca oba predošlé výskyty majú charakter prisľúbenia, ktoré sa tu naplňajú.

Prvý krát sa „pokoj vám“ nachádza v perikope o prisľúbení Ducha svätého Jn 14:15-31. Tu sa nachádza aj predpoveď zjavenia po vzkriesení: „Odídem a prídem k vám“ (Jn 14:28), očakávanie strachu a znepokojenia (Jn 14:27) poslanie Ježiša od Otca (Jn 14:24) aj zoslanie Ducha (Jn 14:17 a 26). To všetko posilňuje tézu, že sa skúmaná perikopa Jn 20:19-23 úzko viaže ako naplnenie na toto zaslúbenie. Verš 14:27 spomína pokoj takto: „Pokoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam, ale ja vám ho dávam, nie ako svet dáva. Nech sa vám srdce neznepokojuje a neľaká.“ Teda pokoj je dávaný ako špeciálny dar od Ježiša.

Druhá zmienka pokoja je v perikope Jn 16:25-33 o Ježišovom víťazstve nad svetom, kde Ježiš predpovedá svoj odchod z tohto sveta (Jn 16:28). Takisto sa tu spomína slovami odchodu a príchodu Ježišovo vyslanie Otcom (Jn 16:27-28) a samotná zmienka je na záver anticipáciou Ježišovho víťazstva, čo sedí (aj) na vzkriesenie. Samotná zmienka o pokoji Jn 16:33 znie: „Toto som vám povedal, aby ste našli vo mne pokoj. Na svete máte súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet!“ Pokoj je tu plodom viery a nádeje v Ježišovo víťazstvo. Tento zmysel možno vzťahnúť dobre na učeníkov v kontexte Jn 20:20, ktorí radostnou vierou rozoznávajú vzkrieseného Ježiša ako víťaza nad smrťou.

[Ako vyslal mňa ten Otec, i ja posielam vás](#)

Ako som ukázal v predošlej stati, pripomenutie Ježišovho vyslania Otcom aj vyslanie a isté očakávanie od učeníkov je súčasťou prisľúbení Jn 14:15-31 aj Jn 16:25-33, ktoré sa v nami skúmanej perikope naplňujú. Oba spomenuté prisľuby sa tiež, hoci druhý trochu voľnejšie, viažu na dar

Ducha, a tak vyslanie učeníkov je vhodné chápať v súvislosti s prijatím Ducha vo verši Jn 20:22. Dalo by sa tak hovoriť o vyslaní Duchom, alebo vyslaní učeníkov k Duchu.

Vyslanie (učeníkov) možno tiež chápať izolovane, len v kontexte tohto výroku 21b ako abstraktné a bez bližšej konkretizácie, a tak jeho konkrétny obsah a napĺňanie treba stále hľadať (v Duchu) a odvodzovať z vyšších princípov, ako keď Jánovo evanjelium káže plniť prikázania a milovať, ale bližšie nehovorí aké a ako, napríklad v Jn 14:20-21 v perikope, ktorá sa tu zrejme napĺňa. Tento prístup je zvlášť uplatniteľný, ak tieto slová vzťahujeme ako Ježišovi učeníci na seba.

Vyslanie (učeníkov, alebo, ako bolo práve spomenuté aj nás) možno chápať tiež ako konkrétne v kontexte zbytku reči a perikopy Jn 20:21-23. Potom sa jedná o poslanie prijať Ducha Svätého, odpúšťať a zadržiavať ktorýmkoľvek hriechy. Takéto pochopenie má blízko k doslovnému a fundamentalistickému výkladu, ale ako aj spomínané konkordančne prepojené pasáže ukazujú, nejde o vytrhnutie z kontextu proti zmyslu ostatných kontextov.

Ježiš spomína svoje poslanie Otcom v Jánovom evanjeliu 10-krát a zakaždým tak dokladá svoju autoritu autoritou samého Boha Otca,⁴⁵ keď hovorí alebo robí niečo pohoršujúce až pre židov rúhavé. V kontexte nasledujúcich veršov tento odkaz na Otca môže mať rovnaký zmysel, Ježiš totiž následne robí činy, na ktoré mal tradične autoritu jedine Boh – vdýchnuť do niekoho Ducha, ako aj odpúšťať a zadržiavať hriechy s konečnou vykonateľnosťou.

Vyslanie ako predanie božskej autority však ľahko otvára konflikt, pokiaľ si ju uzurpuje a vynucuje určitá skupina ľudí. Ako historický príklad uvediem reformačnú kritiku klerikalizmu.

⁴⁵ Napríklad Jn 8:18 O sebe svedčím ja a svedčí o mne aj Otec, ktorý ma poslal.

Dúchol a hovorí im

Výraz *dúchol* ἐνεφύσησεν má zmysel dýchnuť na, alebo vdýchnuť do, a spája sa implicitne zrejme s *nimi* – prítomnými učeníkmi. Mohol by som to teda preložiť ako „dýchol na nich a hovorí im“ „vdýchol do nich a hovorí im“, alebo „vdýchol im (Dacha) a hovorí im“ pridaním zámena. Ak by som nechcel pridávať zámeno oproti pôvodnému textu, mohol by som to preložiť ako „(vdýchol a hovorí) im“ a v poznámke uviesť, že táto zátvorka má matematický zmysel.⁴⁶ Prihliadnuc ku gramatike možno tiež zdôrazniť celok „A toto povediac dúchol“, pretože tieto slovesá spája použitý aorist, ale nasledujúce „hovorí im“ je už v naratívnom prezente. Toto spĺňa aj môj pracovný preklad. Takýmto delením sa oslabí väzba so zámenom *im* a otvára sa dôležitý výklad, že vdýchnutie Ducha sa netýkalo len prítomných, ale je možné ho vzťahovať na vznikajúcu cirkev, alebo jej istých predstaviteľov, čo by podporovalo výklady vidiace v týchto veršoch ustanovenie sviatosti zmierenia. Tradícia tonepotrebovala a nevyužila takúto cestu, ale cirkevných predstaviteľov berie ako nástupcov na mieste apoštolov. Takýto preklad tiež podporuje hermeneutiku zameranú na čitateľa, vzťahnutie Ježišových slov na nás, alebo na mňa osobne. Ako fyzik som venoval zvláštnu pozornosť tomu, že použitý výraz ἐνεφύσησεν vyjadruje smer prúdenia dychu, alebo vzduchu, lebo môže označovať aj fúkanie. Ak z vyššie uvedeného dôvodu nechcem pripájať k slovesu zámeno, preklad „a toto povediac vdýchol a hovorí im“ by vyjadroval, že Ježiš vdýchol, teda že vzduch dychu by prúdil opačne, smerom do jeho úst. Tak by takýto preklad bol zvlášť zavádzajúci. Jednoduché slovo „dýchol a hovorí im“ v slovenčine implicitne vyjadruje skôr myslený smer prúdenia dychu von z osoby, ale umožňuje podobne dobre chápať celý proces nádychu a výdychu, respektíve naznačuje, že je tam bežný výraz pre dýchanie, či povzdych. Výraz *dúchol* použitý v mojom pracovnom preklade vyjadruje správny smer prúdenia, v jazyku sa používa práve v zmysle „dúchať na niečo. alebo niekoho“, akurát nevyjadruje samo osebe,

⁴⁶ Pretože spája slovesá do jedného celku, viažuceho sa so zámenom im.

že ide o dych, nie prúd vzduchu napríklad z dúchadla. Životnosť však jasne vyjadruje kontext, že koná osoba.

Výraz *vdýchol* ἐνεφύσησεν sa nachádza v Novom zákone iba na tomto mieste, a ani iné výrazy pre dych, alebo dýchnutie sa tam s Duchom nespájajú. Tento výraz však nájdeme v Septuaginte. Túto jedinečnosť a odkaz na dávne texty vyjadruje v mojom preklade to, že *dúchol* znie knižne. Najčastejšie je v literatúre spomínaný odkaz na Gn 2:7, teda na stvorenie a oživenie človeka slovami:

„Vtedy Hospodin, Boh, stvárnil človeka, prach zo zeme, a vdýchol mu do nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou.“

V tomto verši slovenské preklady jednohlasne používajú výraz *vdýchol* (*mu*). Aby som zachoval analógiu s týmto známym textom, nepoužil som inak primeraný výraz *vydýchol*.

Analógia so stvorením človeka mohla mať pre Jánovskú komunitu, ako aj pre celé kresťanstvo silný zmysel v chápaní vlastnej identity, že my sme to nové stvorenie, ďalší stupeň ľudstva. Pre Jánovskú komunitu, vyhraňujúcu sa voči židom, bolo zvlášť potrebné niečím nahradiť identitu Božieho vyvoleného národa. Táto nová identita sa nespája s etnikom, spoločenským zriadením v zmysle štátu, ale je to komunita v ktorej strede je Kristus (v. 19), ktorý koná analogicky ako Boh Otec (explicitne vo v. 21). Pre židov by boli verše 21-23 zrejme rúhaním, lebo Ježiš sa pripodobňuje k Otcovi (v. 21), koná stvoriteľsky, dýchnutím naznačuje, že Duch vychádza priamo z Neho a nie je to len zbožná výzva: „prijmite Ducha Svätého.“ Ako neskôr spomeniem aj verš 23 je tiež trúfalosť a rovnanie sa s Bohom. Konflikt so židmi sa tak javí ako pravdepodobný.

Sloveso ἐνεφύσησεν má v LXX v Gn 2:7, Ez 37:9, 1 Kráľ 17:21 kontext priamo Božieho vdýchnutia nového života a na ostatných miestach Ez 21:31, Iz 40:7 a Nah 2:1 má naopak zmysel dychu negatívnej ničivej Božej moci. V 1. knihe Kráľov 17:21 sa jedná priamo o vzkriesenie, teda analógiu s Ježišom.

I prehovoril ku mne: "Prorokuj o duchu, prorokuj, syn človeka; prehovor k duchu: Toto hovorí Pán, Boh: Duchu, príd' od štyroch vetrov aovej týchto pozabíjaných, nech ožijú!" Ez 37:9 Skat

Nachádzajú sa tu silné indície: spomenutého syna človeka, Pána, ktorý hovorí a zosielanie Ducha spojené s pohybom vzduchu a oživenie mŕtvych. Z nich vyvodzujem, že verš Jn 20:22 bol zrejme myslený ako naplnenie Ezechielovho proroctva. Tu najjasnejšie identifikujem aj kontext obživenia mŕtvej komunity, ako popis situácie učeníkov, zdecimovaných Ježišovou smrťou. Ježišovo zjavenie učeníkom popisuje prerod uzavretej ustráchanej (v. 19) komunity na radostnú (v. 20) s novým zmyslom (v. 21) poslanú do sveta (v. 21). Komunita má nového ducha, ktorým je Duch.

[Prijmite Ducha Svätého!](#)

Pojem *Duch* πνεῦμα, ako bolo spomenuté v časti 1.1.5 Pojmy, znamená aj pohyb vzduchu, či dych. Jánovo evanjelium tento pojem spomína 24-krát. Ján 3:8 spomína v jednom verši Ducha aj vietor tým istým gréckym výrazom, Jn 20:22 zas spomína ducha a dýchnutie rôznymi výrazmi. V oboch prípadoch však takéto spojenie mohlo vyvolávať v adresátoch istú asociáciu. Tú by lepšie zachytil preklad ‚dýchol a hovorí im: „Prijmite dych svätý!“‘, ale pojem Svätého Ducha je tak podstatný, že v pracovnom preklade je asociácia vyvolaná zvukomalebne naopak ‚dúchol a hovorí im: „Prijmite Ducha Svätého!“‘

Príchod a odchod Ducha rámcuje u Jána Ježišovo pôsobenie na tomto svete: Jn 1:32 a 19:30. Po smrti a vzkriesení Ježiš už nie je viac na svete (Jn 17:11), respektíve podľa Jn 14:19 ho svet už neuvidí, ale učeníci áno, a budú čerpať z Jeho života. V tomto kontexte je primerané vykladať Jn 20:21-23 ako nový začiatok ďalšieho Kristovho pôsobenia na tomto svete skrze komunitu svojich učeníkov. To má podstatný význam ako Jánovská ekleziológia.

V Jánovom evanjeliu Ježiš odovzdáva ducha, respektíve Ducha dvakrát, na kríži pri smrti (Jn 19:30) a pri zjavení učeníkom (Jn 20:22). V exegéze sa pre tieto zaužíval pojem *dva vrcholy* Jánovho evanjelia, prvý sa označuje ako Jeho oslávenie (9 spomenutí v evanjeliu), druhý možno

asociovať s krstom Duchom Svätým (Jn 1:33), alebo darom Ducha Tešiteľa (Jn 14:16-17, 16:7). Ján priamo predpovedá zoslanie Ducha po Ježišovom oslávení (Jn 7:39).

Otázku vzťahu zoslania Ducha učeníkom v Jn 20:23 a Letníc v Sk 2:1-13 budem priebežne skúmať v kapitole 2. Dejiny výkladu. Oba príbehy spája miesto (dom v Jeruzaleme) a prítomná veriaci komunita, líšia sa časom (deň vzkriesenia na Veľkú noc a deň Letníc delí 50 dní), prítomnosťou Vzkrieseného a popisom deja. Vnútorň obsah, že Duch bol vyliaty na veriacu komunitu je však totožný. Ján Letnice vôbec nespomína, a tak nevieme, či sú zahrnuté v zjavení učeníkom v Jn 20.

Evanjelium Jána používa pre Ducha špecifický termín παράκλητος, čo znamená pomocník, asistent, v právnom kontexte advokát, alebo obhajca, inak utešiteľ, alebo tešiteľ. V teológii a aj v tejto práci sa používa aj ako cudzie slovo paraklétos. Jánovská pneumatológia predstavuje Ducha ako ducha pravdy (Jn 14:17) uvádzajúceho do celej pravdy (Jn 16:13). Je nedostupný svetu, lebo svet ho nemá schopnosť vidieť (Jn 14:17), ale je známy a dostupný veriacim, lebo na nich bude spočívať a zostávať (Jn 14:17). Má tiež predpovedať budúce veci (Jn 16:13). Má spôsobať, že z veriacich potečú prúdy živej vody (Jn 7:38-39) a svedčenie o Kristu (Jn 15:27) svetu, ktorý Krista nenávidí a odmieta (Jn 15:18-27). Teda Duch je pre veriacich zdroj poznania a vnútornej sily k svedectvu.

[Keby ste tie hriechy niektorých už odpustili - im boli \(už\) odpustené](#)

Naivnou analýzou výroku z logického hľadiska možno toto tvrdenie považovať za tautológiu, vždy platný výrok v zmysle keď niečo, tak to isté niečo len vyjadrené inými slovami. K takémuto chápaniu stačí rozumieť odpustenie ako jasný objektívny akt človeka v oboch častiach vety. Komplikáciu však prináša židovsko-kresťanská hamartológia (teologická

disciplína zaoberajúca sa hriechmi) tým, že hriechy nie sú len neadekvátnym chovaním voči blížnemu, ale aj voči Bohu (Ž 51:6, Lk 15:18), takže je potrebné Božie odpustenie.

Jánovo evanjelium opakovane spomína ako závažný hriech vedúci ku smrti (Jn 8:24) nerozoznanie Ježiša v Jeho pravej (Božej) identite (Jn 8:24, 8:46, 9:41, 15:24, 16:9), respektíve Jeho priame znenávidenie (Jn 15:24). Prísľub Tešiteľa Jn 16:7-11 spomína usvedčenie z takéhoto hriechu nevery ako prejav Ducha, Parakléta, po Jeho príchode. Kontext verša 22 ako naplnenie tohto zaslúbenia môže naznačovať, že sa v Jn 20:23 myslí takýto zmysel, alebo typ, hriechov. Navyiac Jn 8:24 aj Jn 20:23a používajú s hriechmi v tu spomínanom zmysle neprijatia Ježiša určitý člen *tie* hriechy – τὰς ἁμαρτίας. Je možné, že to pisateľ myslel ako odkaz, ale nie je to konzistentne používané v ostatných narážkach. Takúto (moju) argumentáciu pokladám za signifikantnú, ale nie veľmi robustnú. Dalo by sa z nej vyvodit', že verš 23 oprávňuje učeníkov, alebo veriacu komunitu rozhodovať sa, čo s tými, čo nerozoznávajú, alebo odmietajú zvestovaného Krista. Ak sa jedná o ľudí mimo komunity, mohlo by sa jednať napríklad o rozhodnutie, či sa ďalej snažiť svedčiť a milovať, alebo sa obrátiť k iným. Pri ľuďoch priamo z komunity, ktorí nerozoznávajú plnosť toho, kým je Ježiš by to mohlo smerovať k riešeniu heretikov, teda ľudí s iným názorom vo veciach viery. V dejinách sa naozaj tento verš spájal s autoritami a cirkevnou disciplínou. Obdobnú argumentáciu ako zdôvodnenie som však nezaznamenal.

Jánovo evanjelium inde, než v tomto verši 23 odpustenie ani odpúšťanie vyslovene nespomína, používa v podobnom zmysle iné výrazy ako napríklad: „sníma hriech sveta“ (Jn 1:29), alebo obrazné vyjadrenia (Jn 3:16). Odpúšťať našim vinníkom nás však vyzývajú ostatné evanjeliá napríklad v Modlitbe Pánovej.

Všetky synoptické evanjeliá v príbehu uzdravenie chromého objasňujú kontroverznosť druhej časti výroku.

Keď videl ich vieru, povedal: „Človeče, odpúšťajú sa ti hriechy.“ 21 Zákonníci i farizeji začali uvažovať a hovorili si: „Kto je to, že sa takto rúha? Kto môže odpustiť hriechy okrem Boha?“ 22 Ale Ježiš poznal ich myšlienky a povedal im: „Ako to zmýšľate vo svojich srdciach? 23 Čo je ľahšie? Povedať: ‚Odpúšťajú sa ti hriechy‘ alebo povedať: ‚Vstaň a chod!‘? 24 Aby ste však vedeli, že Syn človeka má na zemi moc odpúšťať hriechy,“ povedal ochrnutému: „Hovorím ti, vstaň, vezmi si lôžko a chod domov!“ (Lk 5:20-25)

8 Keď to videli zástupy, zmocnila sa ich bázeň a oslavovali Boha, že dal takúto moc ľuďom. (Mt 9:8).

Kontroverzné je totiž tvrdenie odpúšťajú sa ti, alebo v pracovnom preklade boli im už odpustené hriechy. Ako spomínam v tabuľke 1 Grécke slovesá vo verši 23, jedná sa o božský pasív, konanie Boha. Taký zmysel má aj „sú vám odpustené hriechy“ v 1 Jn 2:12, ktoré používa rovnaké sloveso ἀφεώνται, ako Jn 20:23 a vzťahuje sa na Božie konanie vďaka Ježišovi. Že Ježiš ako Boh odpúšťa hriechy, to je kresťanská kerygma. Keď však takúto formuláciu hovorí verš Jn 20:23 smerom k učeníkom, vynára sa otázka farizejov a zákonníkov: „Kto môže odpustiť hriechy okrem Boha?“ V dejinách výkladu priblížim, že reformácia trvala na tom, že odpúšťa jedine Boh, a napĺňanie výzvy Jn 20:23 to len nejak sprostredkováva, kým katolícka tradícia hľadala vyjadrenia, ktoré by boli v zhode s doslovným chápaním textu, totiž aby kňaz mohol naozaj odpúšťať, ale pri tom byť v harmónii s Božím odpustením.

Ježišove slová vo veršoch 22 a 23 majú zamlčaný podmet, a tak by mohla historicky vzniknúť otázka adresátov. Z kontextu perikopy Jn 20:19-23 je jasné, že sa jedná o prítomných učeníkov. Otázka adresátov sa vynorila až ako ekleziologická interpretácia, komu títo učeníci zodpovedajú v neskoršej cirkvi. Ježišovo poslanie a dar Ducha sa obvykle vzťahuje na všetkých členov cirkvi, moc odpúšťať pretavená do spovede

a rozhrešenia, však už len na niektorých predstaviteľov cirkvi. Jánov text pre takúto podvojnú podľu mňa nedáva ťiadnu oporu. Ak však cirkev chcela odpúšťaniu pridelit' nejakú jasnú a ustálenú formu, isté pravidlá a špecifikácia boli takmer nevyhnutné.

Verš 23 svojim kontextom nedáva učeníkom (ani ich nástupcom) moc rozhodovať o hriechoch iných svojvoľne. Ježiš vyzýva pokračovať v Jeho poslaní a diele, ku ktorému patrí aj odpúšťanie hriechov. Ježiš opakovane zdôrazňuje, že Jeho slová (Jn 14:10) ani skutky (Jn 5:6, 9:4, 10:38, 14:12, 15:24) nie sú svojvoľné, ale také, ako mu dal – určil Otec. Učeníkom je aj preto daný Duch (verš 22), aby konali Boťiu vôľu a skutky. Odpúšťať teda majú napojení na Ducha Svätého. Tak svedčia aj dejiny výkladu, len rôzne uchopujú, čo to napojenie na Ducha znamená, napríklad v akej miere sa Duch automaticky spája s cirkevným úradom, keď jeho nositeľ slávnostne s úradom preberá Ducha.

Dejiny výkladu spájajú odpustenie s hlásaním pokánia. To je dobre podporené Lukášovým evanjeliom: „hlásať pokánie na odpustenie hriechov“ (Lk 24:47), Jánovo evanjelium však neobsahuje ani hlásanie ani pokánie! Obsahuje však znovuzrodenie z Ducha, najmarkantnejšie v rozhovore s Nikodémom Jn 3:1-21.

Rôznočítania druhej časti tohoto výroku otvárajú rôzne možnosti súvisu odpustenia učeníkov s Boťím odpustením, ako detailne rozoberá tabuľka 1 Grécke slovesá vo verši 23. Základný variant – perfekt ἀφεωνται zdôrazňuje, že Boťie odpustenie pretrváva a možno bolo už aj skôr, než odpustenie učeníkov. To v dejinách výkladu korešponduje s odpúšťaním ako hlásaním Boťieho odpustenia ako všeobecného princípu, hoci vztiahnutého na jednotlivca, alebo konkrétne vinu. Tak to vidíme v dejinách napríklad u protestantov.

Prézentný variant ἀφίενται zdôrazňuje, že odpustenie od učeníkov a od Boha sa dejú naraz, a tak ich možno (aspoň časovo) stotožniť. Boh odpúšťa vtedy, keď človek. To prirodzene zdôrazňuje úkon, alebo udalosť, keď učeník odpúšťa, čo korešponduje s obradným, alebo sviatostným výkladom známym od dávnej tradície.

Futúrum ἀφίενται ako variant predikujúci, ale prikazujúci, že hriechy budú (napokon) Bohom odpustené vnímam ako uistenie a povzbudenie, že odpúšťanie učeníkov má zmysel a moc. Tento variant uchopený z iného uhla najviac korešponduje so zdôrazňovaním moci zvlášť pri vzťahnutí len na cirkevných predstaviteľov, alebo na špecifický obrad pokánia. Vyvoláva totiž asociáciu kauzality, že odpustenie učeníkov spôsobuje Božie odpustenie ako svoj následok.

Kelley syntaktickou analýzou verša 23⁴⁷ dospel v súlade s rôznočítaniami k záveru, že obe podmienkové vety o odpustení aj zadržaní vyjadrujú logickú implikáciu. Odpustenie učeníkov je teda postačujúca, ale nie nevyhnutná podmienka Božieho odpustenia. Inak povedané, hriechy vyslovene odpustené (zadržané) učeníkmi budú následne⁴⁸ nutne rovnako odpustené (zadržané) aj Bohom, ale výrok nehovorí nič o tom, čo bude s hriechmi, ku ktorým sa učenici nevyjadria. Z toho podľa mňa plynie upokojujúci záver, že Boh nedeleguje všetku prácu a rozhodovanie na učeníkov a Božie konanie si necháva veľký priestor na tajomstvo. Učenici sa nemusia báť, že musia odpúšťať všetkým, ktorým treba odpustiť, lebo Boh sa o to postará aj bez ich pričinenia.

⁴⁷ KELLEY, Noah, s. 23–25.

⁴⁸ V zmysle logickej, nie časovej postupnosti.

Pri kontexte vyššie spomenutej nevyhnutnosti, že Boh sa akoby obmedzuje, alebo zaväzuje konať v súlade s rozhodnutím učeníkov sa mi vynára námietka možného omylu, nesprávneho rozhodnutia učeníkov. Tú podľa mňa rieši kontext prijatia Ducha (v.22), ktoré v texte priamo predchádza odpúšťaniu a zadržiavaniu. Ako som spomínal, učenci nemajú konať svojvoľne, ale v súlade tým, čo im Boh skrze Ducha uloží. Potom sa Boh obmedzuje byť konzistentný s Duchom, teda v rámci Trojice sám so sebou, čo sa berie za samozrejmé. Previedol som to takto na problém, či učenci, alebo ich neskorší nástupcovia konajú podľa Ducha. Na to sa názory v dejinách výkladu rôznia.

Kebyže niektorých ešte zadržiate – boli a ešte sú zadržané

Kladiem si otázku, prečo je tu aj táto druhá časť verša vôbec je. Zdá sa mi, že jej vynechaním by sa zmysel textu podstatne nezmenil. Použijúc literárne termíny ako Cap⁴⁹, zadržiavanie tvorí s odpúšťaním paralelizmus synonymický⁵⁰, pokiaľ je zadržanie druhá strana mince odpustenia, alebo antitetický⁵¹, ak je to vybrané opozitum odpustenia, alebo paralelizmus klimaxový, ktorý rozvíja a graduje tézu odpustenia zadržiavaním. Slová o zadržiavaní majú sami o sebe formu paralelizmu membrorum, teda paralelizmu s rovnakým koreňom slova zadržanie. Paralelizmus v každom prípade zdôrazňuje pri čítaní myšlienku odpustenia (a zadržania). Používanie paralelizmov je v biblických spisoch obvyklé, obzvlášť v poézii. Jánovo evanjelium paralelizmami zdôrazňuje dôležité myšlienky na mnohých miestach, napríklad už v prológu Jn 1:1, 1:2, 1:10-11. Vo veršoch

⁴⁹ CAP, Alexander, s. 62–69

⁵⁰ obdobnými vyjadreniami

⁵¹ opačnými, kontrastnými vyjadreniami

skúmaných v tejto práci nájdeme paralelizmus v dvojitom vyslaní vo verši 21 a verš 23 má formu dvoch paralelizmov membrorum o odpúšťaní a zadržíavaní, ktoré tvoria navzájom vyššie spomenutý paralelizmus. Teda trojice paralelizmov tu nahromadených v jedinom verši. Načrtnem možný vývoj. Vysoká koncentrácia literárnych umeleckých prostriedkov pravdepodobne upútala publikum a uľahčovala zapamätanie si výroku. Tak sa usadil v kolektívnej pamäti a stal sa ustálenou frázou. Zároveň umelecká hodnota korešponduje s istou slávnostnosťou výroku. Slávnostný a ľahko zapamätateľný verš sa opakovane vynáral pri spoločných stretnutiach komunity, a tak mal dobré predpoklady dostať sa aj do liturgie. Túto hypotézu potvrdzuje jeden z najstarších liturgických prameňov – Apoštolská tradícia⁵², ktorú bližšie rozoberiem v dejinách výkladu v rovnomennej časti Apoštolská tradícia (3.-5. stor.) .

Ďalšou otázkou, ktorú si táto práca kladie, je obsahový význam zadržívania hriechov. Slovné spojenie *zadržíavať hriechy* je unikátne, v Biblii sa nachádza iba v Jn 20:23, aj to v rôznych častiach vety. Pritom oba pojmy *zadržat' aj hriechy* sú v Biblii bežné. Gramatické tvary zadržania κρατῆτε a κρατῆνται sú obdobne jedinečnými výskytmi. Pritom sloveso κρατέω v rôznych tvaroch a významoch⁵³ možno nájsť spolu 47-krát, avšak Jánovo evanjelium ho inde nespomína.

Vetná skladba dovoľuje zadržíavanie vzťahnuť jednak na *hriechy*, ako aj na *ktorýchkoľvek*, alebo *niektorých*, tj. zjavne ľudí. Zadržíavanie ľudí, zvlášť zločincov je častejší význam slovesa κρατέω. V Mt 26:48 je použité na samotného Ježiša, keď ho zlapajú (zadržia) ako zločince. Takéto

⁵² HRADILEK, Pavel. s. 143.

⁵³ Významy približuje časť 1.1.5 Pojmy

chápanie by mohlo vysvetliť výklad Jn 20:23 v súvislosti s autoritou cirkevných predstaviteľov, biskupov a kňazov, ohľadne ich disciplinárnej právomoci. Hoci som to takto formulované v mojom skúmaní nenašiel. Fundamentalistický výklad dovedený do krajnosti by ustanovoval všeobecnú právomoc cirkvi zatýkať a väzniť.

Ďalší význam zadržovania hriechov je *alternatíva k odpusteniu*. Ak to vzťahujeme na *naše opúšťanie*, evanjeliá nás v Modlitbe Pánovej podnecujú k odpúšťaniu svojim vinníkom (Mt 6:12, Lk 11:4), s Mt 8:14-15 pridáva motivačný dôvetok:

„Lebo ak vy odpustíte ľuďom ich previnenia, aj vám odpustí váš nebeský Otec. Ale ak vy neodpustíte ľuďom, ani vám váš nebeský Otec neodpustí vaše previnenia.“

Teda evanjelium podľa Matúša vystríha pri odpúšťaní pred alternatívou neodpustenia. Podobne v Matúšovom evanjeliu v kapitole 18 na pasáž o napomínaní a zavrhovaní bratov v cirkvi (Mt 18:15-18) nadväzuje podobenstvo o nemilosrdnom sluhovi (Mt 18:21-35). Ten svojho spolubrata dlžníka „Chytil (κρατήσας), škrtil a volal: ‚Vráť, čo si dlžný!‘“ (Mt 18:28). Následne skončil exemplárne potrestaný s paranetickým dôvetkom (Mt 18:35):

„Tak aj môj nebeský Otec urobí vám, ak neodpustíte každý zo srdca svojmu bratovi.“

Tým chcem ukázať, že zadržovanie hriechov našim vinníkom a dlžníkom určite nie je alternatívou, ku ktorej by nás nabádal verš Jn 20:23.

Iný zmysel alternatívy k odpusteniu je neprijatie odpustenia hriechov skrze vieru v Krista (Jn 16:9). Je to takpovediac alternatívny osud, alebo Boží rozsudok pre tých, čo Ho nepriali (Jn 1:11, 15:22). V takomto prípade Jánovo evanjelium spomína zostávajúce hriechy priamo: „Vy však hovoríte: ‚Vidíme,‘ a tak váš hriech zostáva“ (Jn 9:41b), aj nepriamo: „Ak totiž neuveríte, že Ja som, zomriete vo svojich hriechoch“ (Jn 8:24b). Je tiež zreteľá hodné, že na takéto pasáže sa spájajú so zaslúbením Parakléta

(Jn 15:18-27; 16:1-15). Na základe uvedeného kontextu sa mi tento zmysel sa javí ako opodstatnený. V prenesení na neskoršiu cirkev vyvstáva otázka, čomu zodpovedá skúsenosť s Kristom, ktorá stavala pred rozhodnutie. Bez nej sa ani zadržanie hriechov nekoná, lebo bez rozhodnutia na základe Kristových slov a činov niet hriechu odmietnutia.

„Keby som nebol prišiel a nebol im hovoril, nemali by hriech, ale teraz nemajú výhovorku pre svoj hriech. Kto mňa nenávidí, nenávidí aj môjho Otca. Keby som medzi nimi nebol konal skutky, aké nikto iný nekonal, nemali by hriech. Teraz však videli, a predsa znenávideli aj mňa, aj môjho Otca“ (Jn 15:22-24).

V dejinách výkladu sa napríklad protestanti azda z tohto verša sústredili viac na počutie Ježišových slov a rozhodnutie o Kristovi vedúce k odpusteniu, alebo zadržaniu hriechov vzťahujú na reakciu na zvestovanie evanjelia. Potom stačí cirkvi zvestovať evanjelium a o odpustenie, či zadržanie vín sa pričinia svojim rozhodnutím poslucháči.

Je dôležité hľadať v Písme príklad cirkevnej praxe odpúšťania a zadržovania hriechov, teda ako učenci naplňali výzvu skúmaných verša Jn 20:23. Napríklad 1 Jan 1:9 a Jak 5:16 spomínajú vyznávanie hriechov, Skutky zas pokánie a obrátenie (Sk 3:19) a krst (Sk 2:28, 22:16). Priamy príklad zadržania som síce nenašiel, ale v príbehu o Ananiášovi a Zafire v Sk5:1-11 ich Peter obviňuje z klamania Duchu Svätému a s vynesení ich viny ich stíha trest nadprirodzenej smrti, a tak umierajú vo svojich hriechoch. Neodmietajú pri tom priamo Ježiša, ale nepatrične sa postavili k Duchu. V príbehu o Šimonovi mágovi v Sk 8:9-24 opäť Peter vyjavuje Šimonovu vinu proti Duchu, vyzýva na zázračný trest smrti: „Nech zhynie tvoje striebro s tebou,“ ale Šimon to prijíma ako napomenutie a zrejme vyviazne pokáním. Takže už v biblických časoch máme úkony a azda aj obrady spájané s odpustením i zadržovaním hriechov. Na takéto úkony by mohol nadviazať výklad Jn 20:23 zameraný na obrady a sviatosti okolo

krstu, pokánia, vyznávania hriechov a obviňovania a odsúdenia konkrétnych veriacich vo zvláštnych prípadoch.

1.5.1 Zvest'

Verše Jn 20:21-23 nám zvestujú v prvom rade vzkrieseného Krista ako Syna Božieho. Zvestuje sa nám pozvanie pokračovať v Ježišovom vyslaní do sveta (v 21), pokračovať aktívnym prijatím v pôsobení Ducha v nás a skrze nás (v22) a pokračovať v odpúšťaní hriechov i v pripomínaní si, že voči odpusteniu je tu aj tvrdšia alternatíva (v. 23b). Je to priam kerygma.

Od dávna je tiež zvesťou istý rituál a zvláštne zmocnenie niektorých ako authority. Text však nehovorí nič špeciálne o pôsobení v cirkvi napríklad na štýl disciplíny. Vyslanie Ježiša, ako aj učeníkov nie je predsa obmedzené na cirkev, hoci je pochopiteľné, že tam je vplyv Krista i učeníkov významný.

Teda je to zvest' povzbudenia, uistenia, ale aj priamo výzvy k činu – byť vyslaný, prijať Ducha, odpúšťať. Je to výzva pre jednotlivcov i pre spoločenstvo (cirkvi).

Umiestnením do finále, do radostného konca evanjelia sa dá zdôvodniť, že je to zvest' podstatná a dominantne dôležitá, voči zbytku evanjeliovej zvesti. Nie je to len doplnok, ale pointa kristológie, ktorú treba prijať a žiť od teraz až naveky.

2. Dejiny výkladu

2.1 Rané kresťanské texty

Tacián (cca 120–180)

V svojom diele **Diatessaron**, 54, 8-16 sa Tacián snaží prerozprávať príbehy o stretnutí učeníkov so vzkrieseným Ježišom. Postupuje podľa Lk 24 a plynulo za Lk 24:49 pripája cez radujúcich sa učeníkov janovské podanie Jn 20:19. Harmonizuje napríklad, že im ukázal ruky, nohy aj bok.⁵⁴

Origenes (184–253/4)

Origenes v **komentári k Matúšovmu evanjeliu**, kniha XII, časť 11 píše, že blahoslaavenie Petra (Mt 16:16-18) a vyhlásenie za skalú, neplatí len pre jedného Petra, ale skrze dýchnutie Ducha (Jn 20:22) bolo dané viacerým učeníkom. O komkoľvek platí, že keď vyzná Krista ako Peter, preto, že mu to zjaví Otec a nie telo (Mt 16:17), ten bude tiež nazvaný skalou a budú o ňom platiť obdobné prísľúbenia a dostane obdobné dary. Základom cirkvi sú teda praví učenici, ktorých nepremôžu pekelné brány – hriešnosť.

Apoštolská tradícia (3.-5. stor.)

Jeden z najstarších kresťanských liturgických prameňov – Apoštolská tradícia v eulógii ku ordinácii biskupa sa vzťahuje k Jn 20:21-23, keď žiada Otca, aby vylial „silu zvrchovaného Ducha, ktorého si dal svojmu milovanému Synovi Ježišovi Kristovi a ktorého On dal Tvojim svätým apoštolom“⁵⁵, kde badám odkaz na Jn 20:22 ohľadom predania Ducha učeníkom, nazvanými vo verši 21 nepriamo poslanými – apoštolmi. Spomína rovnako aj odkaz na postupnosť dávania od Otca cez Syna na apoštolov, ako vo verši 21. Verš 21 samotný dáva všeobecné povolanie, ale jeho vzťahnutie na Ducha je ľahko pochopiteľné prostým prihľadnutím

⁵⁴ Lk 24: 39 spomína ruky a nohy, Jn 20:20 a 27 spomína ruky a bok

⁵⁵ HRADILEK, Pavel., s. 143

k nasledujúcemu veršu 22, ktorý by tak bol rozvitím predošlého verša. Ďalej sa v tejto eulógii prosí, aby ordinovaný biskup

„...mal veľkňazského ducha, moc zvestovať odpustenie hriechov podľa Tvojho poverenia, aby zveroval služby podľa Tvojho príkazu a rozväzoval všetko, čo bolo zviazané, mocou, ktorú si dal apoštolom“⁵⁶.

Tu vidím explicitný odkaz na Jn 20:23a o odpúšťaní hriechov vykladaný ako „moc zvestovať“ a vzťahnutý (akoby len) na apoštolov. Zároveň sa tu odpúšťanie Jn 20:23 spája s príkazom rozväzovať (Mt 16:19, 18:18). Zaujímavé mi príde, že sa v oboch spomína len jedno z páru odpustiť/zadržať, rozväzovať/zväzovať, ale pri oboch v obdobnom zmysle uvoľnenia. Text pripúšťa, ale nevnučuje stotožnenie odpúšťania s rozväzovaním. Vynechanie opozitnej časti páru (zadržiavanie, respektíve zväzovanie) možno brať ako synekdochu⁵⁷, alebo zámerné opomenutie.

2.2 Patristika

Cyprian z Kartága (zač. 3. stor. –258)

Cyprián v **Liste 75**, časť 11 O krste argumentuje Jn 20:21-20, že krst zmažáva hriechy v tom zmysle, že len ten, kto je naplnený Duchom, môže odpúšťať hriechy, a teda aj krstiť. Od tých, čo prišli od heretikov a schizmatikov treba vyzvedieť, či ich krstiteľ mal Ducha a podľa toho majú byť prekrstení v pravej cirkvi.

Gregor Naziánsky (329–390)

Gregor Naziánsky v diele **Orationes** 29, 18 o Synovi pri vymenovávaní vlastností Syna človeka z Nového zákona ako argument k označeniu za

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Obrazné nepriame pomenovanie znamenajúce prenesenie významu z pôvodného slova na slovo cieľové na základe zámeny časti a celku. Teda literárne zástupné označenie celku jeho časťou.

poslušného služobníka spomína, že bol vyslaný⁵⁸ a nerobil nič sám od seba (napr. Jn 5:19, Jn 5:30, Jn 7:17).

Ambróz z Milána (340–397)

Ambróz v spise **O pokání** 1, kapitola 2: 6-8 argumentuje proti novacianistom, ktorí odmietali prijímanie odpadlíkov od viery (*lapsi*). Vyčíta im, že nepoužívajú správne moc zväzovať a rozväzovať, lebo neodpúšťajú odpadlíkom. Ambróz má za to, že takto popierajú moc rozväzovať – odpúšťať, a tak prekrúcajú ustanovenie Jn 20:23, že cirkev má moc odpúšťať i zadržiavať. Ambrózov argument mi znie pochybne, ak sa snaží tvrdiť, že tým, že jedným – odpadlíkom novacianisti zadržujú, popierajú moc uvoľňovať celkovo, hoci majú ostatné hriechy za rovnako zlé.

V kapitole 8 argumentuje Jn 20:22b-23 „a povedal im: ‘Prijmite Ducha Svätého. Tým, ktorým odpustíte hriechy, budú im odpustené, tým, ktorým zadržíte, budú zadržané,“ že slovo Božie spája Ducha a moc odpúšťať, a keďže oni nemajú moc odpúšťať (odpadlíkom), tak nemajú ani Ducha, lebo je to v Písme spojené. Úrad kňazský je dar Ducha Svätého a má špeciálne právo odpúšťať a zadržiavať. A oni nemajú pravých kňazov, lebo sú heretici.

Ján Zlatoústý (Chryzostom (347–407)

Ján Zlatoústý vo svojej **75. homílii** nad 14:15-17 o zaslúbení parakléta rozoberá frázu „iného Tešiteľa“ (Jn 14:16b) tak, že Duch je iný ako Syn, čo do osoby, ale rovnaký v podstate. Na jednej strane Syn prosí Otca, aby Otec dal Ducha, a na druhej strane (Jn 20:22) dáva Ducha Ježiš sám. Ján Zlatoústý si kladie mnoho otázok, ako Duch prichádza a či v Písmach nie je rozpor. Rieši to tým, že Ježišova smrť viedla k tomu, že už nebol Ježiš s učeníkmi ako predtým, a tak bolo zoslanie Ducha potrebné. Duch bol

⁵⁸ Cf. Jn 20:21.

zoslaný až vtedy, keď boli učeníci vyslaní do nebezpečenstva a utrpenia vo svete a potrebovali nevyhnutne pomoc Ducha.

V časti ku textu „V ten deň spoznáte, že ja som vo svojom Otcovi a vy ste vo mne a ja vo vás.“ (Jn 14:20) Chryzostom rieši, že to isté sloveso *byť* sa používa na Boha inak ako na ľudí. Ako paralelu si berie Jn 20:21 kde sa sloveso *poslať* používa inak na Boha a ľudí. Ak by bol význam rovnaký, podľa Zlatoústeho by to mohlo viesť k výkladu, že sú apoštoli s Kristom analogickí až do tej miery, že medzi nimi niet rozdielu. Napokon zdôrazňuje, že Duch vedie k pravej viere.

Vo svojej **86. homílii o Jánovom evanjeliu** píše Chryzostom o perikope Jn 20:19-23 obsažnejšie.⁵⁹ Pozdrav „pokoj vám“ (Jn 20:19 a 21) má učeníkom pripomenúť, čo im vravel Ježiš prv „Pokoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam, ale ja vám ho dávam, nie ako svet dáva. Nech sa vám srdce neznepokojuje a neľaká“ (Jn 14:27) ako aj „Toto som vám povedal, aby ste našli vo mne pokoj. Na svete máte súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet!“ (Jn 16:33). Naplnenie prísľubu radosti ich vedie ku veľmi konkrétnej viere a tým na druhej strane k nezmieriteľnej vojne so židmi. Preto im Ježiš na vyváženie tohto konfliktu opakuje „pokoj vám“ (Jn 20:21). A aj apoštol Pavol používa pozdrav „milosť vám a pokoj“. Je to pokoj vydobytý výhrou na kríži.

Chryzostom Ježišovo vyslanie interpretuje ako povzbudenie a dodanie odvahy k pokračovaniu v Ježišovom diele. Ja pripomínam, že takáto interpretácia sa objavuje neskôr v protestantských výkladoch.

Ján Zlatoústý si všíma, že Ježiš vysliela učeníkov svojou vlastnou autoritou a nie (priamo) Otcovou. To je podľa mňa pozoruhodné z pohľadu pravoslávnej trojičnej teológie⁶⁰, keď následne cituje verše 22 a 23, kde sa spomína výzva na prijatie Ducha. Vyslanie učeníkov Chryzostom prirovnáva k tomu, keď kráľ dáva ustanovenie

⁵⁹ SCHAFF, P. NPNF1-14, s. 629–632.

⁶⁰ Narážam na pravoslávne chápanie, že Duch vychádza len z Otca a nie Syna.

miestodržiteľom-správcom a právnou autoritu uväzňovať a prepúšťať väzňov. To jest správnu moc uplatňovať zákon.

Následne Ján Zlatoústý objasňuje zdanlivý rozpor s Jn 16:7: „Ak totiž neodídem, Tešiteľ k vám nepríde. Ak však odídem, pošlem ho k vám.“ Ježiš je pri nich a Duch má predsa prísť, až keď On odíde. Chryzostom uvádza, že riešením sporu podľa niektorých, je, že ich Ježiš len pripravuje na prijatie Ducha, a dáva im časť darov Ducha – odpúšťanie vín. Dary divotvorstva a s tým spojeného svedčenia prídu až na Letnice.

Ohľadom toho, komu bol Duch daný Ján Zlatoústý vyzýva, aby sa všetci veriaci snažili mať Ducha, ale ctili si kňazov, ktorým bolo zverené narábanie (operation) s Duchom. Chryzostom vypichuje, že veľká je dôstojnosť kňazov, lebo o nich platí verš Jn 20:23 o odpúšťaní hriechov. O vzťahu úcty veriacich ku kňazom sa rozpisuje obširnejšie predkladajúc Heb 13:17: „Poslúchajte tých, čo vás vedú, a podriadujte sa im, lebo oni bdejú nad vašimi dušami a budú sa za ne zodpovedať.“ Zlatoústý káže veľmi si vážiť kňazov, lebo kým každý sa stará o svoje záležitosti, kňazi majú povinnosť sa starať aj o svoje okolie a sú zaň zodpovední do tej miery, že ak sa až úzkostlivo nestarajú o svojich zverencov a svoju úlohu zanedbajú, skončia v pekle. Preto k nim máme byť dobroprajní. Na druhej strane ohľadom zodpovednosti laikov Chryzostom prirovnáva kňazov ku kormidelníkom, ktorí navigujú loď, ale ak posádka nespolupracuje, nechránia ju od vln a pohromy.

Ján Zlatoústý sa zaoberá aj situáciou, keď má laik námietky k podrobeniu sa autorite a domnele dobrý dôvod kňazom v niečom opovrhovať. Pre takéto situácie vyzýva, aby sme nehľadali smietku v oku druhého a nepoužívali ostrý jazyk. Máme sa starať o seba. Chryzostom ponúka analógiu, že aj pozemským vládcom a sudcom sa predsa podriaďujú aj vznešenejší rodom, múdrejší aj tí, čo vedú lepší život. Keď Písmo káže rešpektovať Mojžišov stolec, hoci s nehodnými reprezentantmi „Na Mojžišov stolec zasadli zákonníci a farizeji. Robte teda a zachovávajte všetko, čo vám hovoria,“ (Mt 23:2-3), Zlatoústý píše, že kňazi sú na stolci ešte vyššom – Kristovom. „V mene Krista sme vyslanci a cez nás akoby Boh napomínal.“ (2 Kor 5:20). Nechce sa zastávať tých, čo svoju úlohu v cirkvi

zneužívajú. Je mu ich ľúto, ale súdiť ich prináleží tomu, kto ich ustanovil, nie tým, nad ktorými sú kňazi ustanovení. Chryzostom radí, že keď sú kňazi hoc aj zlí, vy žite dobre, Boh si použil aj somára a zlého Bileáma, Božia milosť je nad múdrosť ľudí.

Ján Zlatoústý sa o Jn 20:23 zmieňuje aj vo svojom dialektickom diele **O kňazstve** v knihe 3.1-6. Tu píše, že úrad kňazský prevyšuje kráľovský o toľko, ako duch prevyšuje telo. Kto odmieta byť doň zvolený, robí tak skôr z bláznovstva a mentálnej degenerácie, než z pýchy. Človek nemôže predsa získať nič väčšie, než česť (*honor*) duchovného úradu. Chryzostom následne obhajuje svoju túžbu po cirkevnej hodnosti a jej prijatie, tým, že tak získa slávu a česť, že bude uprednostnený pred tými, čo sa na duchovnú službu dlhšie pripravovali. Kňazstvo ďalej ospevuje ako možnosť už v tele sa priblížiť čistej prirodzenosti. Česť a sláva bola Duchom daná kňazom sláviť obrady. Lebo už tu na zemi sú kňazom zverené veci nebeské a majú autoritu nad anjelov a archanjelov, totiž, že kňazi majú moc zväzovať a rozväzovať (Mt 18:18). Boh na nebi ratifikuje ako majster rozsudky svojich služobníkov na zemi. Lebo odpúšťať a zadržiavať hriechy (Jn 20:23) je nebeská a najvyššia autorita. Tú autoritu dal Otec Synovi (Jn 5:22-23)⁶¹ a Syn im (Jn 20:23). Touto dôstojnosťou sú kňazi uchvátení do neba a prekračujú ľudskú prirodzenosť. Majú požívať česť o toľko väčšiu od sudcov, ako je to, čo kňazi súdia cennejšie, to znamená ako je duša cennejšia nad telo. V tom zmysle prisudzuje Chryzostom kňazom česť aj nad rodičov, lebo krstom kňazi umožňujú duchovné zrodenie, ktoré je viac ako telesné. Tiež sú títo kňazi Novej zmluvy nad starozmluvných, lebo židovskí kňazi mali posudzovať očistenie človeka od telesného malomocenstva, ale kresťanskí kňazi riešia duchovnú čistotu od hriechov.

Tento text mi príde ako patetická kvetnatá óda Chryzostoma na česť a slávu vlastného stavu. Tým že spája úrad a jeho nositeľov, pôsobí text

⁶¹ 22 Ved' Otec nikoho ani nesúdi, lež celý súd odovzdal Synovi, 23 aby si všetci ctili Syna, ako si ctia Otca.

ako ľahko zneužitelný, duchovnými (a Chryzostomom) na vynucovanie si vlastnej autority a dominancie skrze zverený úrad. Na druhej strane vnímam uvedený text ako hlboké premyslenie významnosti kresťanskej služby a povzbudenie opakovaným posolstvom, že duchovné je dôležitejšie ako telesné. Takáto perspektíva môže byť všetkým kresťanom, počnúc duchovnými, vzpruhou pri podvedomom porovnávaní sa so svetom a s pochybnosťami o vlastnom význame.

Augustín (354–430)

Augustín vo svojich **homíliách na evanjelium Jánovo v časti** k perikope Jn 20:19-23 veršom⁶² prirovnáva Ježišov prechod zamknutými dverami k panenskému pôrodu Krista. Opakovaný pozdrav pokoja odkazuje podľa neho na „pokoj nad pokoj“ (Iz 26:3). Vo verši 21 napriek svojej rovnosti s Otcom sa Ježiš stavia do pozície mediátora pri vyslaní *Otec-ja-vy*. Vo verši 22 Svojím dýchnutím ukazuje, že Duch nie je len od Otca, ale aj od Syna. Láska cirkvi ktorá je rozliata v našich srdciach Duchom Svätým vytláča hriechy všetkých, ktorí na nej majú účasť a zadržuje hriech tých, čo jej účastní nie sú. Preto po výzve na prijatie Ducha Svätého dodáva toto o odpustení a zadržaní

V **VI knihe O krste** proti Donatistom 1 Augustín reaguje na koncil v Kartágu pod Cypriánovým vedením. Zhŕňa, že sa im na koncile javilo, že krst Kristov nemôže existovať medzi heretikmi, lebo nenesie ovocie odpustenia vín, ani heretici nemajú moc odpúšťať a zadržávať hriech.

V kapitole 1 uvádza v zhode s koncilom, že Jn 20:23 o moci odpúšťať platí len pre dobrých synov (cirkvi) a nie pre zlých. Nestačí mu však koncilné kritérium jednoty s cirkvou. Augustín voči koncilu namieta, že ľudská prevrátenosť nemôže zneplatniť Kristov krst, hoci aj krstili vlci a vlkov v barančom rúchu, alebo ovce mimo košiara jednoty cirkvi. Pečať krstu u obrátených treba rozoznať a nie odmietnuť. Má teda opačné

⁶² SCHAFF, P. The Complete Ante-Nicene & Nicene and Post-Nicene Church Fathers Collection:., s. 752.

stanovisko než koncil, ale argumentuje, že je to predsa jasne vidieť z ich vlastných slov a dôkazov v Písme. Augustín sám sa pri svojom tvrdení odvoláva na rovnaký verš bez jeho poriadneho výkladu a neskôr tvrdenia koncilu rozvedené ad absurdum. Argumentuje prakticky svojou systematickou teológiou rozdielu medzi sviatosťou podľa neho platnou aj tak a jej účinkami, Písmo má ako ozdobu argumentov.

V kapitole 3 ukazuje, že aj zlí a neobrátení môžu udeliť, či prijať krst, a tak byť mimo cirkvi, hoci sa javia navonok byť jej členmi. Napríklad lupiči, vrahovia, úžerníci a podobní. Ale ak má byť cirkev čistá svätá bez poškrvny ako holubica vo Veľpiesni 6:8, nedefinuje ju narábanie s Božími darmi (sviatosťami), ale vnútorné puto lásky nápadné u tých, čo majú Ducha a na ktorých sa vzťahuje moc Jn 20:23. Teda cirkev je tvorená v posledku obrátenými, nie formálnymi členmi. Teda tu prakticky súhlasí s Cypriánom, že to platí len na tých v Duchu, len ich vyberá iným kľúčom.

V kapitole **proti Luciovi** 23 znova opakuje, že poverenie krstiť Mt 28 a odpúšťať a zadržiavať hriechy Jn 20:23 nedovoľujú tak konať nikomu okrem dobrých. Lenže my nevieme rozoznať, kto je dobrý a hodný, lebo nevieme, či neodpadne, alebo naopak sa neobrátí. Ale krst Kristov platí, nech sa koná v hocktorej fáze, len úžitok z neho majú len obrátení. A po obrátení sa majú očistiť, ale už nie znova krstiť.

2.3 Stredovek

Tomáš Akvinský (1225–1274)

Tomáš Akvinský sa skúmaným veršom venuje vo svojom diele **Suma Teologická** v niekoľkých pasážach, ktoré majú formu dišputy nad otázkami.

Či moc kľúčov dosahuje odpúšťanie hriechov?⁶³ Tu Akvinský nasleduje názory Petra Lombardského. Vykladá moc kľúčov v Jn 20:23 tak, že delí odpustenie na odpustenie viny a časného a večného trestu. Kňaz má moc

⁶³ AKVINSKÝ, Tomáš, *Suppl.*, otázka 18, článok 1

v tom, že odpúšťa časť časného trestu, (časť trestu musí zostať, aby bol hriech potrestaný) a ostatné aspekty odpustenia len deklaruje a vykonáva ich Boh. V neskorších častiach Sumy napr. v otázkach 62, 64 a 86 mení Tomáš názor v tom zmysle, že zdôrazňuje, že sviatosť nie je len viditeľným symbolom milosti, ktorú cele pôsobí Boh, ale že sviatosť aj istým inštrumentálnym spôsobom milosť spôsobuje a Boh ostáva ako prvotná príčina.

Či môže byť niekto nad biskupmi?⁶⁴ V prvej námietke uvádza, že sa môže zdať, že, keďže sú biskupi nástupcami apoštolov a apoštoli dostali moc jednotlivo – Peter Mt 16:19 i rovnako spolu v Jn 20:23, sú si rovní. Argumentuje vyhlásením konštantínopolského koncilu⁶⁵, ktorý uvádza na prvom mieste biskupa Ríma a potom Konštantínopolu a teda si nie sú rovní. Na túto námietku odpovedá, že moc zväzovať dostali apoštoli spoločne, ale aby sa určila istá hierarchia, dostal ju Peter ako prvý.

Či môže byť Duch poslaný viditeľným spôsobom?⁶⁶ Tu Akvinský tvrdí, že Boh sa manifestuje rôzne – v Synovi a v Duchu. Apoštolom bola nariadená ich misia dýchnutím Jn 20:22, aby sa ukázala moc ich služby v konaní sviatostí. A preto bolo povedané „ktorých hriechy odpustíte, sú odpustené“ Jn 20:23 a opäť vo forme ohnivých jazykov Sk 2 aby sa ukázal ich úrad učenia, keď hovorili jazykmi.

2.4 Reformácia

Martin Luther (1483–1546) a nemecká reformácia

V Lutherovom **Malom katechizme** v časti 5 nájdeme jeho reformačné pochopenie úradu kľúčov.

⁶⁴ Ibid. otázka 40, článok 6

⁶⁵ Myslí zrejme 1. konštantínopolský koncil a jeho 3. kánon,

⁶⁶ AKVINSKÝ, Tomáš. časť 1., otázka 43, článok 7

„Čo je úrad kľúčov? Je to zvláštna moc, ktorú dal Kristus svojej cirkvi na zemi, aby odpúšťala hriechy kajúcim hriešnikom, avšak zadržovala hriechy nekajúcim, dokiaľ nečinia pokánie.“⁶⁷

Ako zdôvodnenie Luther uvádza, že tak Pán Ježiš Kristus hovorí Petrovi (Mt 16:19), a podobne svojim učeníkom (Jn 20:22n). Stojí pri tom za pozornosť, že používa tradičný cirkevný termín moc kľúčov aj úrad, ale nevzťahuje ho na cirkevný úrad ako inštitúciu, ale dar celej cirkvi vrátane laikov. Ako kľúč, komu odpustiť hriechy, a komu zadržat' berie pokánie hriešnika, ale ako kontext nedáva sviatosť zmierenia – ktorú protestanti nemajú ako samostatnú sviatosť, hoci spoved' a rozhrešenie majú istým spôsobom zahrnuté do sviatosti Večere Pánovej.

V **95 tézach proti odpustkom** sa hneď v prvých troch vymedzuje voči pokániu v čisto sviatostnom – procedurálnom, ale aj čisto zvnútorňom zmysle, chápe ho holisticky ako stav mysle i činov neobmedzený na obrad, ale na celý pozemský život.⁶⁸

1. Keď náš Pán a Majster hovorí: „Pokánie čiňte“ atď., tak chce, aby celý život Jeho veriacich na zemi bol ustavičným pokáním.

2. A takéto slovo nemožno chápať z hľadiska sviatosti pokánia, to jest ako spoved' a zadosťučinenie udeľované kňazským úradom.

3. Nerozumel tým ani vnútorné pokánie, veď vnútorné pokánie nie je nanič, nie je nijakým pokáním, ak nepôsobí navonok všelijaké umŕtvovanie tela.

V spise **O moci kľúčov** popisuje⁶⁹ pochopenie Mt 16:19 a 18:18 o moci zväzovať, že sa veľmi nesprávne vykladá ako moc rozkázat' a zakázat', alebo sa vydáva za zákon pre moc pápeža zviazať dušu a svedomie kresťana tak, že ho zaväzuje k vlastnej poslušnosti pod hrozbou večného zatratenia. To hanlivo kritizuje.

Kritizuje vytrhnutie slovíčka *zväzovať* a natlačenie mu významu, aký sa cirkevnej vrchnosti hodil. Za jediný správny výklad s ohľadom na text a kontext pokladá odpúšťanie hriechov. Zväzovanie chápe ako trestanie hriešnika, aby hriech oľutoval a verejné vyhlásenie s istotou, že ak

⁶⁷ LUTHER MARTIN. Malý katechismus, č. 5

⁶⁸ 95 téz teológa Dr. Martina Luthera. V

⁶⁹ LUTHER, Martin. Výber zo spisov, s. 52

neol'utuje, bude večne zatrateny a kl'úč rozväzovania berie ako pevnú istotu pre kajúceho, že je mu odpustené.⁷⁰ Neslobodno však zväzovať svedomie človeka ľubovol'nými cirkevnými zákonmi. Píše, že zviazanie – odpustenie je jediný čin, ktorý robí Pán súčasne s človekom.⁷¹ Je zaujímavé, že sa neodkazuje na Jn 20:23, hoci texty z Matúša interpretuje presne v zmysle týchto veršov.

Pozrime sa do Lutherových kázni na nedeľu po Veľkej noci – Ovocie Kristovho vzkriesenia a úrad kl'účov na Jn 20:19-31.

V prvej kázni⁷² verše 22 a 23 Luther vykladá tiež tak, že Pán udeľuje moc a autoritu, dokonca nad všetkým na nebi i na zemi, ale udeľuje ju viere. Pod vierou ale nerozumie prosté prijatie faktu, že Ježiš vstal, ale privlastnenie si vierou, že vstal (aj) kvôli mne. Kristus má stáť v našom strede – v našom vnútri v srdci Jn 20:19 Ježiš, stal si doprostred. Až takáto viera plodí ovocie pokoja a radosti Jn 20:19b-20a „Pokoj vám!“ Učeníci sa zaradovali. Vyslanie Jn 20:19 Luther chápe ako vyslanie k láske k blíznym a hlásaniu Slova. Každý veriaci má povolanie k misii – viesť ku viere vo svojom okolí, nielen cirkevní predstavitelia. Verš 23 vykladá ako moc nad hriechom, smrťou i peklom a nad všetkými zemskými vecami. Ale upozorňuje, že vykladať si to ako pápež v zmysle svetskej vlády je nesprávne – jedná sa o duchovnú moc. Čo veriaci človek povie o hriešnikovi, to o ňom hovorí aj Pán Boh. Platnosť výroku o (ne)odpustení nemôže zmeniť človek, ani anjel, ani svätí. A túto moc majú všetci veriaci a všetci majú podiel na Kristovej vláde, ktorá je duchovná a nie svetská v zmysle občianskej vlády. Luther ale pokladá za nesprávny výklad tejto moci ako moci otvárať, či zatvárať nebo človeku bez ohľadu na jeho vieru a pokánie – lebo potom by naša spása závisela od ľudí, čo je v rozpore s Písmom. Verš 23 nedáva moc tomu, kto hovorí, ale veriacemu. Lebo aj keď Kristus hlásal slovo, nie všetci uverili a nedialo sa

⁷⁰ Ibid., s. 64.

⁷¹ Ibid., s. 63.

⁷² LUTHER, Martin. *Kázeň v nedeľu po Veľkej noci o ovocí, 1. kázeň*

všetko podľa Jeho slova. Preto sa aj tu jedná o moc hlásať Slovo, že „každý, kto verí, má odpustené hriechy a kto neverí má zadržané.“ Ale nemáte moc vytvárať vieru, môžete sadiť, ale nie dávať vzrast viere (1 Kor 3:6).

V druhej kázni tiež karhá, že moc verša 23 si osvojili pre seba len duchovní, hoci patrí všetkým kresťanom, lebo všetci veriaci majú Ducha, s ktorým táto moc súvisí.⁷³ Ale zároveň tvrdí, že nie všetci veriaci majú kázať, krstiť, spovedať, či vysluhovať Večeru Pánovu, ale má byť istý poriadok (1 Kor 14:40), že si spoločenstvo na to určí kvalifikovaného člena. V súkromí môžu však všetko toto konať všetci. Najväčšou službou je odpúšťať hriechy blížnemu kázaním evanjelia a vedením ku viere. Sme zmocnení slúžiť blížnym, lebo Kristus sa už o nás postaral a stará.⁷⁴

V tretej kázni objasňuje pozdrav pokoj vám, verš 21, že je to na jednej strane obvyklý židovský pozdrav a na druhej strane Ježišova misia tj. prinášať pokoj.⁷⁵ Ale je to pokoj vnútorný, kresťan nemá čakať, že bude mať pokoj od šťastia, od ľudí, od sveta či diabla.⁷⁶

Kristus tu vysvetľuje, čo dosiahol vzkriesením – vládu – ale nie podľa poriadku vlád tohto sveta, ktoré tu boli už predtým, a ktoré kvláde nepotrebujú Ducha.⁷⁷ Ani neučí o správe domácnosti, mesta, či štátu, ale čo sa týka večnosti, ktorá tieto časné veci presahuje. Kristova vláda je nad hriechom a spravodlivosťou, životom a smrťou.⁷⁸ Kľúče neznamenujú moc vytvárať a rušiť cirkevné, alebo iné zákony, lebo tie zväzujú ľudí a nie hriech. Nie je to moc vytvárať takto hriechy. Ale kľúče znamenajú odpúšťať kajúcim a zadržiavať nekajúcim prirodzené hriechy proti Božím prikázaniám – najmä pohrdanie Bohom a rúhanie.⁷⁹

⁷³ LUTHER, Martin. *Kázeň v nedeľu po Veľkej noci, 2. kázeň*, sek. 31

⁷⁴ *Ibid.*, s. 35.

⁷⁵ LUTHER, Martin. *Kázeň v nedeľu po Veľkej noci, 3. kázeň. V*, sek. 2

⁷⁶ *Ibid.*, s. 3.

⁷⁷ *Ibid.*, s. 16.

⁷⁸ *Ibid.*, s. 20.

⁷⁹ *Ibid.*, s. 21.

Úrad apoštolov vykladá Luther vo svetle úradu Kristovho, že im dal moc, ktorá prevyšuje svetskú, ale svetu sa nejaví ako moc. Týka sa moci nad všetkými ľuďmi, kráľmi i chudákmi, zo všetkých národov, aby všetci došli do Božieho kráľovstva jedine skrze túto moc. Luther myslí zrejme moc hlásania evanjelia.⁸⁰ Kristus nedáva apoštolom meče a zbrane, ani svetskú moc, ale Ducha, ktorý pôsobí mocou úradu a v tichom dychu slova.⁸¹

Ako môže človek odpúšťať hriech, keď takú moc má jedine Boh? Nie vlastnou mocou, ani hodnosťou, čo by bol ako svätý, ale jedine mocou Božou. Tu Luther pranieruje prax, keď sa v rozhrešení ku Kristovým zásluhám pridávali zásluhy svätých a rádov. Rozhrešenie nemá teda človek deklarovať vo vlastnom mene, ani v mene svätých a ich ľudských zásluh, ale v mene Krista a jeho príkazu. Toto slovo má byť dávané s autoritou, akoby ho hovoril sám Kristus, lebo je to Jeho slovo, a tak aj prijímané.⁸² Neskôr v kázni Luther spomína, že cirkevné úrady majú existovať, a byť aj veriacimi hmotne podporované, aby služobníci cirkvi a kompetentní učitelia sa mohli venovať pastorácií a učeniu a nemuseli premýšľať nad obživou, ale spomína to do miery, aby mali nejaké živobytie, nie moc a bohatstvo.⁸³

V diele **O slobode kresťana** Luther predstavuje pavlovskú akoby protichodnú perspektívu.

Kresťan je slobodným pánom nad všetkými a nikomu nie je poddaný.

Kresťan je poníženým služobníkom všetkého a každému poddaný.⁸⁴

Takúto diskrepanciu Luther vysvetľuje tak, že „každý kresťan je dvojakej prirodzenosti, duchovnej a telesnej... podľa duše je vnútorným duchovným novým človekom; podľa tela a krvi menuje sa telesným,

⁸⁰ Ibid., s. 24.

⁸¹ Ibid., s. 26.

⁸² Ibid., s. 27–30.

⁸³ Ibid., s. 47–49.

⁸⁴ LUTHER, Martin. *Výber zo spisov*, s. 21.

starým a vonkajším človekom.“ Tento rozdiel zachytáva protirečivosť vyššie uvedených slov Písma. (1 Kor 9:19 a Rím 13:8).

Luther uvažuje, že na dušu nepôsobia telesné okolnosti, napríklad zdravie či útrapy. oslobodzujúco ani zotročujúco. Ani vonkajšie okolnosti nemajú priamy vplyv na zbožnosť, alebo duchovné zdravie. „Tak duši nič neprospeje, či si telo oblieka nádherné rúcha, ako to robia kňazi a duchovní; podobne, keby sa zdržovalo v kostoloch a na svätých miestach tiež nie, keby sa zaoberalo svätými vecami (posvätnými obradmi); ani to nie keby sa ústami modlilo...“ Tu Luther kritizuje a relativizuje povrchné a automatizovane chápané duchovné úrady a sviatostné obrady bez osobnej viery. Podľa Luthera duša žije slobodne a zbožne jedine v evanjeliu – slove Božom zvestovanom Kristom a zaobíde sa bez všetkého ostatného, len slovo Božie duša potrebuje, v zmysle „Človek bude žiť nielen z chleba, ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst.“ (Mt 4:4). Neskôr pripomína, že Kristus je kráľom a kňazom, ale duchovným, lebo „jeho ríša nie je zemská, ani v zemských, ale v duchovných hodnotách“ a „jeho kňazstvo nespočíva vo vonkajších obradoch a odevoch, ako to vidieť na ľuďoch, ale sa prejavuje neviditeľne v duchu.“ Za pravé kňazské úrady považuje Luther učenie a prihováranie sa za svojich. Kristus „má česť a dôstojnosť a tieto hodnosti rozdáva všetkým svojim kresťanom, takže títo tiež musia byť s Kristom kráľmi a kňazmi.“ Kráľom je kresťan tým, že mu všetko slúži na spasenie (Rím 8:28), hoci „duchovná moc vládne v telesnom útlaku“. Kňazstvo kresťanov „robí hodnými predstúpiť pred Boha a modliť sa za druhých.“ Toto je netradičné chápanie všeobecného kňazstva, sám Luther v spise kladie otázku:

„aký je rozdiel medzi kňazmi a laikmi v kresťanstve, keď všetkých pokladáme za kňazov? Odpovedám, týmto slovám kňaz, pop duchovný, ... sa stala krivda, keď sa ich význam zo všetkých kresťanov preniesol len na úzky okruh, ktorý sa teraz označuje duchovným stavom.“⁸⁵

Napriek tomu Luther zdôrazňuje, že nemajú všetci robiť v cirkvi to isté a má byť praktický poriadok.

⁸⁵ Ibid., s. 26.

V spise **Úvahy o sviatostiach** píše Luther, že sviatosť má tri zložky: vonkajšie znamenie, vnútorný zmysel a vieru. Treba veriť, že sviatosť, „nielen znázorňuje... nový život....., ale ho aj skutočne začína a pôsobí“. Luther predkladá exemplárne rozhrešenie podľa svojej teológie

„Hľad', Pán Boh ti teraz odpustil hriechy, ako ti to už prv zaslúbil pri krste a ako to teraz mne prikázal mocou kľúčov kráľovstva nebeského; opäť sa dostávaš k dielu a podstate krstu. Keď veríš, tak máš. Ak pochybuješ, si stratený.“

Podľa Luthera hriech prekáža pôsobeniu krstu v zmysle krstu ako umŕtvovaniu hriechu. Hriech však umŕtvovanie hriechov neznemožňuje, pokiaľ človek verí – všetko záleží na viere. Teda Luther tiež delí sviatosť, ale podľa iného kľúča, než Akvinský. Nerieši tresty, ale viditeľné, všeobecne poznateľné a vnútorné aspekty, ktoré preferuje tým, že dáva primát viere.

Ján Kalvín (1509-1564) a švajčiarska reformácia

Kalvín vo svojom **komentári k Jánovmu evanjeliu** podáva k predmetnej perikope Jn 20:19-23 pomerne rozsiahly komentár. Je zaujímavé, že Kalvín vo výklade tejže perikopy na verše 19-20 súhlasne s Písmom používa pre prítomných zhromaždených (až na pár výnimiek) označenie *učenici* a pre verše 21-23, ktoré majú vplyv na neskoršiu cirkevnú prax a učenie používa Kalvín už označenie *apoštoli*. Takto podľa mňa zvyrazňuje úlohu vyslania učeníkov za vyslancov – apoštolov.

Už to, že boli učenici zhromaždení na jednom mieste (v. 19) vníma Kalvín ako Božiu prozreteľnosť, ktorá pripravuje podmienky. Zo strachu učeníkov vyvodzuje Kalvín paranézu, že máme premáhať slabosti tela a strach, ktorý pokúša k odpadnutiu od spoločenstva viery.⁸⁶ Pri tomto verši je ešte zaujímavé Kalvínovo poňatie zázraku, že sa Ježiš zjavil uprostred učeníkov za zatvorenými dverami. Kalvín káže veriť v zázrak, prisudzuje mu aj účel povzbudenia viery učeníkov a demonštrácie Ježišovej Božskosti. Avšak Kalvín sa vyhraňuje voči konkrétnemu

⁸⁶ CALVIN, John č. Jn 20:19-23 [

technickému výkladu, ako sa zázrak mal stať⁸⁷ v poňatí „pápežencov“⁸⁸. Kalvín tradícií, ktorá podľa neho preťažuje významu textu protiargumentuje Písmom – podobným zázrakom Petra v Sk 10:10. Táto vsuvka ukazuje príklad Kalvínovej metódy a používania jazyka.

Pozdrav „pokoj vám“ (Jn 20:19, 21) podáva ako bežný židovský pozdrav a objasňuje jeho kultúrny význam – želanie radosti a prosperity. Aj tu Kalvín apeluje proti tradičnému zložitejšiemu špekulatívnemu výkladu jednoduchým pôvodným zmyslom Písma.

Vo výklade verša Jn 20:20 Kalvín medzi rečou píše doslova: „Kristus nevstal (z mŕtvych) ani tak kvôli sebe, ako kvôli nám.všetko čo prispieva k našej spáse je Kristovi na slávu.“ Tu ide v Lutherových šľapajach zdôrazňovania, že človek si má Kristove dielo vierou prisvojiť – veriť, že to bolo kvôli mne osobne. Zároveň Kalvín Kristove rany pokladá za dočasné znamenie na utvrdenie učeníkov – podobný výraz využíva aj pri zmocnení apoštolov.

O zopakovaní pozdravu (Jn 20:21) Kalvín píše, že si myslí, že je to proste upútanie pozornosti, nakoľko budú nasledovať dôležité slová.

Vyslanie apoštolov (Jn 20:21) (ako sme písali prv, od verša 21 používa Kalvín toto označenie) Kalvín vykladá ako inštalovanie apoštolov do úradu, na ktorý ich vopred určil. Predtým boli učeníci vyslaní ako heroldi, odteraz budú ako veľvyslanci v trvalom úrade „zakladať Jeho kráľovstvo vo svete“. Kristus – Učiteľ odovzdáva svoj učiteľský úrad ďalej apoštolom, aby pokračovali aj v Kristovej neprítomnosti, lebo hlásanie aevanjelia má pokračovať. Kalvín je na tomto mieste originálny a (ne)používa pojem *učiteľského úradu* veľmi obozretne, aby bolo jasné, že nemyslí nejaké dogmatické *magistérium* cirkvi, ale proste úlohu učiť evanjelium. Zároveň vyslanie apoštolov Kalvín tmočí ako určenie k ordinovanej službe evanjeliu. Kalvín priamo tvrdí, že apoštoli zastupujú a stoja na mieste

⁸⁷ Totiž, že by Ježiš mal prejsť hmotou dverí ako duch.

⁸⁸ Takto častuje Kalvín svojich protivníkov.

Kristovom a prináleží im nádhera a dôstojnosť a postavenie, avšak Kalvín dodáva, že tieto superlatívy človeka blednú oproti úžasnej viere.

Ďalej Kalvín opakovane zdôrazňuje, že plnosť slávy a autority ostáva jedine Kristovi. Ježišovo predanie autority apoštolom je len čiastočné a neznamená, že pre nás majú byť oni Kristom v každom ohľade, ale len že odchádzajúci Kristus odteraz už nebude evanjelium ohlasovať vlastnými ústami, ale skrze apoštolov. Zmocnenie znamená, že aj nimi vyslovené slová evanjeliovej zvesti budú mať moc, akú mali, keď ich hlásal Ježiš osobne. Kristus apoštolom nepredáva zadosťučinenie za hriechy, alebo moc ospravedlniť. Kalvín zrejme naráža na extrémne súdobé vykladanie kňazstva ako moci vládnuť cirkvi pod zámienkou, že si na seba (apoštoli) neberú nič, len službu.

Udelenie Ducha Svätého (Jn 20:22) chápe Kalvín ako udelenie milosti, aby mohol človek vôbec niest' úrad Kristovho vyslania. Argumentuje nutnosťou Ducha pri správnom kázaní – vyznávaní Krista (1 Kor 12:3) a tým, že budovať kráľovstvo božie na zemi a ťahať ľudí do neba ozaj nie je v ľudskej moci. Zároveň pranie ruje „nehanebnosť pápežencov“, keď pri vysviacke napodobujú dýchnutie Ducha, lebo podľa Kalvína na predmetných biskupoch je vidieť, že nemajú ani iskierku Ducha, len honosné pojmy.

Zoslanie Ducha na Letnice (Sk 2:3) nechápe Kalvín ako prebytočné voči dýchnutiu Ducha (Jn 20:22), ale ako plné naplnenie Tým, čím ich najprv pokropil/pokrstil.

Účinnosť sviatostí prikladá Kalvín spojeniu Slova a viditeľného vonkajšieho znamenia so znejúcim Božím slovom. Pri tom upozorňuje, že slovo tu nemá magickú moc vo formulí alebo zvuku, ale moc slova je v tom, že sprostredkúva vierou svedectvo Božie dané v Písme. Spomedzi vieroučných kníh reformovanej tradície sa **Heidelberský katechizmus** (1563) v časti 31⁸⁹ venuje otázke kľúčov nebeského kráľovstva. Za tie pokladá na prvom mieste v odpovedi zvestovanie evanjelia, no pridáva aj

⁸⁹ OLEVIANUS, Caspar a Zacharias URSINUS., sek. 31

cirkevnú disciplínu a exkomunikáciu. Ich úlohou je podľa reformovaných otvárať Božie kráľovstvo pre veriacich a zatvárať pred neveriacimi, respektíve falošnými kresťanmi, žijúcimi nezriadený život, íktorí odmietnu dohováranie obce a sú z nej vylúčení. Aj tí však majú šancu na nápravu a pokánie. Odvoláva sa pri tom neraz na priame reči o kľúčoch Mt 16:18, Mt 18:15-19 aj Jn 20:23 Podľa môjho zhodnotenia teda s evanjelikmi zdieľa reformovaná vetva dôraz na súd zvestou evanjelia, čo je presne hamartologicko-soteriologický dôraz štvrtého evanjelia. Oproti Lutherovi, ktorý si zažil exkomunikačnú bulu, a tak bol v otázkach cirkevnej disciplíny opatrnejší a pripomínal jej možné zneužitia sú Kalvínovi nasledovníci optimistickí a berú cirkevnú disciplínu ako pozitívnu hodnotu a jeden zo svojich dôrazov.

V **druhom Helvétskom vyznaní** (1566) v kapitole XIV O pokání a obrátení človeka⁹⁰ Bullinger rozvádza jednak, že keď pod pokáním rozumie „zmenu v mysli človeka, ktorú slovo evanjelia a Duch svätý vykonáva a ktorú človek vierou prijíma,“ a preto majú reformovaní pokánie za „púhy dar Boží a nie dielo našich síl,“ odvolávajú sa na (2 Tim 2:24-25). Vyznávať sa z hriechov káže pred Bohom, či už v súkromí, alebo verejne v zhromaždení pri obecnom vyznaní hriechov. Spovedať sa do ucha kňaza považujú reformovaní za nepotrebné, rovnako ako obradné rozhrešenie, lebo sa také úkony v Písme nespomínajú. Napriek tomu Helvétske vyznanie uznáva užitočnosť pastoračných rozhovorov pre ľudí obťažkaných hriechom, alebo hľadajúcim „radu, či povzbudenie“, či už od kňazov, či bratov „zbehlých v Božom zákone“.

Helvétske vyznanie v spomenutej kapitole ohľadom moci kľúčov neuvádza cirkevnú disciplínu a exkomunikáciu ako zatvárajúci kľúč⁹¹. Ale len ten otvárajúci, ktorým „správne a účinne rozhrešujú teda služobníci, keď hlásajú evanjelium...“ V troch statiach 5-7 sa Helvétska konfesia ani raz jasne nevyjadruje, kto sú títo služobníci dnes, komu kľúče patria. Tých

⁹⁰ BULLINGER, H., kap. XVI

⁹¹ na rozdiel od Heildeberského katechizmu

totiž rieši samostatne neskôr v kapitole XVIII O služobníkoch cirkvi, ich ustanovení a povinnostiach.⁹² V tejto kapitole sa píše, že „úrad služobníkov cirkvi ... je od samého Boha“ a ich úlohou je zakladanie, správa a udržovanie cirkvi a „skrze ktorých Boh koná spásu ľudí“. Rozoberá sa tu detailnejšie služba biskupov, presbyterov, duchovných pastierov a učiteľov. Nerobí medzi nimi hierarchiu, ani ich ordináciu nepovažuje za sviatosti. Oslovenie a tituly cirkevných služobníkov vymenúva Helvétske vyznanie vo veľkej plejáde, ale pokladá to len za slová. Odsudzuje sa tu však ako nebiblické rehoľníctvo bez práce. Helvétske vyznanie preberá a rozvíja Kalvínove myšlienky⁹³ a argumentáciu, že čistú moc si ponecháva Boh, „aby potom snád' nečinne nepostával ako prihliadajúci u pracujúcich služobníkov“, ktorým dáva len úradnú – služobnú moc, ktorá sa „skôr podobá službe, než panovaniu.“ Takúto službu pokladá za ustanovenú Mt 16:19 a Jn 20:23. Helvétske vyznanie tu kladie dôraz na jej uplatňovanie v súlade s Božími príkazmi a predpismi – tu myslia Bibliu, a keď „prekročí hranice poverenia, vtedy iste za neplatné bude uznávať Pán to, čo urobil.“ Ďalej ešte táto kapitola spomína cirkevnú kázeň, ale pripomína, že aj cirkevní služobníci majú byť podrobovaní skúmaniu a disciplíne od zboru, kde slúžia, takže je tam obojstranná vzájomná kontrola. Napokon ešte táto čiastka Helvétskeho vyznania vyzdvihuje Augustínovo učenie proti donatistom, že sviatosti pôsobia Kristovým ustanovením účinne aj z rúk nehodných prisluhovateľov.

Komentár Ženevskej Biblie (1557), ktorá kombinuje náhľady reformácie nemeckej, švajčiarskej, i anglikánstva k Jánovmu evanjeliu 20:23 uvádza len toľko, že súhrnom kázania evanjelia je vydávanie (publishing) odpustenia hriechov vierou v Krista a hlásanie Božieho hnevu v zadržiavaní hriechov neveriacim.⁹⁴ To sa zdá v dobrej zhode s výkladom Luthera i Kalvína. Ženevský komentár vôbec nerieši spojitosť s kľúčmi,

⁹² Ibid., kap. XVIII.

⁹³ CALVIN, John, sek. Jn 20:21-23.

⁹⁴ *John 20 Commentary - Geneva Study Bible* [, sek. 20:23]

ustanovením cirkevnej služby, ani sviatosťami. Len vykladá obsah tohto verša protestantskou hermeneutikou hľadania zmyslu a podstaty evanjelia. To mi príde v tomto prípade ako primerané s ohľadom na koniec kapitol, kde Jn 20:31 sa explicitne zaoberá zmyslom napísaného evanjelia – povzbudiť k viere a tým k večnému životu. Keďže reformačná tradícia sa zameriava na to, že v tom večnom živote nám bráni hriech, môže toto brať s trochou nadsázky ako synonymá.

Tridentský koncil (1545–1563)

Odpoveďou na výzvu reformácie sa z rímskokatolíckej strany stal tridentský koncil. Ten na približne tri storočia⁹⁵ zakonzervoval jednotu a učenie vo formuláciách, ktoré sa zreteľne vymedzovali voči reformačným.

Verš Jn 20:22nn respektíve 20:23 citujú dokumenty tridentského koncilu na rôznych miestach celkovo päťkrát, ale nepokladá za potrebné ani v modernom preklade⁹⁶ uvádzať biblické súradnice vôbec⁹⁷. Prekvapila ma nekonzistentnosť, že hoci pri prvej citácii tohoto verša na strane 43 použil Hrdina⁹⁸ Katolícky liturgický preklad (CLP), ostatné citácie sú rôzne obmeny s prezentom i futúrom, ktoré však nie sú zhodné ani s jedným českým prekladom z tých, ktoré táto práca ponúka v prehľade prekladov v prílohe P1.

Prvá citácia sa nachádza v **Dekréte o ospravedlnení** v hlave 14.⁹⁹ Tu je Jn 20:23 priamo uvedený tradičným výkladom, že vyrieknutím „Tým, ktorým odpustíte hriechy, budú im odpustené, tým, ktorým zadržíte, budú zadržané.“ (Jn 20:23) „ustanovil Kristus Ježiš sviatosť pokánia“. To tridentský text rozvádza v tom smere, že rozlišuje pokánie ku krstu a ku

⁹⁵ Do 1. vatikánskeho koncilu v druhej polovici 19. storočia

⁹⁶ Z roku 2015

⁹⁷ Ani kniha neobsahuje index biblických citácií

⁹⁸ HRDINA, A., s. 43.

⁹⁹ HRDINA, A., s. 43.

zmiereniu padlého po krste. To navyiac musí obsahovať sviatosťné vyznanie¹⁰⁰, rozhrešenie kňazom a zadosťučinenie zbožnými úkonmi. Sviatosť zmazáva vinu a večné tresty, ale zadosťučinenie je kvôli časnému trestom, ktoré podľa tridentského výkladu Písem vraj nie sú odpustené naraz, ale postupne. Dokladajúce 3 novozmluvné citáty nehovoria však nič o trestoch, ale o skutkoch ako ovocí pokánia.

Druhá citácia Jn 20:22nn je v **Učení o svätých sviatostiach pokánia a posledného pomazania** v hlave 1¹⁰¹. Tu učenie spomína, že pokánie nebolo sviatosťou pred Kristovým príchodom, a ani teraz nie je – pre nepokrstených. Verš opäť citujú ako Kristovo zvláštne ustanovenie sviatosti pokánia a argumentujú zhodou takéhoto výkladu s „Otcami.“¹⁰² Trident tu objasňuje výklad Jn 20:23 ako „moc odpustiť alebo zadržať hriechy kresťanov... zverenú apoštolom a ich nástupcom. Nasleduje zavrnutie tých, čo „by oné slová chceli prekrútiť proti ustanoveniu tejto sviatosti, akoby sa vzťahovala na moc hlásania Božieho slova a zvestovanie evanjelia“. Tým zjavne implicitne mysleli reformačný výklad nemeckej i švajčiarskej vetvy, ako sa čitateľ má možnosť presvedčiť v častiach tejto práce o Lutherovi a Kalvínovi.

Tretia citácia Jn 20:23 je v tom istom **Učení o svätých sviatostiach pokánia a posledného pomazania**, neskôr v hlave 6 O udeľovaní tejto sviatosti a rozhrešení. Tu sa objasňuje moc kľúčov ako výkladu Mt 18:18 a Jn 20:23. tridentský koncil tu

„...prehlasuje za chybné a od pravdy evanjelia celkom vzdialené každé učenie, ktoré by chcelo službu kľúčov nebezpečne rozširovať na kohokoľvek okrem biskupov a kňazov.“¹⁰³

Tu vidíme obzvlášť kvetnaté zavrnutie bez použitia anathema tým, čo by sa podľa koncilu domnievali, že vyššie spomenuté Ježišove slová

¹⁰⁰ Aspoň v úmysle, pokiaľ na to nebola možnosť

¹⁰¹ HRDINA, A., s. 102–104.

¹⁰² Ako protestanta ma prekvapilo, že Otec s veľkým O vzťahujú na patristiku, v mojej tradícii sa takáto forma používa len na osobu Trojice.

¹⁰³ HRDINA, A. s. 109–110.

o kľúčoch „boli povedané všetkým veriacim bez rozdielu ... že by každý mal moc odpúšťať hriechy“. Toto je zjavná narážka Tridentu na Lutherovo učenie¹⁰⁴ opísané vyššie, a o čosi menej priamo aj na reformovaný postoj opísaný v stati o Kalvínovi.

Štvrtá citácia Jn 20:23 je v **Kánonoch o sviatosti pokánia**.¹⁰⁵ Tie hlásajú vyobcovanie – anathema prvým kánonom proti tým, čo by pokánie nebrali ako sviatosť (obe vetvy reformácie). Kánon 3 potom formuluje vyobcovanie vychádzajúc z textu, ktorý spomíname bezprostredne vyššie ako tretiu citáciu Jn 20:23. Za pozornosť stojí, že tu je uvedený iný citát, než v časti o učení v tom istom spise, na ktorý sa zjavne kánon odvoláva. Jednak je tu u Jána pridaný koniec verša 20:22 a Matúšov text sa vôbec nespomína. Prekliatie je formulované voči vyhláseniam, že tieto verše „nemožno chápať ako moc odpúšťať a zadržiavať hriechy vo sviatosti pokánia, ako to katolícka cirkev od počiatku vždy chápala“¹⁰⁶ a aj voči exegéze že sa „vzťahujú na právomoc hlásať evanjelium“. Toto rozumiem ako nielen protireformačné vyhlásenie, ale aj nepripustenie plurality výkladu Písma mimo istej exegetickej tradície. Nasleduje deviaty kánon, ktorý vyobcováva okrem iného za prehlásenie, že „sviatostné rozhrešenie kňaza nie je súdnym úkonom, ale službou, ktorá oznamuje a vyhlasuje, že ... boli odpustené hriechy nakoľko verí...“, čo celkom sedí na reformačné pochopenie, ako som uviedol vyššie.

Piata citácia Jn 20:23 nasleduje v tom istom vymenovávaní kánonov pod číslom 10.¹⁰⁷ Ten vymedzuje rozsah rozhrešiteľov. Na jednej strane odsudzuje vyhlásenie, že by nehodný kňaz „v smrteľnom hriechu“ nemal moc odpúšťať, na druhej strane sa vymedzuje proti rozšíreniu okruhu moci rozhrešovať mimo kňazov. Robí tak opäť formuláciou, ktorá parafrázuje reformačné myšlienky: „že nie len kňazi sú služobníkmi

¹⁰⁴ LUTHER, Martin. *Výber zo spisov* s. 26

¹⁰⁵ HRDINA, A., s. 117–120.

¹⁰⁶ Toto beriem ako redukujúci pohľad na vlastné cirkevné dejiny katolíkov.

¹⁰⁷ HRDINA, A., s. 120.

rozhrešovania, ale že všetkým jednotlivým kresťanom bolo povedané“ s následným citátom Mt 18:18 a Jn 20:23. Kánon ešte podľa svojho učenia aj v podľa neho neprijateľnom výklade rozdeľuje rozhrešenie verejných hriechov verejným pokáním a tajných ich vyznaním. Tu vidím, že opäť Trident zakazuje veriacim prisvojiť si biblické verše vzťahnutím na seba – čo je presne Lutherovská hermeneutika a tento zákaz rozširuje na oba verše – Matúšov i Jánov.

Tridentský koncil v tomto zozname kanonizuje aj učenie, ktoré je v tejto práci spomínané pri Tomášovi Akvinskom – rozdelenie odpustenia na vinu, časné a večné tresty, pri tejto príležitosti Trident vyobcováva¹⁰⁸ za reformované pochopenie, že zadosťučinením je obeť Kristova.

Tridentský koncil tiež v **Učení o svätých sviatostiach pokánia a posledného pomazania** v hlave 3 O súčastiach a účinkoch tejto sviatosti¹⁰⁹ rozoberá súčasti pokánia takto: „látkou sviatosti sú ... ľútosť, vyznanie a zadosťučinenie.“ Dokonalá ľútosť pritom môže síce človeka zmieriť s Bohom ešte pred prijatím sviatosti, ale musí v nej byť úmysel sviatosť prijať. A „forma sviatosti pokánia, v ktorej je obzvlášť skrytá i jej účinnosť spočíva v slovách udeľujúceho: ‘Udeľujem ti rozhrešenie.’“ Obávam sa že použitie aristotelovských kategórií látky a formy hoci stojace na rozvinutej scholastike neskôr sťažovalo dialóg tridentskej cirkvi s okolitým svetom.

Nadchlo ma, že tridentský koncil preberá reformačný dôraz na vzdelávanie a zrozumiteľnosť učenia a sviatostí ľudu, keď v hlave 7 hovorí:

„Biskupi a farári nech veriacim pred udelením sviatostí vyložia ich účinky; pri slávení omše nech sa vykladá Písmo sväté.“¹¹⁰

¹⁰⁸ V kánone 12 v tej istej sekcii.s.121

¹⁰⁹ HRDINA, A., s. 105.

¹¹⁰ HRDINA, A., s. 222.

2.5 Obdobie 17. a 18. storočia

Matthew Henry (1662-1714)

Anglický presbyteriánsky teológ Matthew Henry je zástupcom ďalšej vlny protestantizmu a jeho rozsiahle exegetické dielo **Výklad Starého a nového zákona** (Exposition of the Old and New Testaments, alebo Complete Commentary) malo veľký vplyv u baptistov i metodistov.

Henry svoj komentár k Jn 20¹¹¹ uvádza z perspektívy, že všetci evanjelisti popisujú Kristovo vzkriesenie nie ako vec samú, ale cez indicie a dôkazy demonštrujú, že Kristus naozaj vstal. Jánovo podanie v 20. kapitole berie Henry ako doplnenie vynechaných častí ostatných evanjelií.

V niekoľko stranovej stati venovanej celej perikope Jn 20:19-25¹¹² Henry v úvode nespomína slová ako vyslanie, či spoveď ale Kristovo ustanovenie pomocných obradov: Pánovho dňa, slávnostného zhromaždenia a stálej služby, ktoré majú pomáhať hlavným ustanoveniam slova, sviatosti a modlitby¹¹³.

Výrok, „Pokoje vám!“ vo verši 20 chápe Henry jednak ako uistenie o pokoji pre učeníkov, a jednak ako ich vyslanie šíriť pokoj odvolávajúc sa na Iz 52:7 a Sud 6:22-23. Henry pri vyslaní vo verši 21b objasňuje, že apoštoli majú rovnakú úlohu ako Kristus – šíriť evanjelium a budovať Božie kráľovstvo medzi ľuďmi, a tak pokračovať v Kristovom diele. Henry rozumie odvolávke „ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás“ tak, že tu Kristus ukazuje svoje božstvo a autoritu, ktorú dostal od Otca. Avšak apoštoli majú oproti Kristovi k tomu diele, ako píše Henry, nekonečne menšie ustanovenie a právomoci – nebyť sprostredkovateľmi zmierenia,

¹¹¹ MATTHEW HENRY., k. John 20

¹¹² Ibid., k. John 20: 19-25.

¹¹³ Toto ma zaujalo, nakoľko slovo a sviatosti si vzala od katolíkov nemecké reformácia a švajčiarska k tomu pridala disciplínu, Henry pridáva modlitbu, čím prináša novú perspektívu, ktorá je ale zrejme prijateľná pre všetky strany. To beriem ako nenápadnú možno anachronicky ekumenickú výzvu.

ale iba jeho kazateľmi a vydavateľmi. Teda neboli poslaní, aby boli kňazmi a kráľmi, ako Kristus, ale iba prorokmi. Henry to prirovnáva k ustanoveniu prorokov Izaiáša a Ezechiela Pánom sediacim na tróne. Tu vidím, že Henry explicitne vymedzuje autoritu vysielajúceho a vyslaných využívajúc tradičné teologické formuly v zreteľnom vydelení voči starej tradícií, ktorá autority spája. Vyjadruje reformačné učenie o púhom zvestovaní zmierenia v novej zreteľnosti bez potreby meniť slovník.

Vo verši 22 si Henry všíma dýchnutie jednak ako dôkaz, že Kristus žije a jednak cez starozákonné analógie¹¹⁴ spomínajúce dych Boží, Henry prirovnáva „Ako dych Všemohúceho dal život človeku a začal starý svet, tak dych mocného Spasiteľa dal život jeho služobníkom a začal nový svet.“ Ale Henry tu vidí aj nádejnú zmenu „(starozákonné) Božie dýchanie hrozieb sa prostredníctvom Krista mení na dýchanie lásky“. Henry vysvetľuje rozdiel, že apoštoli odovzdávali Ducha ďalej skladaním rúk, ktoré najprv vystreli k modlitbe, a môžu Ducha vyprosovať a nieť ako posli, ale Kristus ho dal dýchnutím, pretože je autorom daru Ducha. Duch apoštolov podľa Henryho kvalifikuje na všetky služby, ktoré pred nimi ležia, teda je to zaslúbenie pomoci Ducha v budúcej službe. Zároveň Henry ukazuje, že duchovné požehnania sú udeľované postupne v narastajúcej miere, a keď Ježiš začal byť oslávený, dal apoštolom „viac Ducha“. To čítam ako Henryho neproblematizujúcu exegézu, kde si z pojmov ako dostávať, či dávať „viac Ducha“. či udeľovanie už udeleného Henry nič nerobí. Moja manželka trefne poznamenala, že s ponímaním Ducha ako osoby je Henryho text málo kompatibilný.

Ďalej si Henry všíma, že Duch je potrebný, aby dôkazy pravdy vzkriesenia viedli ku fungujúcej viere. Dokazuje to príkladom očitých svedkov zmŕtvychvstania – vojakov, ktorí bez Ducha k viere nedošli. Henry poukazuje na zo strany veriaceho aktívne prijatie Ducha, ktorému treba „podrobiť seba a celú svoju dušu oživujúcim, posväcujúcim vplyvom

¹¹⁴ Gn 2:7, Jb 33:4 a Ez 37:9, Iz 11:4, Iz 30:33

blahoslaveného Ducha – prijať jeho pohyby a vyhovieť im – prijať jeho sily a využívať ich.“

Verš 23 vykladá Henry ako „jednu konkrétnu vetvu moci, ktorú im dalo ich poverenie“. Henry popisuje odpúšťanie a zadržiavanie hriechov vyrieknutím slov „pri riadnom výkone právomocí“, ktoré má uistiť hriešnika v radosti, alebo zármutku nad jeho stavom. Pri tom sa Henry však vyhol použitiu slov ako udelenie, alebo zvestovanie, berie pojmy z verša 23: odpustíte a zadržíte. Henry si všíma že toto poverenie nasleduje po udelení Ducha „lebo, ak by nemali mimoriadneho ducha rozlišovať, nemohli by byť poverení takouto autoritou“. Henry dokladá, že: „Na základe tejto moci Peter usmrtil Ananiáša a Zafiru a Pavol zasiahol Elymasa slepotou.“ Avšak Henry hneď varuje, že to „nezabezpečuje neomylnosť súdu žiadnemu človeku, alebo skupine ľudí“, ale je to všeobecná charta cirkvi. Apoštoli a služobníci Kristovi majú odpúšťanie a zadržiavanie činiť podľa Henryho jednak cez zdravú náuku

„hlásaním svetu, že spasenie sa má diať podľa evanjelia a nijako inak... buď nájde božiu vôľu a povie na ňu amen, alebo nájde záhubu“

a tiež cez prísnu disciplínu

„koho prijmete do spoločenstva s vami, podľa pravidiel evanjelia, toho Boh prijme do spoločenstva so sebou samým; a koho vyradíte zo spoločenstva ako nepríslušného... bude pripútaný k spravodlivému Božiemu súdu.“

Tu som si povšimol, že Henry sa zďaleka vyhýba otázke nástupcov apoštolov a prvých kazateľov, teda kto má niesť toto poverenie v neskoršej a dnešnej dobe. Taktiež sa Henry úplne vyhol pojmom ako rozhrešenie, či spoveď. Rozlišovanie, komu odpustiť a komu zadržať nedáva do neomylnej moci nejakého úradu, ale vníma, že to vyžaduje dar Ducha. V poslednej časti explicitne chápe cirkev ako spoločenstvo s Bohom, ale aj ako spoločenstvo ľudí. Vylúčenie z cirkevného spoločenstva berie ako vážnu vec, nenazýva ho exkomunikáciou, ale napríklad oproti Lutherovi tomu komu je zadržané nezvestuje zatratenie, ale len spravodlivý súd. Henry tu používa Kalvínsky pojem cirkevnej disciplíny, ale snaží sa nebyť príliš konkrétny, vďaka čomu Henryho text mohol byť obľúbený v rôznorodých kontextoch a denomináciách.

Celkovo vďaka exegetickému, miestami až homiletickému štýlu pôsobí na mňa Henryho výklad ako odľahčený oproti tvrdým vyjadreniam 16. storočia, pozorne sa hrá s termínmi, aby nebol konfliktný, je preto občas neurčitý, ale svieži a prináša nové perspektívy.

John Wesley (1703-1791)

Zakladateľ metodistického hnutia – reformácie anglikánskej cirkvi v osemnástom storočí spracoval **poznámky k celej Biblii**. V krátkych statiach po jednotlivých veršoch k Jn 20:21-23¹¹⁵ Wesley vykladá pozdrav „pokoj vám“ vo verši 21 tak, že pokoj od Krista vo vlastnej duši je základom pre službu evanjelia.

Verš 22 vykladá Wesley tak, že dýchnutie ducha je prísľubom a zálohou letníc. Duch má apoštolov uspôsobiť k tomu, aby boli veľvyslancami Krista.

Verš 23 komentuje Wesley trochu obsírnejšie. Ku 23a „ktorýmkoľvek odpustíte“ pridáva „podľa zmyslu evanjelia, teda za predpokladu, že uveria a kajajú sa“ a obdobne neodpustenie podmieňuje absenciou pokánia. Toto Wesley pokladá za jasné. Naproti tomu Wesley vníma ťažkosti, keď si kladie perspektívu nasledovnou otázkou, či (vari) „nie sú hriechy toho, kto činí skutočne pokánie a bez predstierania verí v Krista, odpustené (aj) bez kázňového rozhrešenia? A či nie sú hriechy toho, kto nečiní pokánie alebo neverí, zadržané aj po ňom?“ Wesley nedáva priamu odpoveď, ale naopak kladie si rečnícku otázku či prijatím takéhoto predpokladu možno vyvodiť z verša 23 väčšiu právomoc, než s autoritou vyhlásovať „kresťanské podmienky milosti“ – čiže hriechy sú odpustené (zadržané) tak, ako sa už deje pri bežnom¹¹⁶ rozhrešení, prípadne udeľovanie a odpúšťanie cirkevných odsúdení (censures) – „to znamená vylúčenie a opätovné prijatie do kresťanského zboru.“

¹¹⁵ WESLEY, John., sek. John 20:21, John 20:22, John 20:23

¹¹⁶ v texte doslova každodennom

Wesley v poznámkach priamo nehovorí, na koho vzťahuje právomoci z verša 23, avšak spomínanie kňazského rozhrešenia, cirkevných súdov implicitne ukazuje na cirkevné authority v mnohých dobách. Wesley je teda konkrétnejší ako Henry z toho obdobia, nevyhýba sa problematickým otázkam, ale len jasným tvrdým deklaratívnym odpovediam z doby reformácie.

Za zmienku stojí, že Wesley vo svojich **spísaných kázňach**¹¹⁷ na daný verš nekáže, ani ho pri téme prostriedkov milosti, či pokánia nespomína. Wesleyho kázne inak majú často formu deklaratívnych tvrdení – argumentov a riešenia možných námietok, nie rečníckych otázok, ako som popísal vyššie pri poznámkach k predmetným veršom.

2.6 Obdobie od 19. storočia

Alfred Plummer (1841–1926)

Plummer bol anglikánsky reverend a biblista. Napísal kriticko-exegetické komentáre k mnohým novozákonným spisom. Vo svojom **Podrobnom komentári k Jánovmu evanjeliu**¹¹⁸ rozoberá jednotlivé slovné spojenia vo veršoch.

Vo verši 21 si Plummer z exegetického hľadiska všíma, úvodného slova „potom“, ktoré vykladá v zmysle, že sa tak deje po tom, čo boli Ježišom upokojení a spoznali ho ako Pána. Z hľadiska textovej kritiky si všíma rôzne výrazy pre poslanie: všeobecné ἀπέσταλκέ vo vzťahu k Otcovi a πέμπω k apoštolom, ktoré má aj konotáciu veľvyslanectva – delegovanie authority. Pri tom vypočítava použitia jednotlivých výrazov v Písme v kontexte Ježišovej misie. Plummer spraví exegetický záver citujúc Westcotta, že učenici nedostávajú nové poslanie, ale pokračujú v Pánovom

¹¹⁷ THE WESLEY CENTER ONLINE

¹¹⁸ PLUMMER, A: *The Gospel according to s. John*, s. 361–362

a odkazujúc sa na gramatický tvar tvrdí, že ich misia už bola začala a spočíva vo zvestovaní pravdy vzkriesenia.

Pri verši 22 sa Plummer najprv sústreďí na sloveso dýchol (ἐνεφύσησεν), ktoré sa nepoužíva inde v Novej zmluve, ale v LXX v Genezis 2:7 je to dýchnutie života Adamovi. Poukazuje tu aj na kontext, že sa touto témou evanjelium nového života vracia k začiatku – Gn a Jn 1:1, k prvotnému stvoreniu. Tiež poznamenáva k slovu πνευμα, že označuje ako ducha, tak aj dych, ktorý v je tomto verši spôsobom odovzdania ducha.

Plummer sa zaujímavo stavia ku vzťahu tohto verša k Letniciam, označujúc ho ako anticipáciu a preddavok letníc. Zdôrazňuje, že vo verši 22 ide o samostatnú skutočnú udalosť, nie len obraz. Ďalej vidí aj paralelu s tým, že opisovaná dočasná prítomnosť zmŕtvychvstalého je rovnako anticipáciou a zárukou Ježišovej trvalej duchovnej prítomnosti. Konečne tiež ukazuje, že výraz prijmite na tomto mieste je rovnaký, ako synoptické evanjeliá použili pri ustanovení Večere Pánovej, čo Plummer vykladá tak, že aj tu je vonkajšie znamenie nositeľom vnútornej duchovnej milosti.

Vo verši 23 si Plummer obzvlášť všíma použitého plurálu. Týmto gramatickým faktom si pomáha, keď tvrdí, že verš 23 treba chápať komunitne – na jednej strane je moc daná kresťanskej komunite ako celku, vymedzuje, že nie len (desiatim) apoštolom, alebo len ľudom v cirkevnej službe. Pritom argumentuje publikom rozhovoru – z apoštolov jeden (predsa) chýba a boli tam aj iní prítomní. Vďaka všeobecnému komunitnému nositeľovi moci Plummer s ľahkosťou rieši trvalé trvanie ustanovenia, ktoré zostáva s *kresťanskou cirkvou* trvajúcou podnes. Ja len dodám, že Plummer tu svoju úvahu končí a neuberá sa špecifikáciou, čo tým spoločenstvom *kresťanskej cirkvi* myslí, ani nespomína nijakú postupnosť, takže si rôzne strany môžu text vyložiť po svojom. Na druhej strane plurálu vidí Plummer skupinový subjekt, na ktorom sa moc odpúšťať a zdržiavať uplatňuje. Tu poznamenáva, že je cirkev pragmaticky nútená slúžiť ľudom často v „triedach a skupinách“, hoci Boh jedná s ľudstvom jednotlivo. Nespomína pri tom hromadné rozhrešenie, ale jeho interpretácia je mu, zdá sa, otvorená.

Samotné odpúšťanie a zadržiavanie vykladá Plummer ako duchovný dar rozlišovania, ktorý je súčasťou daru Ducha cirkvi, ktorý sa prejavuje vyhlasovaním podmienok odpustenia a prehlasovaním faktu, či bolo odpustenie udelené. Pri tom odpustenie/zadržanie na základe použitého tvaru perfekta chápe ako „*ipso facto*“ – keď komunita vedená Duchom prehovorila, je už „výsledok hotový“. Opäť dáva silné a zaujímavé tvrdenie, ale nejde ďalej a otvára tým čitateľom priestor k interpretáciám jeho textu. Ja takýto prístup hodnotím pozitívne, Plummer má originálne postrehy a nenecháva sa vtiahnuť do historických argumentačných sporov. Na môj vkus z gramatických tvarov vyvodzuje nie práve opatrné, ale ani úplne prehnané závery. Textová kritika dôrazom na objektívny fakt textu ponúkla cestu nového dialógu pre teológov rozdelených reformačnými spormi.

Prvý vatikánsky koncil (1869-1870)

Prvý vatikánsky koncil sa odkazuje na verš Jn 20:21 v biblickom úvode Dogmatickej konštitúcie o Kristovej cirkvi **Pastor aeternus**¹¹⁹. Tu sa spomína v kontexte „Tak teda poslal apoštolov, ktorých si vybral zo sveta (porov. Jn 15:19), ako aj sám bol poslaný od Otca (porov. Jn 20:21): a tak chcel, aby boli v jeho Cirkvi pastieri a učitelia „až do skonania tohto veku“ (porov. Mt 28:20).“ Táto časť podľa mňa vyberá a kombinuje biblické citáty rozumne podľa ich zmyslu tak, že aj protestant by bez problémov súhlasil, len by ešte dodal k službám odkaz na epištoly. Ako problematický vidím ako evanjelik pochopiteľne širší kontext „...o ustanovení, stálosti a povahe posvätného apoštolského primátu, v ktorom spočíva sila a neotrasiteľnosť celej Cirkvi“. Ostatné verše z Jn 20 sa tu nespomínajú, zrejme preto, že konštitúcia sa málo venuje tomu, čo je to episkopát všeobecne, zaujíma ju len apoštolský primát a postavenie špeciálne „rímskeho veľkňaza“.

¹¹⁹ *Dokumenty prvého vatikánskeho koncilu. zasadanie IV*

Jamiesonov-Fassetov-Brownov komentár (1871)

V Škótsku evanjelikálni akademici vo Free Church of Scotland Robert Jamieson (1802–1880), Andrew Fausset (1821–1910) a David Brown (1803–1897) spísali **Jednodielny komentár k celej Biblii**¹²⁰ nesúci ich mená, ktorý bol vydaný v roku 1871 (ďalej pre stručnosť budem autorov označovať skratkou **JFB**).

Ohľadom verša 21 JFB vykladá Ježišov opakovaný pozdrav ako zmenu tónu, alebo postavenia (character) a odkazuje na obdobný výrok dvojitého poslania v Jn 17:18, pri ktorom JFB pri pokračovaní misie dáva Ježiša slovnou hračkou v angličtine do role koordinátora (co-ordinate) poslania.

Verš 22 popisuje JFB ako „symbolický prevod Ducha“ a ako „prísľub a prvotinu hojnejšieho letničného vyliatia“.

K veršu 23 JFB hneď na úvod podotýka, že moc odpúšťať a zadržiavať hriechy v akomkoľvek doslovnom a smerodajnom zmysle žiaden z apoštolov nikdy nepoužil. JFB sa pri tom odkazuje na vlastný komentár k Mt 16:19 a Mt 18:18, ktoré najmä vyvracajú rímskokatolícke tradičné chápanie primátu Petra. JFB komentár vylučuje moc zasahovať do vzťahu medzi ľuďmi a Bohom v inom ako služobnom alebo deklaratívnom zmysle, teda ako autorizovaní tlmočníci Jeho slov majú moc prejavujúcu sa pri vykonávaní cirkevnej disciplíny – termín typický reformovaných.

Príde mi zaujímavé, že JFB vymedzuje zmysel verša 23 najprv a najmä negatívne, vymedzujúc sa zrejme voči rímskokatolíckemu výkladu. Vlastné pozitívne tvrdenie JFB nepridáva podľa mňa k tradičnému reformovanému výkladu nič konkrétne.

Alexander Maclaren (1826-1910)

Popredný škótsky nonkonformistický baptistický teológ a kazateľ Maclaren vo svojom dvojzväzkovom **Komentári k Jánovmu evanjeliu** prináša osemstranový výklad na verše 20:21-23 s nadpisom Poverenie

¹²⁰ JAMIESON, ROBERT, A. R. FAUSSET a DAVID BROWN

a dar vzkrieseného Pána¹²¹, čím zvolil rovnaký rámec, ako táto práca. Odkazy jednotlivých veršov nadpisuje ako Kresťanské poslanie/misiu, vybavenie a moc nad hriechmi.

Maclaren rozumie, že Lukáš a Ján¹²² popisujú rovnakú udalosť, ale Lukáš sa sústreďí na strach apoštolov a jeho prekonanie, kým Ján sa sústreďí viac na následné vyslanie. Maclaren chápe zopakovanie pozdravu vo verši Jn 20:21 ako práve takýto predel. Z paralely z Lukášom vyvodzuje, že publikom predmetného rozhovoru s Ježišom nie sú len jedenásti, ale celé väčšie zhromaždenie učeníkov a vyslanie verša 21 prisudzuje všetkým, čo Pána videli, zažili s Ním dotyk¹²³ a pocítili v srdci požehnanie vďaka a pokoja. Z použitého perfekta s pretrvávajúcimi účinkami vyvodzuje, že poslanie trvá a účinkuje dodnes. Maclaren ďalej zdôrazňuje vieroučný pohľad nonkonformistovnonkonformistov v opozícii voči hierarchickému klerikalizmu, že postoj delegácie poslanca a služby na iných (duchovenstvo) je „rozkladom“ (aj nonkonformistickej) cirkvi. Preto Maclaren exegeticky vyzýva, že táto pasáž platí pre nás všetkých súčasných kresťanov „neposielam duchovenstvo, ani kňaza, ale teba!“. Ja v tom vidím jasný odkaz na nežiadúce odkladanie povolania pomôcť z príbehu o milosrdnom Samaritánovi.

Maclaren sa ďalej pripája k tradičnému výkladu, že vyslanie robí z Ježišových služobníkov Jeho veľvyslancov a pokračovateľov nesúcich a predlžujúcich Jeho dielo. Nespomína osvojenie si authority, ale nesenie Ježišových postojov a výziev, napríklad poslanie byť svetlom sveta, poslanie hľadať a zachraňovať, čo bolo stratené, poslanie nekonať vlastnú vôľu, ale Toho, kto Ho poslal. Reprezentovanie Krista vykladá tak, že sa má Kristus znovu rodiť v našich srdciach a ukazovať v našich životoch.

¹²¹ MACLAREN, Alexander, s. 310–317.

¹²² Lk 24:36-49 a Jn 20:19-23

¹²³ Maclaren tento motív opakuje viackrát a na jednom mieste využíva jazykovo posunutý výraz „has been in touch with Him“, ktorý doslovný dotyk posúva do významu byť s Ním v styku.

Pri výklade verša 22 spomína paralelu vdýchnutím života s Gn a vo svojom texte opakovane pomenúva obsah verša 22 ako dar nového života v Kristu a pripomína, že sa týka všetkých kresťanov.

Ohľadne vzťahu s vyliatím Ducha na Letnice Maclaren rozlišuje tieto udalosti ako rôzne a ich postupnosť si vysvetľuje paralelnou postupnosťou „zjavovania božskej pravdy“ udalosťami vzkriesenia a následného nanebovstúpenia Pána.

Maclaren následne predkladá obrazy márneho „kresťanského úsilia“ z vlastných ľudských síl v kontraste so zúfalým uvedomením si vlastnej nedostatočnosti, ktoré uspôsobuje človeka k očakávaniu a sily Ducha v ťažkom rozpoležení. Na druhej strane Maclaren zdôrazňuje aktívnu rolu a pripravenosť prijímateľa Ducha, ktorý má „nastaviť čašu tryskajúcej fontány“, ale bez pripravenosti – stability len porozlieva.

Verš 23 vykladá stať nadpísanú: Kresťanská moc nad hriechom. Najprv píše, že slová tohto verša bývali zle a redukovane vykladané v zmysle kňazského rozhrešovania, lebo sa neprihliadalo dost' na kontext výroku a adresátov. Pri tom Maclaren pripomína, že adresátom je celá kresťanská pospolitosť a že sa máme namáhať, aby sme bratom ukazovali, že Ježiš je tým „baránkom snímajúcim hriechy sveta“. Maclaren rozumie, že táto zvesť má dvojaký účinok, podľa toho, či ju človek vierou prijme. Používa príslovie, že „rovnaké teplo zmäkčuje vosk a vytvrdzuje hlinu“ a zvesť evanjelia je jedným „vôňou k životu“ a druhým „vôňou smrti“. Napokon ešte dodáva, že takto zvestovaním kresťania odpúšťajú a zadržujú nie len trest, ale hriech sám.

Hodnotím, že Maclaren vykladá tieto verše typicky protestantsky a neklerikálne, teda s dôrazom na osobnú angažovanosť a zodpovednosť za misiu každého kresťana. Maclaren používa protestantskú metódu výkladu Písma Písmom, ako sám píše, dbá na kontext. Na mňa pri tom pôsobí suverénne a nestrnulo, ale pomerne voľne a nedbanlivo. Páči sa mi, že sa snaží svoje tvrdenia takto podložiť argumentmi, ale neuvádza presné odkazy, a pokiaľ využitie kontextu nie je očividné, môže byť považované za nejasné a nepodložené. Páči sa mi, že Maclaren používa svieže

prirôvnania a prekvapil ma ekleziologicko-dogmatickou vsuvkou s kritikou aj do vlastných radov.

Bernardov a McNeileov kriticko-exegetický komentár (1928)

John Henry Bernard (1860-1927) a Alan Hugh McNeile (1871-1933) slúžili v anglikánskej Írskej cirkvi (Church of Ireland) a zároveň boli akademickí teológovia (Bernard bol biskup, McNeile viac akademik). Spísali dvojzväzkový **Kritický a exegetický komentár k evanjeliu podľa svätého Jána**, ktorý beriem ako príklad z obdobia začiatku rozkvetu historicko-kritickej metódy skúmania Písma. Ich komentár ide textom postupne po frázach v pôvodnom gréckom jazyku¹²⁴. Rozoberiem desaťstranovú pasáž komentára k Jn 20:19-23 nadpísanú Prvé zjavenie vzkrieseného Krista učeníkom: ich vyslanie a autorita¹²⁵.

Stat' začína úvahami o čase, mieste a osobách udalosti z predmetnej perikopy. Bernard a McNeile (ďalej **BN**) uvádzajú s prihliadnutím na Lk 24, Mk 16:14. Sk 1:12 viacero hypotéz, kde sa ten večer stretli. Nasleduje pasáž o prítomných osobách. BN na jednej strane ukazujú cez paralely s Lk 24:32-36, že mohli byť okrem apoštolov prítomní aj ďalší, napríklad učeníci došli z Emauz. Navyiac tu Ján používa pojem učeníci (μαθηται), ktorým inde (Jn 2:2) Ján označuje aj ďalších mimo okruhu dvanástich. Naproti tomu sa BN prikláňajú k názoru, že sa vo veršoch 19-23 jedná o jedenástich. Argumentujú tým, že podľa nich Jánovo evanjelium v neskorších kapitolách obecnou pojmom učeníci chápe jedenástich. Navyiac poukazujú na to, že sa tu naplňa prisľúbenie opätovného stretnutia z Jn 16:16 dané špeciálne jedenástim. Ďalej uvádzajú svedectvo 1 Kor 15:5, že sa Kristus zjavil dvanástim. Podľa BN aj keby boli prítomní aj iní, poslanie je prirodzene limitované na tých, čo boli ako apoštoli povolaní na začiatku Ježišovho pôsobenia. Tento komentár si teda všíma aj špirálovú štruktúru

¹²⁴ A predpokladá čitateľa znalého gréčtiny, takže sa obvykle nezdržuje prekladom

¹²⁵ BERNARD, J. H. a A. H. MCNEILE.

Jánovho evanjelia. NNaviac predkladajú, že synoptické texty s Jánovým tu na seba reagujú, majú rôznočítania a predkladajú oba varianty výkladu ohľadne toho, ktorá z nich je staršia a pôvodná.

Vo verši 21 opakovaný pozdrav pokladajú Bernard a McNeile za nepriamy odkaz na dar pokoja v Jn 14:27 a predel k povereniu apoštolov. Všímajú si aj to, že v predchádzajúcom verši 20 je prvýkrát¹²⁶ priamo v rozprávaní Ježiš titulovaný ako Pán – κύριος. BN tiež venujú pozornosť fráze „tak ako... aj ja“ (καθώς... κάγω) a jej výskytu u Jána (15:9, 17:18) a u synoptikov – BN poukazujú, že sa takéto paralely vzťahujú na apoštolov a nie všetkých učeníkov, a tak je prirodzené adresovať vyslanie tejto perikopy len im. Ohľadom použitého výrazu pre vyslanie uvádzajú BN rôznočítania podľa rukopisov, ale konštatujú rovnaký význam. Zdôrazňujú pri tom, že téma Ježišovho poslania Otcom je pre Jánovo evanjelium ústredná.

BN sa opakovane vracajú k pre nich veľmi dôležitej i keď aj podľa nich kontroverznej otázke adresátov vyslania a zmocnenia veršov 22 a 23. Zhŕňajú najstaršiu históriu výkladu tejto otázky uvádzajúc, že Justín ignoruje prítomnosť iných než apoštolov a Origenes a Cyprián, či liturgia sv. Marka explicitne vzťahujú slová o prijatí Ducha na apoštolov. Pri tom podotknú, že Cypriánove ďalšie slová o biskupoch v apoštolskej postupnosti moci odpúšťania nie sú prijímané všetkými.

Pri verši 22 pripomínajú, že tu užitý výraz pre dýchnutie sa nenachádza inde v Novej zmluve, ale jazykom odkazuje na Gn 2:7, Múd 15:11, či Ez 37:9, teda oživenie človeka Božím dychom a teologicky súvisí s 1 Kor 15:45, teda že tu je vdýchnutý nový duchovný život.

BN ďalej vykladajú, že podľa JJánovského učenia (Jn 7:37-39) dar Ducha mohol nastať až po Ježišovom oslávení – smrti, a tak sa príslub tento naplnil hneď v deň vzkriesenia. Pritom konštatujú bez riadneho zdôvodnenia, že Jánov príbeh nie je v rozpore s letničným príbehom zo Skutkov.

¹²⁶ Bernard a McNeile pre úplnosť dodávajú aj zoznam výnimiek

Podľa BN použitie výrazu príjmite – λαβετε tu aj v Sk znamená, že Duch je ponúkaný voľne, ale na strane prijímateľa je potrebná vnútorná dispozícia (pripravenosť) a isté úsilie, a teda „sviatostný dar nefunguje automaticky“¹²⁷.

K veršu 23 vymenúvajú rôznočítania k výrazu *je im odpustné* (αφεωνται) v rôznych rukopisoch, ale nijako sa im hlbšie nevenujú. Spomínajú však, že tento výraz pre odpustenie hriechov sa v Jánových spisoch vyskytuje len v 1 Jn 2:12. Pre BN je pri výklade podstatná otázka: „Čo chcel evanjelista, aby verili jeho čitatelia?“¹²⁸, a tak tvrdia, že význam tohto verša treba hľadať v jeho kontexte nezávisle od neskorších úsudkov (tradície).

V nasledujúcom odstavci však BN pridávajú odbočku o následnom predávaní autority apoštolov. Spomínajú dávne tradície, napríklad list Klementa Rímskeho, ktorý datujú ako súdobý Jánovmu evanjeliu, ktorý spomína menovanie biskupov apoštolmi, a Origena, ktorý spomína že biskupi mali predanú moc zväzovať a rozväzovať. BN sú toho názoru, že následné predávanie moci apoštolov na biskupov môže byť legitímne, ale nemožno preň argumentovať Jn 20.

Odpúšťanie hriechov vykladajú podobne reformačnej tradícii zo židovsko-kresťanského princípu, že hriechy odpúšťa jedine Boh. Z evanjelií potom viacerými odkazmi ukazujú, že ktokoľvek môže s istotou hlásať kajúcim odpustenie hriechov ako základný princíp evanjelia.

Jednotlivé individuálne rozhrešenie však BN problematizujú tým, že vyžaduje vedieť, či sa konkrétny hriešnik kajá v srdci, a teda vidieť mu do srdca. Z evanjelií ukazujú, že Ježiš mal plnosť Božieho Ducha a videl do srdca človeka a hovoril s autoritou niektorým ľuďom: „Odpúšťajú sa ti hriechy.“

Pokračujú, že Jánovo evanjelium zaslubuje, že Ježiš zošle a predá Ducha apoštolom. V moci Ducha, ktorého im práve predal im dal aj dar

¹²⁷ BERNARD, J. H. a A. H. MCNEILE, s. 678.

¹²⁸ Ibid., s. 676.

rozlišovania a v miere, v akej sú v Duchu, môžu v Duchom správne posudzovať srdce človeka, a tak odpúšťať alebo rozhrešovať v jednotlivých prípadoch. BN aj explicitne spomínajú, že moc rozhrešovať je podmienená doslova asimiláciou Ducha.¹²⁹

BN tiež spomínajú synoptickú paralelu s Mt 16:19, 18:18 kde sa používa pojem moci zväzovať a rozväzovať. BN tu odkazujú na Lightfootov výskum, že tieto slová v židovskej rabínskej tradícii znamenajú dovoliť a zakazovať. V Novej zmluve ukazujú odkazmi na chápanie týchto slov v zmysle rozviazania z hriechov buď ako odpustením, alebo cirkevnou disciplínou. To beriem ako BN narážku na Kalvínsku tradíciu v anglikánstve. BN dodávajú, že práve tieto pasáže z Mt javia známky neskorších dodatkov¹³⁰ a pravdepodobne reflektujú Jánov príbeh.

Ohľadne zadržania v 23b BN citujú Sýrsky Sinajský variant „komu zavriete dvere, budú mu zavreté“, ktorý explicitne drží kontext 23b 0000αν τινων κρατητε a sloveso zadržania spája s osobou a nie s hriechmi. Naproti tomu preferujú výklad v zmysle zadržania hriechov a nakoľko sloveso κρατητε sa inde u Jána nepoužíva ponúkajú k paralelizmu vo verši 23 kontext Mk 7:8: „Opustili ste Božie prikázanie a pridržate sa ľudského podania.“

BN ukončujú svoj výklad tohto kontroverzného verša výrokom, že úžasný široký prísľub bez ohraničenia podmienok je rečnícka figúra aj v Jn 15:18 a je znakom najlepšieho učiteľa, že sebavedomo predkladá svoje vyhlásenia a ich maximy neoslabuje tým, že by zakaždým presne dodával podmienky a výnimky ich platnosti. Pre mňa to predstavuje pokus o nadhľad a rabínsky humor, ale kvôli svojmu vzdelaniu v exaktných vedách nemôžem s nimi v tomto celkom súhlasiť.

Na prístupe Bernarda a McNeila vidím príchod modernej vedeckej metódy v odbornom štýle spracovania určenom učencom, v prezentovaní a porovnávaní faktov a v pokuse o nestrannosť a vyčlenenie vlastných

¹²⁹ Ibid., s. 680.

¹³⁰ napríklad spomínajú cirkev

úvah. Citujú presne historické texty a ako prví v mojom prehľade sa odvolávajú, hoci nepresne, na súdobý výskum. Protichodné hypotézy predkladajú ako alternatívy a argumentujú, keď sa k nejakej priklonia. Citlivo a prehľadne uvažujú bližší kontext verša a perikopy, Jánovho evanjelia, celku evanjelií, Janovských spisov i celej Biblie. Opatrnosťou vyjadrení sú podľa mňa široko prijateľní medzi denomináciami.

Miernym sklamaním pre mňa akurát bolo, že pri rôznych textových variantoch tu robia často len súpis a nerozoberajú významový rozdiel na hlbší zmysel textu.

Rudolf Karl Bultmann (1884-1976)

Rudolf Bultmann je významný luteránsky teológ a biblista 20. storočia, ktorý sa preslávil metódou demytologizácie Nového zákona – hľadania jeho zmyslu pre moderného človeka vo vyjadreniach existenciálnej filozofie namiesto staršieho jazyka mýtov. Bultmann je predstaviteľom dialektickej teológie a vo svojom **Komentári k Jánovmu evanjeliu**, ktorý tu rozoberiem, má rozsiahle poznámky pod čiarou presne odkazujúce na iných autorov a kritikou formy odhaľuje vrstvy prameňov textu. Stručne zhrniem jeho päťstranový komentár k Jn 20:19-23 nadpísaný „Vzkriesený Ježiš pred učeníkmi“¹³¹.

Bultmann hneď na úvod tvrdí, že základné prvky veršov 19-23 podobne ako predchádzajúcej časti 20. kapitoly evanjelista preberá zo skorších zdrojov, lebo témy zjavenia vzkrieseného jednotlivcovi, malému počtu osôb a skupine učeníkov boli zoskupené pomerne skoro. Bultmann poznamenáva, že motív dôkazu vzkriesenia z individuálnych zjavení je prítomný aj v príbehu so skupinou učeníkov, hoci hlavná téma skúmanej perikopy je vyslanie. Príbehová samostatnosť perikopy 19-23 voči zbytku kapitoly, teda to, že sa nespomína absencia Tomáša, text nereaguje na svedectvo Márie z v. 18, ani dvoch z prítomných učeníkov (v. 3-10) pre Bultmanna dokazuje, že samostatný príbeh bol prevzatý zo skoršieho

¹³¹ BULTMANN, Rudolf, R. W. N. HOARE a J. K. RICHES., s. 689–993.

zdroja a spätosť predmetnej perikopy s Lk 24 a Mt 28 hodnotí Bultmann tak, že je použitá forma populárnej legendy. Z hľadiska použitých slov v. 23 zmocňuje k odpúšťaniu a zadržaniu pojmami cudzími pre zbytok Jánovho textu, čo Bultmann hodnotí ako ďalší dôkaz o cudzorodosti týchto veršov. Za pôvodnú Jánovskú vsuvku však Bultmann pokladá v. 21b – formulu prestupujúcu Jánovým evanjeliom. Bultmann si myslí, že túto perikopu autor vložil ako naplnenie zaslúbenia z Jn 14:18. Aj iné typicky Janovské frázy si Bultmann všíma a pokladá ich za autorove vsuvky do prebratého materiálu.

Za Bultmannov prínos pokladám, že rozoberá tézu o vystúpení k Otcovi z v.17. Bultmann tvrdí, zvlášť nedokazuje, ale v ďalšom výklade reflektuje, že Ježiš medzi stretnutím s Máriou Magdalénou (v. 17) a učeníkmi naozaj vstúpil k Otcovi a k učeníkom sa od Otca nevracia späť na zem, ale zjavuje sa im už ako vystúpený a oslávený u Otca. A tak od Otca udeľuje Ducha¹³² a je rozpoznávaný ako Pán a Boh Tomášom vo v. 28. Tu sa podľa mňa ukazuje Bultmannov kontextuálny prístup, že nejde postupne po veršoch, alebo ich frázach, ale po vlastných myšlienkových blokoch akoby rôznych hľadísk širšieho záberu.

Na príklade zaslúbenia z Jn 14:18-20 Bultmann podľa mňa robí aktualizujúcu existenciálnu exegézu tvrdiac¹³³, že udalosti z Jn 20 nie sú jeho vlastným naplnením a pojem „toho dňa“ (Jn 14:20) nie je historický deň, ale eschatologický, ktorý sa k vytrvalému veriacemu prekonávajúcemu pohoršenie doslova vlamuje kedykoľvek. Bultmann píše, že podobne máme chápať aj pozdrav vo v. 19 a 21. Podobne, ako skoršie výklady poznamenáva, že ide o grécky prepis bežného židovského pozdravu a naplnenie zaslúbenia pokoja z Jn 14:27, ale v zmysle vyššie uvedeného prístupu tvrdí, že onen pokoj Ježiš dal učeníkom už v hodine svojho odchodu, ale v tomto príbehu sa im otvárajú oči a precitajú k poznaniu toho, čo už dostali. Bultmann ani nemusí explicitne dopovedať,

¹³² Bultmann pri tom na moje prekvapenie neodkazuje na Jn 16:7 explicitne

¹³³ BULTMANN, Rudolf, R. W. N. HOARE a J. K. RICHES, s. 691.

že takto je príbeh aktuálny aj pre nás. Okrem toho Bultmann predkladá, že odtiaľto po v. 23 autor vkladá vlastné slová formulované v závislosti na Jn 17:18.

Verš 22 vykladá ako vyvrcholenie naplnenia zaslúbení z reči na rozlúčku. Opäť pripomína, že Ducha dáva vystúpený Ježiš u Otca a nie vracajúci sa, a tak ide aj o udelenie Parakléta. K dýchnutiu Bultmann uvádza 20 riadkovú poznámku pod čiarou s rozsiahlym zoznamom konotácií, ako dych života, typológia stvorenia, dýchnutie a obrad predania úradu, moci, alebo prospešnej sily, magický, ale aj exorcistický rituál. Ku každému významu prikladá zoznam literatúry, ale okrem odmietnutia exorcistického významu v. 22 ostatné nijak nehodnotí, takže je pre mňa nejasné, čo tým chcel autor povedať. Táto poznámka mi prišla ako veľmi komplikovaná smerová tabuľa, bez rady, ktorou cestou sa vydať. Bultmann píše, že darom Ducha sa stotožňuje Veľká noc a Letnice, ale uvádza zdroje pre aj proti harmonizácií Jn a Sk.

Verš 23 o odpúšťaní a zadržíavaní hriechov Bultmann originálne dáva do súvisu s usvedčujúcou úlohou udeľovaného Ducha z Jn 16:8-11 a s pokračovaním súdu plynúceho z Ježišovho príchodu na svet (Jn 3:19, 5:27, 9:39) v činnosti komunity. Príde mu očividné, že sa nejedná o špeciálnu autoritu pre apoštolov, ale pre celú komunitu, lebo tak ako v kapitolách 13-16, na rozdiel napríklad od mnou vyššie spomínaných doslovnejšie a exkluzívnejšie prístupujúcich Bernarda a McNeila, tu Bultmann rozumie použitý pojem učeníkov širšie ako reprezentáciu komunity, nie konkrétnych osôb. Bultmann na to však nekladie dôraz ako iní skorší autori od dôb reformácie. Pri pátraní po zmysle predávanej autority prihliada na kontext jednak so synoptickými obdobami príbehu Lk 24:47 a Mt 28:19, ako aj textovo podobnými zverzeniami autority Mt 16:18, 18:18, ktoré chápe, v zhode so skoršou tradíciou, ako varianty verša 23 len s inými slovesami. Popisuje, že pojem ἀφίημι pre odpustenie je bežný, κρατιν je jedinečný zvláštny výraz vyjadrujúci kontrast s ἀφίημι. A odkazujúc na súdobé výskumy a porovnania hebrejských ekvivalentov z LXX ponúka Bultmann ako alternatívny preklad zadržania (hriechov) frázu „držať v pamäti“. Netypické použitie

výrazy podľa Bultmanna poukazujú na to, že text bol prevzatý z iného zdroja. U synoptikov badá Bultmann kontext kerygmy v Lk 24 a ordinácie Mt 16:16, 18:18 a 28:19. Odkazujúc na L. Bruna polemizuje, že zužovať tu spomínanú autoritu spojenú s darom Ducha len na disciplínu v komunite dáva zmysel pre pôvodný zdroj autora evanjelia, ale ak vezmeme do úvahy kontext misijného príkazu v Mt, tak je to nepravdepodobné, pričom Bultmann odkazuje na vedeckú debatu tvrdiacu, že autor evanjelia tu čerpá z iného zdroja, než Mt 16:16 a 18:18. Nakoniec podľa mňa trefne vypichuje, že príbeh náhle končí a nevenuje sa reakcii učeníkov, ani zmiznutiu Ježiša.

2. vatikánsky koncil (1962-1965)

Dogmatická konštitúcia o cirkvi **Lumen gentium**¹³⁴ sa opakovaním odvoláva na verše skúmané v tejto práci. Je zaujímavé sledovať, ako sa mení výkladový kontext. Článok 17 Misijná povaha Cirkvi začína parafrázou poslania Jn 20:21, ktoré dopĺňa misijným príkazom Mt 28:18-20, cirkev tieto slová vzťahuje na seba ako celok, na pôsobenie vo svete a vysielanie misionárov. Následne bez nejakého zdôvodnenia začína text, inak hovoriaci len o celku cirkvi, diferencovať laikov a klérus:

„Povinnosť šíriť vieru podľa svojich možností viaže každého Kristovho učeníka. Avšak hoci krstiť tých, ktorí uverili, môže ktokoľvek, predseda iba kňaz môže dokončiť výstavbu tela eucharistickou obetou.“

V nadväzujúcej kapitole O hierarchickom zriadení cirkvi a osobitne episkopáte ten istý verš 21 dokladá vyslanie Krista a apoštolov, ale ihneď sa výklad presúva na ustanovenie biskupov ako pastierov budiac nejasný dojem, či pri tom stále argumentuje biblickým veršom, alebo nie:

„Ježiš Kristus, večný Pastier, založil svätú Cirkev, poslal apoštolov, ako on sám bol poslaný Otcom (porov. Jn 20, 21), a chcel, aby ich nástupcovia, totiž biskupi, boli v jeho Cirkvi pastiermi až do skončenia vekov.“

¹³⁴ PAVOL VI. *Lumen gentium*

Nasledujúca stať Povolanie a ustanovenie dvanástich apoštolov obsahuje množstvo biblických referencií. Na Jn 20:21-23 v kombinácii s ďalšími veršami sa odkazuje pri poslaní apoštolov. Neskôr nasleduje: „V tomto poslaní boli v plnej miere potvrdení na Turíce (porov. Sk 2:1-26), podľa Pánovho prisľúbenia“ kde cituje Sk 1:8. Teda výzva na prijatie Ducha Jn 20:22 sa tu zrejme berie tak, že časť posolania je naplnená neskôr.

Naproti tomu stať Episkopát ako sviatosť spája Letničné a Jánovské vyliatie Ducha v Jn 20:22-23 dohromady:

„Kristus obdaril apoštolov osobitným vyliatím Ducha Svätého, ktorý na nich zostúpil (porov. Sk 1, 8; 2, 4; Jn 20, 22 – 23), a oni vkladáním rúk odovzdali tento duchovný dar svojim spolupracovníkom a ten bol v biskupskej vysviacke prenesený až k nám.“

Je zaujímavé, že poslanie verša 21 *Lumen gentium* vzťahuje na celú cirkev, naplnenie Ducha tiež, ale nasledujúce verše 22-23 osobitne len na apoštolov ako predchodcov biskupov. Apoštolskou činnosťou laikov sa koncil zaoberá v dekrété *Apostolicam actuositatem*, ten však skúmané verše nespomína.

Praktickou implementáciou 2. vatikánskeho koncilu bola **aktualizácia Obradu pokánia**,¹³⁵ „aby sa veriacim uľahčilo pochopenie podstaty a účinkov tejto sviatosti.“ Tento dokument v priloženom dekrété predpokladá porozumenie Jn 20:21-23 ako ustanoveniu sviatosti pokánia: „Preto na odpustenie hriechov spáchaných po krste náš Pán ustanovil osobitnú sviatosť pokánia (porov. Jn 20:21-23).“

V stati 1 prepája text Jn 20:19-23 a Lk 24:47 a zdôrazňuje nevyhnutnosť Ducha pre ohlasovanie aj pre moc odpúšťať:

„Po svojom zmŕtvychvstaní poslal apoštolom Ducha Svätého, aby mali moc hriechy odpustiť alebo zadržať a aby v jeho mene mohli ohlasovať všetkým národom pokánie a odpustenie hriechov.“

¹³⁵ SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA. *Obrad pokánia*. Bratislava: Spolok sv. Vojtecha, 1977

V stati 8 je použitá rétorika celku cirkvi, podobná tej v *Lumen gentium*, vzťahnutá aj na Jn 20:23:

„Pri uskutočňovaní diela zmierenia, ktoré Cirkvi zveril Pán, celá Cirkev, ako kňazský ľud, je činná rozmanitým spôsobom. Nielenže ohlasovaním Božieho slova volá k pokániu,... dosiahol milosrdenstvo od Boha, ktorý jediný môže odpúšťať hriechy. Ba ešte viac, Cirkev sama sa stáva nástrojom obrátenia a rozhrešenia kajúcnika, a to službou, ktorú Kristus zveril apoštolom a ich nástupcom (Porov. Mt 18, 18; Jn 20, 23).“

Vyslovuje sa tu, že hriechy odpúšťa len Boh, a nie vysluhujúci a holisticky sa zdôrazňuje činnosť celej cirkvi, nie len vysluhovateľa sviatosti.

K rozhrešeniu stať 6 hovorí: „Boh udeľuje odpustenie znakom rozhrešenia,“ a stať 9: „v mene Kristovom a mocou Ducha Svätého im vyhlasujú a udeľujú odpustenie hriechov.“, teda zdôrazňuje sa Božie konanie, moc sa priznáva Duchu a spája sa ohlasovanie a udeľovanie odpustenia. Udeľuje Boh a viditeľne vysluhujúci kňaz. Časť 10 zdôrazňuje dar Ducha aj odborné štúdium ako potrebné na rozlišovanie duchov a chorôb duše.

Pre porovnanie uvádzam, že formula rozhrešenia sa v stati 19 uvádza takto: „Ja ťa rozhrešujem od tvojich hriechov v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.“

Mark W. G. Stibbe (1960)

Anglický akademik, bývalý anglikánsky vikár a profesionálny oceňovaný spisovateľ Mark Stibbe, v rokoch 1992-1994 publikoval tri knihy,¹³⁶ kde štrukturalisticky a literárnou kritikou skúma Jánovo evanjelium.

¹³⁶ STIBBE, Mark W. G. *John as storyteller*

STIBBE, Mark W. G. *John*

STIBBE, Mark W. G. *John's gospel*.

Stibbe sa v diele **John** na 9 stranách¹³⁷ venuje 20. kapitole, ako celku z literárneho hľadiska, rozoberá tu použité štruktúry, ale nejde po veršoch.

Perikopu Jn 20:19-23 Stibbe implicitne spomína ako kontrastný pár s druhým zjavením v príbehu Tomáša (v. 24-29). Obe Stibbe delí na tri časti: príchod Ježiša s pozdravom pokoja, vyjavenie/rozpoznanie Ježiša a požehnanie. Oba príbehy spája aj miesto a postavy. Spoločnou témou celého evanjelia i predmetnej perikopy je podľa Stibbeho ukážka postupnosti uvidieť – uveriť, ktorú Stibbe pomenováva ako rozoznanie (*anagnorisis*). V tomto prípade ide podľa Stibbeho o správnu odpoveď viery. Stibbe si v 20. kapitole všíma klasickú zápletku detektívky so zmiznutým a nachádzaným Ježišom, a ja len trocha dotiahnem Stibbeho výklad, že v časti 20:19-29 je obdobná zápleтка s chýbajúcim a nájdeným Tomášom. V úvode perikopy Stibbe poukazuje na kontext literárneho prvku obálky (*inclusio*) s úvodnou kapitolou evanjelia príkladmi zhodných použitých slov *histémi* a *mesos*¹³⁸ (stáť uprostred) v Jn 1:26 a 20:19, 26, ako aj záhadného a zjavujúceho podtónu týchto vyjadrení.

Pri pozdrave pokoja vo verši 21 zdôrazňuje literárnu figúru jeho trojnásobného zopakovania v 20. kapitole, a aj zopakovanie v rámci perikopy vidí Stibbe ako literárny prvok zdôraznenia.

Pri prijímaní Svätého Ducha v Jn 20:22 Stibbe poukazuje opäť na obálku (*inclusio*) spájajúcu koniec a začiatok evanjelia konkrétne so svedectvom Jána Krstiteľa Jn 1:19-34 s tým rozdielom, že na začiatku zostupuje Duch na Ježiša a na konci na učeníkov.

Zvláštnemu veršu 23 o odpúšťaní a zadržaní hriechov sa Stibbe nijak zvlášť nevenuje.

V knihe **John's Gospel** v časti o funkčnej úlohe deja u Jána¹³⁹ Stibbe tvrdí, že štrukturálne paralely jednak medzi príbehmi hrdinov Jána

¹³⁷ STIBBE, Mark W. G. *John*, s. 198–206.

¹³⁸ Stibbe na rozdiel od textových kritikov používa fonetický prepis gréckych výrazov

¹³⁹ STIBBE, Mark W. G. *John's gospel*, s. 51–53.

Krstiteľ a Ježiša, ako aj Ježiša a učeníkov zhmotnené v dvojtom vyslaní vo verši 20:21b, neplnia len estetickú, ale aj pastoračnú úlohu, v zmysle, že veriaci má očakávať podobnosti Ježišovho príbehu s vlastným životným príbehom učeníctva. Stibbe pri tom zhŕňa tento dej ako vysielajúceho Ježiša, prijímateľa poslania – učeníkov, ako úlohu prinášanie života a ovocia, ako oponentov vidí židov a svet. Odkazuje. Odkazuje na Jn 15:20, že veriaci má očakávať podobnosť v prenasledovaní a striehnutí na slovo. Napokon však Stibbe spomína rolu Ducha – *Parakleta* ako pomocníka hrdinov – učeníkov. V tejto časti knihy Stibbe prechádza od hermeneutiky zameranej na text k výkladu zameranému na čitateľa (reader response criticism).

Kladne hodnotím Stibbeho literárnu analýzu jednak ako odkrývanie krásy textu evanjelia, ale aj poukázanie na estetický a literárny význam použitých prvkov, ktorý umožňuje istý nadhľad a odľahčuje ich výklad, pričom Stibbe nikde nebagatelizuje závažnosť napísaného. Páči sa mi tiež, že Stibbe odkrýva nové kontexty a súvislosti pri zamýšľaní sa nad textom, ktoré majú nie len estetický, ale aj exegetický zmysel.

Cătălin Varga

Rumunský pravoslávny akademicko-klerikálny pohľad zastupuje na dotvorenie mozaiky výkladov Cătălin Varga s článkom *Problematický misijný text Ján 20:23 a otázka prekladu dvoch hlavných klauzúl (ἀφίενται a κεκράτηνται)* z roku 2015.¹⁴⁰ Už abstrakt odkrýva pozoruhodnú metodiku práce. Začína totiž sacerdotalizmom¹⁴¹, ako ortodoxným chápaním tajomstva kňazstva. Používa formuláciu, že toto učenie má v predmetnom Jánovom verši svoje korene, čomu rozumiem tak, že to nie je len jednoduchý výklad textu, ale náuka vyrastajúca tradíciou z výkladu. To iste platí aj pre katolícke, či protestantské smery výkladu, u Vargu však

¹⁴⁰ VARGA, Cătălin

¹⁴¹ Z lat. Sacerdos – kňaz. Jedná sa o soteriologické a sakramentálne chápanie kňazstva.

tento aspekt vnímam ako neskrývane priznaný. Autor odhaľuje, že cieľom práce je zvýšiť uznanie pravoslávnej misijnej agendy a ortodoxných biblických štúdií. Prostriedkom je zavádzanie konkrétneho prítomného rôznočítania. Teda cieľom je podporiť tradičný výklad a tomu, s trochou nadnesenia, prispôbiť biblický text. Protestanti, ako mi je známe, sa snažia obvykle aspoň navonok naopak prispôbovať tradíciu a výklad textu (*sola scriptura*), kým pravoslávie číta Písmo v tradícií. Úprimnosť pravoslávnej exegézy v tomto ohľade však ponúka užitočnú hermeneutiku, aplikovateľnú aj na ostatné výklady v tejto práci.

Článok zdôrazňuje v Jánovom evanjeliu zvláštny sakramentálny pohľad, napríklad pri vode v súvislosti s krstom (Jn 3:5), alebo pri prijímaní tela Kristovho pre večný život (Jn 6:53), takže obdobne hľadá aj na Jn 20:21-23.

Pre pravoslávny výklad je dôležité zmocnenie kňazov, a tak vykladá poslanie Jn 20:21 ako výmenu (*replace*) Krista na kľúčovom misijnom poste apoštolmi.

Varga vysvetľuje Jn 20:22 ako Jánove Letnice, samostatnú udalosť, ktorá nemá obdobu v ostatných evanjeliách, ale je nezávislou verziou Letníc v Skutkoch. Vedie harmonizačnú diskusiu s názorom výskumníkov, že u Jána je to (ešte len) anticipácia veľkolepého zoslania Ducha na Letnice, tak, že ani takýto výklad predsa nevyklučuje, že Duch bol v apoštoloch prítomný už skôr.

Dýchnutie vo verši 22 vykladá Varga vo svetle Gn 2:7 a Ez 37:9. To znamená transformáciu apoštolov, „vzkriesenie Duchom“ „do novej reality.“ Sú novým sacerdotalisticky chápaným stvorením.

Ježišova výzva na prijatie Ducha je vykladaná ako funkčné predanie Ducha na plnenie špeciálnych úloh, prislúchajúcich Duchu. Tým apoštoli získavajú moc odpúšťať hriechy skrze konanie (*work*) Ducha Svätého, ako aj milosti aby vytrvali ako piliere kresťanskej viery (Gal 2:9).

Článok rozoberá gramatiku rôznočítaní božských pasívov (*ne*)odpustenia ἀφίενται a κεκράτηνται. Uvedomuje si, že perfekt označuje udalosť v minulosti, ktorá skončila prv, než sa o nej referuje čitateľovi, alebo sa tak vyjadruje logická kontinuita s už uskutočneným dejom. Vyvodzuje z toho, že Ježiš by tým učeníkov varoval, že musia

odpustiť tým, ktorým už Boh odpustil. To by redukovalo úlohu biskupov a kňazov na pozorovateľov potvrdzujúcich už hotovú realitu odpustenia. Prezent indikatív zodpovedá aktivite kléru v odpúšťaní podľa pravoslávneho chápania a indikatív futúra v kombinácií so subjunktívom aoristu v prvej časti tvorí podmienku – (len) ak klerik odpustí, s kontemplovaným výsledkom v možnej budúcnosti – budú odpustené.

Varga si uvedomuje, že väčšina kritických vydaní uvádza ako najpravdepodobnejší perfekt, ale predsa našiel edíciu IGNTP, ktorá volí podľa jeho chuti. Vyhradzuje sa voči J. R. Manteyovi, ktorý perfekt pokladá za pôvodný a prezent a futurum za substitúcie, neskoršie chyby pri prepise dvoch susedných písmen, možno podvedome z teologických dôvodov. Proti tomu stavia tradíciu manuskriptov, byzantských cirkevných textov a patristiku, najčastejšie spomínajúcu prítomný tvar.

Misiu odpúšťať pre klerikov vysvetľuje ako prenesenie Kristovej misie snímania hriechov sveta z Jn 1:29 vyslaním (v. 21) a kontinuitou s Ježišovým Duchom (v. 22). Božský pasív má zdôrazňovať, že Boh je ten, kto odpúšťa, podľa sprostredkovania apoštolov. Apoštoli a ich nástupcovia rozhodujú medzi tými ktorí uverili, je im odpustené a sú pozvaní dýchnutím (έμφυσάω) Svätého Ducha k novému životu, a medzi tými, čo zostávajú mŕtvi vo svojich hriechoch. Na tejto pasáži ma zaujalo, že aj pravoslávie súhlasí, že v odpúšťaní koná Boh, hriechy sa rozumejú Jánovsky ako prijatie, alebo odmietnutie Ježiša a dýchnutie Ducha z verša 22 sa nejako vzťahuje aj na laikov, hoci možno len cez metaforu sacerdotalistického sakramentálneho úkonu kňazov.

Varga prekladá ἀφεῖτε výrazom *ak odpustíte*, ako nutnú podmienku, teda že Ježiš neodpúšťa hriechy bez zásahu kňazov. Preferuje tiež nejaké vyjadrenie definitívnosti odpustenia dokonavou formou.

Je pozoruhodné, že článok na jedinom mieste v abstrakte uvádza preklad κρατέω ako zadržať, či držať, ale všade inde používa aj v anglickom preklade veršov formu *neodpustiť*. Neodpusteniu sa hlbšie nevenuje, ale uvádza ho v páre s odpustením pri rozhodovaní nástupcov apoštolov, a inde nepriamo ako súd, zrejme odkazujúc na Jánovskú hamartológiu napríklad z Jn 3:19.

Súčasnosť v mojom okolí

Evanjelické rozhrešenie

Ako evanjelikovi od detstva sa mi Jn 20:23 asociuje s formulou všeobecného rozhrešenia.

„Veríte, že keď vám teraz ja, nehodný Boží služobník (nehodná Božia služobnica) dám rozhrešenie, odpustí vám Pán Ježiš Kristus všetky vaše hriechy? Odpoveď: Verím. Ja teda z poverenia Pána Ježiša Krista, ktorý povedal: Ktorýmkoľvek odpustíte hriechy, odpúšťajú sa im a mocou zverenou mi od Boha cez cirkev, udeľujem vám kajúcim hriechným ľuďom Božie odpustenie hriechov. Robím tak v mene Boha: Otca, Syna, Ducha Svätého. + Amen.“¹⁴²

Kňaz¹⁴³ tu vyslovene dáva a udeľuje rozhrešenie odvolávajúc sa na Jn 20:23a ako na poverenie. Druhá časť verša 23 sa nespomína. Keďže sa „Božia moc zverená cez cirkev“ spomína osobitne, chápal som toto *poverenie* ako všeobecné poverenie odpúšťať. Je tu teoreticky priestor vykladať si toto poverenie ako poverenie kňazov, alebo iných služobníkov zmocnených cirkvou, ale to nesedí s evanjelickou ekleziológiou, ako ju poznám. Rozhrešenie Boží služobník dáva a udeľuje v Božom mene. Zdôrazňuje sa zrejme, že sa jedná o jediný akt odpustenia, bližšie sa to nešpecifikuje.

Starokatolícke rozhrešenie

Starokatolícky misál v poriadku A uvádza po kázni sviatosť zmierenia¹⁴⁴ s hromadným vyznávaním formou konfiteoru. Po modlitbe o Božie zmilovanie predsedajúci pokračuje výzvou na prijatie rozhrešenia slovami:

„Bůh, Otec veškerého milosrdenství, smrtí a vzkříšením svého Syna smířil se sebou celý svět a na odpuštění hříchů dal svého svatého¹⁴⁵ Ducha: ať nám skrze tuto službu

¹⁴² FILO, Július a kolektív, časť 1., sekcia B 8

¹⁴³ Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku vysväčuje kňazov, nemá však sviatosťné kňazstvo.

¹⁴⁴ *Eucharistická slavnosť starokatolíckej cirkve: starokatolícky misál*. s. 20–21.

¹⁴⁵ Starokatolícky misál používa takáto konvenciu s malým písmenom.

církve odpustí hříchy a naplní nás pokojem.“ a „Přijměme rozhřešení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“

Slová Jn 20:21-23 sa tu nespomínajú explicitne, ale výkladom, že Boh dal na odpustenie hriechov (v. 23) svojho Svätého Ducha (v.22). Samotné odpustenie je spájané s pokojom (v. 21). Nie je nijako zdôrazňovaný predsedajúci (kňaz), ale sa začleňuje do spoločenstva s ostatnými, takže je spolu s nimi na prijímajúcej strane. Slovami starokatolíckej teologičky Dariny Bártovej: „Důraz, že my všichni potřebujeme odpuštění jako společenství i jako jednotlivci, předsedajícího nevyjímaje.“¹⁴⁶ Otázka, či je predsedajúci aj na udeľujúcej strane spolu s Bohom, a tak dáva rozhrešenie aj sám sebe je zaujímavou špekuláciou. Text totiž netvrdí, že by predsedajúci niečo udeľoval, používa iné slovesá: *dávanie* vo formuli a *žehnanie* pri popise súbežného úkonu: „...předsedající říká slova rozhřešení a žehná shromážděné a nakonec sebe znamením kříže.“ V poriadku B je akt kajúcnosti medzi úvodnými obradmi pred Bohoslužbou slova a výzva na prijatie rozhrešenia má alternatívnu formu:

„Přijměme tedy s lítostí, pokorou a vírou rozhřešení od svých hříchů: Náš Pán Ježíš Kristus, za nás ukřižovaný a vzkříšený, nám, sestry a bratři, odpouští hříchy; a já jako služebník jeho církve zvěstuji, že jsou nám hříchy odpuštěny. Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“¹⁴⁷

Tu už nie je odkaz na Jn 20:21-23 zreteľný a predsedajúci okrem prijímania aj zvestuje implicitne aj sám sebe ako súčasť obce.

Starokatolícky kňaz Martin Kováč mi v rozhovore 19. 6. 2021 podotkol, že české a slovenské starokatolícke farnosti v liturgií „dost' experimentujú a misál sa neberie ako ‚dogma‘“. V jeho farnosti používajú aj anglikánske formulácie a vlastný konfiteor. Podľa neho starokatolícka formula „v podstate zodpovedá rímskokatolíckej formulácií.“ To platí pre slová pred rozhrešením v poriadku A, ale samotné české rímskokatolícke rozhrešenie znie: „Udeľuji ti rozhřešení ve jménu Otce i Syna i Ducha

¹⁴⁶ Komentáre k tejto práci.

¹⁴⁷ *Eucharistická slavnost starokatolícké církve: starokatolícký misál*, s. 44.

svätého.“¹⁴⁸ Ja tam vidím rozdielne dôrazy ako v použitej osobe (*my* verzus *ty*), tak aj v slovesách *prijat'*, *zvestovat'*, *žehnat'* verzus *udelit'*. Napriek tomu je dôležité vnímať popri nuansách aj rovnakú podstatu.

Katolícka kázeň

Prekvapilo ma, že fr. Pavol Šajgalík, OFMCap zo Slovenskej misie v Švajčiarsku v kázni na slávnosť Zoslania ducha Svätého 31. 5. 2020 vykladal Jn 20:19-23 zahrňujúc aj zjavenie Tomášovi (Jn 20:24-29) tak, že Ježiš sa učeníkom identifikuje, ranami, pozdravom, ale aj ďalšími slovami a zvest'ou. Že slová skúmanej reči Jn 20:21-23 dávajú zhromaždeným kontinuitu a uistenie, že je s nimi ten Ježiš, s ktorým predtým chodili. Potešila ma rímskokatolícka kázeň na skúmané verše, ktorá nekladie obvyklý dôraz na (ustanovovanie) sviatosti, ale nachádza aj ich ďalší zmysel.

¹⁴⁸ LITURGIE.CZ

3. Závery

Zhrniem na tomto mieste vybrané poznatky z exegézy a zo skúmaných kapitol dejín výkladu.

Text vďaka jedinečne použitým pojmom býva v textovej kritike vyčleňovaný ako heterogénny a prebraný. Predsa však obsahuje naplnenie mnohých zaslúbení z Jánovho evanjelia (napríklad Jn 7:39, 14:16-22, 14:26-29, 16:27-28, 16:33, 17:11), a tak je jeho dôležitou integrálnou súčasťou. Táto reč si robí nároky na dôležitosť nie len miestom vo finále evanjelia, ale aj obsahom zlomu v živote veriacej komunity, takže ju nemožno bagatelizovať.

Výklady sa v dejinách uberajú rôznymi smermi. Sú podmienené širším chápaním ekleziológie a pneumatológie v danej tradícii. Takéto predporozumenie však môže viesť k tendenciám harmonizovať text s vlastnými apriórnymi názormi. Z tohto pohľadu si vážim pravoslávnu exegézu, ktorá si to dokáže priznať.

Kto sú adresáti výziev vo veršoch 21-23?

V biblickom texte Ježiš hovorí bližšie neurčeným zhromaždeným učeníkom. Origenes spomína viacerých učeníkov. V 19. storočí napríklad Bernard, McNeile aj Maclaren s prihliadnutím k Lk 24:32-36 uvádzajú, že mohli byť prítomní aj učeníci mimo okruhu dvanástich. Kým Maclaren z toho vyvodí, že poslanie platí všetkým prítomným, Bernard s McNeilom sú toho názoru, že Ježiš vysielal len tých, čo si od počiatku ustanovil, aby boli s ním – dvanástich.

Vyslaním sa (vybraní) učeníci stávajú apoštolmi, a tak sa skúmané verše už od čias Apoštolskej tradície vzťahujú na apoštolov. Využíva sa pri tom kontext ostatných evanjelií a ďalších kníh Nového zákona, nakoľko Jánovo evanjelium takýto pojem nepoužíva. Toto spojenie sa berie ako tak samozrejmé, že som v dejinách výkladu nepostrehol pokusy argumentovať, prečo môžeme v tomto prípade učeníkov zameniť za

apoštolov. Akurát Kalvínov výklad používa pri exegéze skúmaných veršov pojem apoštoli až po prijatí poslania z verša Jn 20:21.

Sacerdotalistické cirkvi podľa dávnej tradície pokladajú biskupov za nástupcov ustanovených apoštolmi, aby niesli ich úrad, ako to konštruuje napríklad v tejto práci skúmaný dokument 2. vatikánskeho koncilu *Lumen gentium*. Potom výzvy a moc skúmaných veršov vzťahujú špecificky na klérus. Cirkvi s iným chápaním episkopátu aj tieto verše vykladajú inak. Deliaci čiara nejde celkom podľa reformácie, čo v tejto práci demonštruje odlišný výklad rôznych anglikánskych cirkví.

Cyprián, Ján Zlatoústý, Augustín, Luther, Kalvín aj Bernard a McNeile zdôrazňujú, že tieto verše sa vzťahujú na všetkých tých, čo majú Ducha.

Reformácia zdôraznila individualistickú hermeneutiku zameranú na čitateľa, vzťahovanie významu Písma, teda aj predmetných veršov s ich výzvami a mocou na jednotlivého veriaceho. Voči tomu sa v prípade týchto veršov katolíci ostro vyhradili už na tridentskom koncile. Isté oživenie vzťahnutia veršov na seba priniesol Bultmann svojou existenciálnou exegézou.

Nádej všeobecne akceptovateľného adresáta týchto veršov predstavuje cirkev ako komunita veriacich. Na tú ich totiž vzťahujú zo skúmaných zdrojov od 19. storočia ako baptista Plummer, anglikán Maclaren, neskôr evanjelik Bultmann, 2. vatikánsky koncil aj súčasný ortodoxný Varga.

Aký je liturgický význam Jn 20:21-23?

Skúmané verše dostávali od dávna tiež liturgický význam. Spájajú sa s nimi sviatosť zmierenia a kňazstva. Keby ich tradícia nevzťahovala výlučne na klérus, využili by sa aj pri prijímaní Ducha v birmovaní.

Už Apoštolská tradícia, ako jeden z najstarších liturgických prameňov dokladá ich použitie pri ordinácii biskupa. Moc odpúšťať a zdržiavať sa typicky spája s mocou zväzovať a rozväzovať (Mt 16:19, 18:18) na správu cirkvi. Luther súhlasí s takýmto kontextom, ale moc kľúčov vykladá odlišne.

V obradoch pokánia sa odpúšťane hriechov podľa Jn 20:23 zhmotňuje v liturgickom rozhrešení aj v protestantských cirkvách.

Skúmanie formuly Rozhrešenia v rôznych tradíciách v tejto práci ukázalo, že sa v nej na komunikáciu rozhrešenia používajú rôzne slovesá: rozhrešovať, udeľovať, dávať, zvestovať a prijať. Je pri tom zaujímavé že udeľovanie používajú ako katolíci, tak aj slovenskí evanjelici, takže to nekorešponduje s rozdielmi v chápaní rozhrešenia ako sviatosti respektíve hlásania. Zaujalo ma, že hoci u evanjelikov liturg zahŕňa aj sám seba do hromadnej spovede, rozhrešenie dáva len ostatným. Naproti tomu starokatolícky predsedajúci prijíma rozhrešenie spolu s obcou.

Kto odpúšťa vo verši 23?

Všetky hlavné smery sa dnes zhodnú, že odpustenie koná jedine Boh. Takúto tézu preslávil Luther, ale nájdeme ju aj v dokumentoch 2. vatikánskeho koncilu, či v pravoslávnom pohľade.

Zhoda panuje aj na tom, že Boh si pri tom používa cirkev, respektíve veriacich. Spory akým spôsobom tak robí, sa vedú aspoň od čias reformácie.

Kedy sa odpúšťa?

Táto otázka v zmysle časovej súslednosti súvisí s rôznočítaniami gréckeho textu verša 23. Pri skúmaní dejín výkladu som zistil, že rôznočítania sa nezriedka rozoberajú len kvôli akademickej rigorozite ako technický detail. Záujem o vplyv na hlbšie porozumenie textu a na vierouku som našiel len v pravoslávnom výklade Vargu.

Variant perfektu naznačuje, že odpustenie Božie sa už udialo a cirkevný predstaviteľ ho ratifikuje a nahlas vyhlasuje kajúcim. Týmto smerom sa uberá protestantská exegéza. Prezentný variant je preferovaný v katolíckom a pravoslávnom sviatostnom ponímaní, lebo ukazuje súčasnosť udelenia odpustenia nástupcom apoštolov a Božím odpustením hriechov. Futúrum žiadna strana vyslovene nepreferuje, ale hlásanie

odpustenia ako princípu evanjelia, ako to spomínajú Bernard a McNeile, s nádejou, že Boh neskôr odpustí je vlastne misia evanjelizácie, ktorá je dôležitá v celom kresťanstve.

Iný význam tejto otázky sú okolnosti odpustenia. Bernard a McNeile bonmotom upozorňujú, že text je v tomto ohľade nejasný. Vo výklade po častiach spomínam Kellyho analýzu, že odpustenie predstaviteľom cirkvi je postačujúcou podmienkou Božieho odpustenia, teda, že máme istotu, že v takom prípade Boh odpustí. Pravoslávny pohľad naopak vidí podmienku ako nutnú, že bez úkonu kňaza nemôže Boh len tak odpúšťať. Tridentský koncil to akoby harmonizuje uznávajúc zmierenie dokonalou ľútosťou, ale v nej je sviatosť (úkon) obsiahnutá úmyslom ju prijať.

Na koho sa uplatňuje verš 23?

Verš 23 používa neobmedzený výraz ktorýchkoľvek alebo niektorých (ἅν τινων). Pre členov cirkvi sa to uplatňuje formou sviatostí naprieč tradíciami a v reformovaných a hierarchických tradíciách sa zdôrazňuje aj cirkevná disciplína. Vo vzťahu k heretikom skúmané verše uplatňujú Cyprián, Ambróz, či Augustín. Protestantské chápanie veršov ohlasovaním evanjelia odpustenia sa evanjelizáciou pochopiteľne týka aj ľudí mimo cirkvi.

Je zvestovanie odpúšťania relevantný výklad verša 23?

Tridentský koncil brániac svoje pochopenie sviatosti pokánia opakovane zavrhuje výklady skúmaných veršov ako hlásania evanjelia, či odpustenia. Pri tom obdobnú exegézu nachádzame nie len u Luthera s Kalvínom, voči ktorým sa Trident vymedzoval, ale aj u Tomáša Akvinského v skoršom diele, u presbyteriána Henryho, Bernarda a McNeila z írskoho anglikánstva, či baptistu Maclerena. Napokon aj 2. vatikánsky koncil vo výklade Jn 20:22-23 pridáva dôvetok o ohlasovaní.

Aký je význam zadržievania hriechov vo verši 23b?

Rôzne možné výklady pochopenia zadržievania detailnejšie rozoberám v časti 1.6 Výklad po častiach v poslednej stati.

Zadrževanie sa v skúmanom verši aj v dejinách výkladu objavuje v páre s odpúšťaním. Základný zmysel mu dáva Jánovská hamartológia a pneumatológia, že rozhodnutie prijať Krista má aj alternatívu v Jeho odmietnutí ľuďmi (Jn 1:11, 15:22). Duch pri tom obviňuje z neviery (Jn 16:8-11).

Pri sviatostnom chápaní sa zadrževanie prikladá k odpúšťaniu azda kvôli bázní voči slovám ustanovenia a v nádeji budiť bázeň u kajúcnikov. Skúmané texty koncilov, ani poriadok obradu pokánia sa však zadrževaniu zvlášť nevenujú. Mnohí exegeti v skúmaných dejinách výkladu sa mu tiež radšej vyhli.

Cyprián vo výklade vzťahuje Jn 20:21-23 na odpúšťanie krstom a rieši rozlišovanie, či funguje, keď bolo takto dané heretikmi. Kontext je taký, že sa snaží riešiť situáciu, aby takýmto ľuďom nebolo nedopatrením zadržané odpustenie nefunkčným krstom.

Ambróz kritizuje zadrževanie hriechov odpadlíkom novatianistami.

Augustín píše obrazne, že láska cirkvi rozliata Duchom vytláča hriechy zo srdc tým, čo sú jej účastní a zadržuje hriech tých, čo jej účastní nie sú. Teda parafrázuje Jánovskú hamartológiu.

Luther vysvetľuje moc kľúčov hlásaním odsúdenia zadrževávať hriechy nekajúcim, dokiaľ nečinia pokánie.

Kalvín má ako súčasť hlásania evanjelia ohlasovanie Božieho hnevu v zadrževaní hriechov neveriacim.

Trident využíva slávnostné odsúdenia a prekliatia heretikom, ako uplatňovanie cirkevnej authority.

Henry nabáda zadrževávať hriechy hlásaním vedúcim k rozhodnutiu človeka, a cirkevnou disciplínou vyobcovania neposlušných z cirkvi. V oboch prípadoch nehrozí zatratenie, ale len spravodlivý súd Boží.

Maclaren chápe odpustenie a zadrževanie ako ovocie hlásania jednej zvesti. Zvest' evanjelia je jedným *vôňou k životu* a druhým *vôňou smrti*.

Napokon ešte dodáva, že takto zvestovaním kresťania odpúšťajú a zadržujú nie len trest, ale hriech sám.

Bultmann verš 23 dáva do súvisu s usvedčujúcou úlohou udeľovaného Ducha s pokračovaním súdu plynúceho z Ježišovho príchodu na svet v činnosti komunity, nechce to však redukovať na disciplínu v rámci komunity.

Ortodoxný Vargov pohľad rozumie zadržanie ako ne-odpustenie, teda, že sa klerik nerozhodne odpustiť.

Zoznam literatúry

AKVINSKÝ, Tomáš. *Summa theologiae, Suppl* [online]. 1947. vyd. Dostupné z: <https://www.ccel.org/ccel/aquinas/summa.i.html>

BERNARD, J. H. a A. H. MCNEILE. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to St. John.*, 1985. vyd. Edinburgh: T. & T. Clark, 1928. ISBN 0567050254.

BULLINGER, H. *Druhé helvétske vyznanie: vierovyznanie a krátky i jednoduchý výklad čistého kresťanského náboženstva*. Editor Štefan TURNSKÝ [online]. Editor Štefan TURNSKÝ. 1948. vyd. Organizačný výbor generálnej ref. cirkvi na Slovensku, 1566. Dostupné z: http://kalvin.sk/domains/3kvt62810g/my_files/druhe_helvetske_vierovyznanie.pdf

BULTMANN, Rudolf, R. W. N. HOARE a J. K. RICHES. *The Gospel of John : a commentary*. Editori Johannes NISSEN a Sigfried PEDERSEN [online]. Editori Johannes NISSEN a Sigfried PEDERSEN. 2014. vyd. Wipf & Stock Publishers, 1971 [cit. 05.06.2020]. ISBN 9781498208253. Dostupné z: <https://archive.org/details/gospelofjohnco00bult>

CALVIN, John: *COMMENTARY ON THE GOSPEL ACCORDING TO JOHN*. Editor REV. WILLIAM PRINGLE [online]. Editor REV. WILLIAM PRINGLE. GRAND RAPIDS, MI, [cit. 14.07.2020]. Dostupné z: <https://ccel.org/ccel/calvin/calcom35/calcom35.i.html>

CAP, Alexander. Literárne žánre Starého Zákona a hebrejská poézia. V *Pravoslávny biblický zborník* [online]. Prešov: Kkatedra biblických náuk Pravoslávnej bohosloveckej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove, 2011, s. 62–69 [cit. 25.06.2021]. Dostupné z: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/epc/dokument/201201271311049>

DOKKA, Trond Skard. Irony and sectarianism in the gospel of John. V *New readings in John*. Sheffield: Sheffield Academic press, 1999. ISBN 185075974X.

FILO, Július a kolektív. *AGENDA Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku* [online]. Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku, 1995 [cit. 25.06.2021]. Dostupné z:

<http://files.vlastnawebstranka.websupport.sk/websupport69072/file/agenda.pdf>

HRADILEK, Pavel. *Bohoslužba jako cesta k sblížení*. Praha: Institut ekumenických studií, 2018. ISBN 978-80-907183-0-2.

HRDINA, A. I. *Dokumenty Tridentského koncilu*. [s.l.]: Krystal OP, 2015. ISBN 978-80-87183-75-5.

JAMIESON, ROBERT, A. R. FAUSSET a DAVID BROWN. *Commentary Critical and Explanatory on the Whole Bible* [online]. CCEL, 1871. Dostupné z: <https://ccel.org/ccel/jamieson/jfb/jfb.xi.iv.xxi.html>

KELLEY, Noah W. *THE ROLE OF THE CHURCH IN FORGIVING SINS IN JOHN 20:23* [online] [cit. 18.06.2021]. Dostupné z: <https://kelleys4christ.files.wordpress.com/2010/09/kelley-noah-john-20-23-final-paper.pdf>

KOLEKTÍV. *Slovenská ekumenická Biblia, 3. opravené vydanie* [online]. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017. ISBN 9788085486971. Dostupné z: biblia.sk

LITURGIE.CZ. Liturgie svátosti smíření krok za krokem. V [cit. 26.06.2021]. Dostupné z: <http://www.liturgie.cz/temata/svatost-smireni/liturgie-svatosti-smireni-krok-za-krokem>

LUTHER, Martin. *Kázeň v nedel'u po Vel'kej noci o ovocí vzkriesenia a moci kľúčov, 1. kázeň* [online]. 2000. Dostupné z: [Kázeň v nedel'u po Vel'kej noci](http://www.liturgie.cz/temata/svatost-smireni/liturgie-svatosti-smireni-krok-za-krokem)

o ovocí vzkriesenia a moci klúčov, 3. kázeň

LUTHER, Martin. *Kázeň v nedeľu po Veľkej noci o ovocí vzkriesenia a moci klúčov, 2. kázeň* [online]. 2000. Dostupné z: *Kázeň v nedeľu po Veľkej noci o ovocí vzkriesenia a moci klúčov, 3. kázeň*

LUTHER, Martin. *Kázeň v nedeľu po Veľkej noci o ovocí vzkriesenia a moci klúčov, 3. kázeň*. V [cit. 02.07.2020]. Dostupné z:

<https://www.stepbible.org/?q=version=Luther%7Creference=John.20&options=HNVUG>

LUTHER, Martin. *Výber zo spisov*. Editor Košťial' R MICHALKO J.. Liptovský Mikuláš: Transcius, 1990.

LUTHER MARTIN. *Malý katechismus doktora Martina Luthera* [online]. 1966. vyd. Ústřední církevní nakladatelství, Slezská církev evangelická, 1529 [cit. 14.07.2020]. Dostupné z:

https://www.evangnet.cz/texty:lutheruv_maly_katechismus_eucharistie

MACLAREN, Alexander. *The Gospel according to St. John. Chapters XV. to XXI.. Exposition*. vyd. London: Hodder & Stoughton, 1907.

MATTHEW HENRY. *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible* [online]. 1991. vyd. 1706 [cit. 12.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.biblestudytools.com/commentaries/matthew-henry-complete/>

NESTLE, Eberhard et al. *Novum Testamentum Graece (NA28)* [online]. 28. vyd. Amer Bible Society, 2012 [cit. 15.03.2020]. ISBN 3438051567.

Dostupné z: <https://www.nestle-aland.com/en/read-na28-online/text/bibeltext/lesen/stelle/53/200001/209999/>

NEWBIGIN, Lesslie. *The light has come : an exposition of the Fourth Gospel*. Grand Rapids : W.B. Eerdmans, 1982. ISBN 0802818951.

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník* [online]. 1992. vyd. Praha: Kalich, 1956. Dostupné z: <https://biblickyslovník.pleva.info/>

OLEVIANUS, Caspar a Zacharias URSINUS. *Heidelberský katechizmus* [online]. slovenský. vyd. Heidelberg, 1563. Dostupné z: http://kalvin.sk/domains/3kvt62810g/my_files/heidelbersky_katechizmus.pdf

PAVOL VI. *Lumen gentium* [online]. Vatikán, 1964. Dostupné z: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/lumen-gentium>

PLUMMER, A: *Epistles of St. John (Cambridge Bible S)* [online]. e. edition. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 1883 [cit. 09.06.2020]. Dostupné z: https://www.amazon.com/Epistles-St-John-Cambridge-Bible/dp/0521042313/ref=sr_1_1?dchild=1&keywords=9780521042314&linkCode=qs&qid=1591718696&s=books&sr=1-1

PLUMMER, A: *The Gospel according to s. John, with maps notes and introduction* [online]. Cambrigde: Cambridge University press, 1881. p 362. Dostupné z: https://books.google.sk/books?id=PpwCAAAAQAAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

SCHAFF, P. NPNF1-14. Saint Chrysostom: Homilies on the Gospel of St. John and the Epistle to the Hebrews. V *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church*. [s.l.]: Kessinger Publishing, 2004

SCHAFF, P. *The Complete Ante-Nicene & Nicene and Post-Nicene Church Fathers Collection*. [s.l.]: Catholic Way Publishing, 2014.

SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA. *Obrad pokánia*. Bratislava: Spolok sv. Vojtecha, 1977.

SMART W. A. *The Spiritual Gospel - the Quillian lectures Emory University 1945* [online]. New York: Abingdon Cokesbury Press, 1946 [cit. 05.06.2020]. Dostupné z: <https://www.citacepro.com/dok/gr1bwxND6hlaTKDO?kontrola=1>

STIBBE, Mark W. G. *John's gospel*. London : Routledge, 1994. ISBN 0415095115.

STIBBE, Mark W. G. *John*. Sheffield: Sheffield Academic Press, 1993. ISBN 1850754330.

STIBBE, Mark W. G. *John as storyteller : narrative criticism and the fourth gospel*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. ISBN 0521477654.

THE WESLEY CENTER ONLINE: The Sermons of John Wesley - Biblical Reference. V *1872 Edition* [online] [cit. 25.11.2020]. Dostupné z: <http://wesley.nnu.edu/john-wesley/the-sermons-of-john-wesley-1872-edition/the-sermons-of-john-wesley-biblical-reference/>

TICHÝ, Ladislav. *Slovník novozákonní řečtiny* [online]. Česká biblická společnost, 2011. Dostupné z: <http://www.obohu.cz/bible/>

VARGA, Cătălin. A PROBLEMATIC MISSIONARY TEXT: JOHN 20: 23 AND THE ISSUE OF THE TRANSLATION OF THE TWO MAIN CLAUSES (ἀφίενται AND κεκράτηνται). *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Theologia Orthodoxa*. 2015, roč. 60, č. 2, s. 91–106.

WESLEY, John. *John Wesley's Explanatory Notes on the Whole Bible* [online]. 1765 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: http://www.malankaraworld.com/Library/BibleStudy/Bible_Comm_John-20-19-31-wesley.htm

95 téz teológa Dr. Martina Luthera. V [cit. 08.07.2020]. Dostupné z: <https://www.ecav.sk/ecav/95-tez-teologa-dr-martina-luthera>

Dokumenty prvého vatikánskeho koncilu. Praha: Krystal OP, 2006.

Eucharistická slavnosť starokatolíckej cirkve: starokatolícky misál. Praha: Biskupský ordinariát a synodní rada Starokatolíckej cirkve v ČR, 2011.

John 20 Commentary - Geneva Study Bible [online]. 1557 [cit. 17.07.2020]. Dostupné z: <https://www.biblestudytools.com/commentaries/geneva-study-bible/john/john-20.html>

Bible

SEP - Slovenský evanjelický preklad – Biblia - Podľa vydania Slovenskej evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v ČSSR v Spojených biblických spoločnostiach (Londýn) z roku 1979. Reedícia 2015, Transcuis

SEB - Slovenský ekumenický preklad - *Slovenská ekumenická Biblia, kolektív, 2007, 3. opravené vydanie* [online]. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017

SKat - Slovenský Katolícky - Sväté písmo - Nový zákon - . Preklad podľa vydání Spolku svätého Vojtecha v Trnave z roku 1986.

Roh - Roháčkov preklad - Svätá Biblia - Preklad z pôvodných jazykov preložil prof. Jozef Roháček. 1936, Podľa druhého revidovaného vydania z roku 1969.

Bot - Botekov preklad - . Text Svätého písma z pôvodných jazykov preložil Anton Botek. 2009,Štvrté opravené vydanie, 2015. Dobrá kniha

SORt - Slovenský Pravoslávny – Evanjeliár © Vedecká grantová agentúra Pravoslávnej cirkvi na Slovensku. Prvé vydanie, Prešov 2013

NPK - Nádej pre každého - Nádej pre každého: Nová Zmluva a žalmy [v modernom slovenskom jazyku], Pavol Kondáč, Ružena Dvořáková-Žiaranová, Karol Gábriš, Milan Rúfus, CREATIVPRESS, 1999

CSP - Český studijní překlad - Nová smlouva (přeložili Antonín Zelina a Pavel Jartym, poznámky a odkazy doplnil Michal Krchňák), in Bible, Český studijní překlad, Nakladatelství KMS, Praha 2009

CEP - Český ekumenický překlad - Nový zákon s výkladovými poznámkami (ekumenická skupina pro překlad Nového zákona), Český ekumenický překlad, Česká biblická společnost, 1973, Praha, edice 1991

JerB - Jeruzalémská Bible - Jeruzalémská bible (Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou), XVI. svazek – Evangelia (přeložili František X. a Dagmar Halasovi metodou komparačního překladu z francouzštiny a původních jazyků, úvody a poznámky jsou s některými

úpravami a přizpůsobeními z francouzského vydání La Bible de Jérusalem), Krystal OP, Praha 2006 (pracovní vydání)

CLP - Katolický liturgický překlad – Nový zákon: text užívaný v českých liturgických knihách přeložený z řečtiny se stálým zřetelem k Nové Vulgátě, Kostelní vydřoí: Karmelitánské nakladatelství 1998

CBK - Kralická biblia 1613 - Nový zákon Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista, in Bible kralická (v rozsahu celého vydání z roku 1613), Česká synoptická Bible, Česká biblická společnost, Praha 2008

B21 - Bible 21 - Nový zákon, in Bible, Překlad 21. století (ved. projektu Alexandr Flek), Biblion, Praha 2009

Pav - Preklad Miloša Pavlíka - Soubor spisů obecně známý pod názvem Nový zákon a obsahující Evangelia, Skutky apoštolů, Apoštolské listy a Knihu zjevení (překlad a poznámky Miloš Pavlík), Pavlík, Tvrdošín 1995

Zil - Preklad Františka Žilky - Nový zákon (z řečtiny přeložil František Žilka), Kalich, Praha 1966 (1.vyd. 1933)

NA28 - Nestle-Aland v28 - NESTLE, Eberhard et al. *Novum Testamentum Graece (NA28)* [online]. 28. vyd. Amer Bible Society, 2012 ISBN 3438051567

NIV - New International Version - THE HOLY BIBLE, NEW INTERNATIONAL VERSION®, NIV® Copyright © 1973, 1978, 1984, 2011, Biblica, Inc

KJV - King James Version – public domain, 1604 vydanie 1987

ESV - English Standard Version - The Holy Bible, English Standard Version, edícia 2016, Good News Publishers, Wheaton

NASB - New American Standard Bible - La Habra, CA: Foundation Publication 1960, edícia 1995 by The Lockman Foundation

NLT - New Living Translation - Holy Bible, New Living Translation, copyright © 1996, 2004, 2015 by Tyndale House Foundation

Vul – Vulgata – Biblia Sacra vulgata - 405, verzia a Editorial Católica, Madrid, 1946

NVul - Nova Vulgata - Nova Vulgata: Bibliorum Sacrorum Editio, Libreria Editrice Vatican, 1979, Vatikán

Skratky

- JFB Jamiesonov-Fasssetov-Brownov komentár
BN Bernard a McNeile
RKC Katolícka cirkev v rímskom obrade

S1 Biblické preklady

- SEP Slovenský evanjelický preklad
SEB Slovenský ekumenický preklad
SKat Slovenský katolícky preklad
Roh Roháčkov preklad
Bot Botekov preklad
Sort Slovenský Pravoslávny
NPK Nádej pre každého
CSP Český studijní preklad
CEP Český ekumenický preklad
JerB Jeruzalémská Bible
CLP Katolícky liturgický preklad
CBK Kralická biblia 1613
B21 Biblie 21
Pav Preklad Miloša Pavlíka
Zil Preklad Františka Žilky
NA28 Nestle-Aland v28
NIV New International Version
KJV King James Version
ESV English Standard Version
NASB New American Standard Bible
NLT New Living Translation
Vul Vulgata
NVul Nova Vulgata

Prílohy

P1 Prehľad prekladov

Slovenský evanjelický preklad (SEP) 21 Ježiš im opäť riekol: Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás. 22 A keď to povedal, dýchol na nich a hovoril: Prijmite Ducha Svätého. 23 Ktorýmkoľvek odpustíte hriechy, odpúšťajú sa im; ktorýmkoľvek zadržíte, zadržujú sa im.

Slovenský ekumenický preklad (SEB) 21 Ježiš im znova povedal: „Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, tak ja posielam vás.“ 22 A keď to povedal, dýchol na nich a povedal im: „Prijmite Ducha Svätého. 23 Tým, ktorým odpustíte hriechy, budú im odpustené, tým, ktorým zadržíte, budú zadržané.“

Slovenský katolícky preklad (SKat) 21 A znova im povedal: "Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás." 22 Keď to povedal, dýchol na nich a hovoril im: "Prijmite Ducha Svätého. 23 Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané."

Roháčkov (Roh) 21 Vtedy im zase povedal Ježiš: Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, tak i ja posielam vás. 22 A keď to povedal, dýchnul na nich a povedal im: Prijmite Svätého Ducha! 23 Keby ste odpustili hriechy niektorých ľudí, sú im odpustené, a keby ste zadržali hriechy niektorých ľudí, sú im zadržané.

Botekov (Bot) 21 Ježiš im znovu povedal: "Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás." 22 Keď to povedal, dýchol na nich a hovoril: "Prijmite Svätého Ducha. 23 Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané."

Slovenský Pravoslávny (SOrt) 21 A Isus im znova povedal: Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás. 22 A keď to povedal, dýchol na nich a hovoril im: Prijmite Ducha Svätého. 23 Ktorým odpustíte hriechy, sú im odpustené, a ktorým zadržíte, sú im zadržané

Nádej pre každého (NPK) 21 Ježiš im opäť povedal: „Pokoj vám. Ako mňa poslal Otec, tak ja posielam vás.“ 22 Potom dýchol na nich a povedal:

„Prijmite Svätého Ducha. 23 Komu odpustíte hriechy, tomu budú odpustené, komu ich neodpustíte, tomu odpustené nebudú.“

Český studijní překlad (CSP) 21 Ježíš jim opět řekl: „Pokoj vám. Jako mne poslal Otec, i já posílám vás.“ 22 Po těchto slovech na ně dechl a řekl jim: „Přijměte Ducha Svatého. 23 Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, komu je zadržíte, tomu jsou zadrženy.“

Český ekumenický překlad (CEP) 21 Ježíš jim znovu řekl: „Pokoj vám. Jako mne poslal Otec, tak já posílám vás.“ 22 Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého. 23 Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou.“

Jeruzalémská Bible (JB) 21 Řekl jim tedy opět: "Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás." 22 Po těch slovech na ně dechl a říká jim: "Přijměte Ducha Svatého. 23 Komu odpustíte hříchy, tomu budou odpuštěny; komu je zadržíte, tomu budou zadrženy."

Katolický liturgický (KLP) 21 Znovu jim řekl: »Pokoj vám! Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás.« 22 Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: »Přijměte Ducha svatého! 23 Komu hříchy odpustíte, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou.«

Kralická biblia 1613 (CBK) 21 Tedy řekl jim Ježíš opět: Pokoj vám. Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás. 22 A to pověděv, dechl, a řekl jim: Přijměte Ducha svatého. 23 Kterýmžkoli odpustili byste hříchy, odpouštějít se jim; kterýmžkoli zadrželi byste, zadržánit' jsou.

Bible 21 (B21) 21 "Pokoj vám," opakoval Ježíš. "Jako mě poslal Otec, i já posílám vás." 22 Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: "Přijměte Ducha svatého. 23 Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny; komu je zadržíte, tomu jsou zadrženy."

Preklad Miloša Pavlíka (Pav) 21 [Ježíš] jim tedy opět řekl: Pokoj vám; jako mě vyslal Otec, posílám i já vás. 22 A pověděv toto, dechl do nich a praví jim: Přijměte Svatého Ducha; 23 kterýchkoli hříchy odpustíte, jsou jim odpuštěné, kterýchkoli podržíte, jsou podržené

Preklad Františka Žilky (Zil) 21 Ježíš opakoval: „Pokoj vám! Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás.“ 22 Po těch slovech na ně dechl a řekl jim:

„Přijměte Ducha svatého!23 Komu byste odpustili hříchy, těm jsou odpuštěny. Komu je zadržíte, jsou zadrženy.“

New International Version (NIV) 21 Again Jesus said, “Peace be with you! As the Father has sent me, I am sending you.” 22 And with that he breathed on them and said, “Receive the Holy Spirit. 23 If you forgive anyone’s sins, their sins are forgiven; if you do not forgive them, they are not forgiven.”

King James Version (KJV) 21 Then said Jesus to them again, Peace be unto you: as my Father hath sent me, even so send I you.22 And when he had said this, he breathed on them, and saith unto them, Receive ye the Holy Ghost:23 Whose soever sins ye remit, they are remitted unto them; and whose soever sins ye retain, they are retained.

English Standard Version (ESV) 21 Jesus said to them again, “Peace be with you. As the Father has sent me, even so I am sending you.” 22 And when he had said this, he breathed on them and said to them, “Receive the Holy Spirit. 23 If you forgive the sins of any, they are forgiven them; if you withhold forgiveness from any, it is withheld.”

New American Standard Bible (NASB) 21 So Jesus said to them again, “Peace be with you; as the Father has sent Me, I also send you.” 22 And when He had said this, He breathed on them and *said to them, “Receive the Holy Spirit. 23 If you forgive the sins of any, their sins have been forgiven them; if you retain the sins of any, they have been retained.

New Living Translation (NLT) 21 Again he said, “Peace be with you. As the Father has sent me, so I am sending you.” 22 Then he breathed on them and said, “Receive the Holy Spirit. 23 If you forgive anyone’s sins, they are forgiven. If you do not forgive them, they are not forgiven.”

Vulgata (Vul) 21 dixit ergo eis iterum pax vobis sicut misit me Pater et ego mitto vos 22 hoc cum dixisset insuflavit et dicit eis accipite Spiritum Sanctum 23 quorum remiseritis peccata remittuntur eis quorum retinueritis detenta sunt

Nova Vulgata (NVul) 21 Dixit ergo eis iterum: “ Pax vobis! Sicut misit me Pater, et ego mitto vos ”. 22 Et cum hoc dixisset, insufflavavit et dicit eis: “

Accipite Spiritum Sanctum.²³ Quorum remiseritis peccata, remissa sunt eis; quorum retinueritis, retenta sunt ”.